اورتودوقسيا

آخلاقی و دینی رساله

مدیر مسئول : ملهتیوس لوقاکیس محل اداره : فنار روم پطریقخانه‌سی

Ἔτος Γ´ 30 Ἀπριλίου 1928 Τεύχη 25ον καὶ 26ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΕΟΡΤΑΙΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Ἀριθμ. { Πρωτ. 1041 / Διεκπ. 607 }

† ***ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ** ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης*

ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΘΕΟΥ ΠΑΤΡΟΣ

Ἀπὸ τοῦ κήπου τῆς Γεθσημανῆ, ἔνθα οἱ Μαθηταὶ δὲν ἴσχυσαν ὀλίγην κἂν ὥραν, ἵνα ἀγρυπνήσωσι μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, προσευχομένου τὴν νύκτα τῆς ἀγωνίας ὑπὸ τὰς κέδρους, ἔνθα ὁ Ἰούδας μετὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον ἦλθεν ἐπὶ κεφαλῆς σπείρας, ἵνα φιλήματι παραδώσῃ εἰς τοὺς Σταυρωτὰς τὸν Διδάσκαλον, ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας γαλήνιος καὶ ἐλλαμπόμενος τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ ἀφθίτου κάλλους τῆς προσφερομένης ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων θυσίας βαδίζει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀρχιερέως, ὁ Ἀρχιερεὺς ὁ Μέγας καὶ Αἰώνιος, εἰς τὸ Πραιτώριον

ὁ Κριτὴς τοῦ Παντός, εἰς τὸν Γολγοθᾶν ὁ Δίκαιος ὡς εἷς τῶν κακούργων, εἰς τὸν θάνατον ἡ Πηγὴ τῆς ζωῆς.

Συνοδεύσωμεν αὐτὸν εἰς τὴν τραγικὴν ταύτην πορείαν, εἰς ἣν ἐγκατελείφθη μόνος. Ἐγκατέλιπεν αὐτὸν ὁ Λαὸς αὐτοῦ ὁ περιούσιος, ὁ Λαὸς ὁ ὁποῖος προκατήγγειλε τὴν ἔλευσίν του καὶ ἀνέμενεν αὐτήν, ὁ Λαός, τοῦ ὁποίου ἐθεράπευσε τοὺς παραλυτικούς, τοὺς λεπρούς, τοὺς τυφλούς, ὁ Λαὸς ὁ ὁποῖος χθὲς δὲν εὕρισκε λέξεις, ἵνα χαιρετίσῃ τὴν θριαμβευτικήν του εἰς Ἱεροσόλυμα εἴσοδον καὶ ἐζήτει ἄνθη ἵνα ράνῃ τὴν διάβασίν του. Τὸν Ἰησοῦν ἐγκατέλιπον καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ. Ποῦ εἶναι οἱ Μαθηταί του; Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν τὸν ἐπρόδωκε, ἄλλοι ἐκοιμήθησαν, ὁ Πέτρος τὸν ἀπηρνήθη, οἱ πάντες ἔφυγον.

Εἰς τὴν μόνωσιν αὐτοῦ ταύτην καὶ τὴν κατάφωρον ἀθλιότητα τῆς ἀδυναμίας καὶ ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων ᾐσθάνθη βαθεῖαν ὀδύνην. «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἄχρι θανάτου». Ὁ Ἰώβ, ὅταν τὰ δεινὰ αὐτοῦ ἐκορυφώθησαν, ἀνεφώνησεν: «Ἐν τοῖς ἀορίστοις στοχασμοῖς τῆς νυκτὸς τρόμος καὶ φρίκη διέσεισαν τὰ ὀστᾶ μου». Καὶ ὁ Δαβὶδ ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτοῦ ἐγόγγυσεν «Εἰσήλθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς μου· ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου οἱ μισοῦντές με δωρεάν. Ἀπηλλοτριωμένος ἐγεννήθην τοῖς ἀδελφοῖς μου καὶ ξένος τοῖς υἱοῖς τῆς μητρός μου».

Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἐγκατέλιπε τοὺς ἐγκαταλιπόντας αὐτόν· δὲν ἀπεγοητεύθη οὔτε ἐκ τῆς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ἑκουσίως ἀναβαίνει τὸν Γολγοθᾶν, ἵνα διὰ τῶν σεπτῶν αὐτοῦ παθῶν ἀπεργασθῇ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο προορῶν ὁ Ἠσαΐας λέγει: «Καὶ εἴδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος. Ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται. Αὐτὸς ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν» (νγ´). Ἁπλώσας τὰς παλάμας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἥνωσε τὰ διεστῶτα. Ἀνατείνας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου προσηυχήθη ὑπὲρ

τοῦ Λαοῦ, ὑπὲρ ἡμῶν καὶ συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ ἐξῃτήσατο τὴν συγγνώμην καὶ ὑπὲρ τῶν Σταυρωτῶν αὐτοῦ «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν». Ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ ἐξήγγειλε τὴν συντελεσθεῖσαν σωτηρίαν. «Τετέλεσται». Τὸ ἔργον του ἐτελείωσεν, ἡ ζωή του συνεπληρώθη, ἡ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος ἐγένετο· ἠδύνατο τώρα νὰ ἀποθάνῃ, νὰ παραδώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα του. Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀποθάνῃ καὶ νὰ ὑψωθῇ ἐκ τῆς Γῆς, ἵνα ἑλκύσῃ πάντας πρὸς ἑαυτόν, καθ' ἃ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁ ἴδιος ὡμίλησε: «Κἀγώ, ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν» (Ἰωάνν. ιβ´ 32).

Διὰ τοῦ θάνατου καὶ τῆς λαμπροφόρου αὐτοῦ Ἀναστάσεως, ἐξ ἧς ἐξέλαμψεν ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή, ἐφυγάδευσε τὴν πλάνην, ἔσωσε τὸν κόσμον, ἥνωσε τὸν Οὐρανὸν μετὰ τῆς Γῆς, μετέβαλε τὸν θάνατον εἰς ὕπνον καὶ εἵλκυσεν ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀβύσσου, τῆς διανοιγομένης μεταξὺ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἴμεθα καὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον εἴμεθα. Προσενεγκὼν ἑαυτὸν θυσίαν ἱλαστήριον, καθηγίασε διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἵδρυσε διὰ τῆς ἁγίας αὐτοῦ διδασκαλίας, ἔδωκεν αὐτῇ ζωὴν διὰ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ καὶ ἐχαρίσατο αὐτῇ τὴν ἀθανασίαν διὰ τῆς Ἀναστάσεως αὐτοῦ.

Ἵνα καὶ ἡμεῖς γενώμεθα μέτοχοι τῆς ἀθανασίας ταύτης, συσταυρωθῶμεν αὐτῷ τῇ ἁμαρτίᾳ, κεκαθαρμένοι δὲ τὴν ψυχὴν ἐλλαμφθῶμεν ἐν τῷ φωτὶ καὶ τῇ χαρᾷ τῆς Ἀναστάσεως αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἀπαστράπτει ἡ αἰώνιος αὐτοῦ ἀλήθεια.

Πάσχα 1928.

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ *ἐν Χριστῷ εὐχέτης πάντων ὑμῶν.*

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

[Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου]

Β΄.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΟΞΗΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΥΤΟΥ

(ΚΕΦ. ΙΓ΄—ΙΖ΄)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄ [στίχ. 1—32].

Νίψις τῶν ποδῶν τῶν Ἀποστόλων ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ [στ.1-20]

Στ. 1. Προσδιορισμὸς τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐλατηρίων τῶν περαιτέρω ἐκτιθεμένων ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγ. πράξεων καὶ λόγων τοῦ Ἰησοῦ. Διὰ τοῦ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ **πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα** δηλοῖ προφανῶς ὁ ἱ. Εὐαγγ. τὸν ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἑορτῆς ταύτης χρόνον, ὅς κατὰ τὴν κοινὴν τῶν Ἐξηγ. ἐκτίμησιν εἶνε ἡ ἑσπέρα τῆς πρὸ (ἡ παραμονὴ ἄλλαις λέξεσιν) τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα ἤρχετο κυρίως ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 14ης Νισάν, εὔδηλον ὅτι ὁ λόγος παρὰ τῷ ἱ. Εὐαγγ. περὶ τῆς ἑσπέρας τῆς 13ης Νισάν, καθ' ἣν ὅ τε μυστικὸς δεῖπνος καὶ ὁ νιπτήρ, ἐρρήθησαν δὲ καὶ οἱ περαιτέρω πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ἀξιοσημείωτοι λόγοι τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ Καθολικοί, οὐχὶ ἄνευ ἐξαιρέσεων, καὶ τῶν Προτεσταντῶν τινες ὑπολογίζοντες τὸ Πάσχα ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς 15ης Νισάν, ὡς τὴν πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἡμέραν, ἣν ὁ ἱ. Εὐαγγ. ὁρίζει ὡς ἡμέραν τοῦ μυστικοῦ δείπνου καὶ τοῦ Νιπτῆρος θεωροῦσι τὴν 14ην Νισάν, καθ' ἣν (ἀρχομένην κατὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀρίθμησιν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας) ἤσθιον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Πασχάλιον ἀμνὸν μετὰ τῶν ἀζύμων. Διὰ τὴν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἱ. Εὐαγγ. ὁριζομένην ἡμερομηνίαν τοῦ μυστικοῦ δείπνου (Ματθ. ΚΣΤ΄ 17 κ. ἑξ. Μρκ. ΙΔ΄ 12 κ. ἑξ. Λουκ. ΚΒ΄ 7 κ. ἑξ.) πρβλ. Δαμ. Ἑρμ. τόμ. Α΄ σελ. 204 κ. ἑ. καὶ τόμ. Γ΄ σ. 548. **Εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι** κλπ. Ὁ λόγος δι' ὃν ὁ

Ἰησοῦς κατὰ τὴν προτεραίαν **(πρὸ τῆς ἑ. τοῦ Πάσχα)** τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα ἐξεδήλωσε τὴν περαιτέρω ἐκτιθεμένην ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγ. λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑπερβάλλουσαν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ἀγάπην. Ὁ Ἰησοῦς ἐγνώριζεν ἀσφαλῶς, ὅτι εἶχεν ἤδη ἐπιστῇ ἡ κρίσιμος στιγμὴ τῆς διὰ τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐγκαταλείψεως ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ παρόντος κόσμου, ὅθεν ἐπὶ τῷ ἐπικειμένῳ ἀποχωρισμῷ ἀπὸ τῶν ἰδίων Αὐτοῦ ἀφῆκεν, ὅπως ἐκχυθῇ ἐλευθέρως ἡ πλημμυροῦσα τὴν καρδίαν Αὐτοῦ ἀγάπη πρὸς αὐτούς. Κατὰ ταῦτα ἡ μετοχὴ **εἰδὼς** συνδέεται μετὰ τοῦ πρὸ αὐτῆς ἐμπροθέτου χρονικοῦ προσδιορισμοῦ **(πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα)** καὶ προσδιορίζεται ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ χρονικὸς οὗτος διορισμὸς προσδιορίζει ἐν ἴσῳ καὶ μείζονι μέτρῳ καὶ τὸ ῥῆμα τῆς κυρίας προτάσεως **ἠγάπησεν,** καὶ ἀποτελεῖ συμφώνως πρὸς τὴν δύναμιν καὶ τὴν σημασίαν τῆς προτάσεως ταύτης διὰ τὰ ἑπόμενα, χρονικὸν προσδιορισμὸν διὰ πᾶσαν τὴν περαιτέρω (μέχρι τέλους τοῦ ΙΖ' κεφ.) διήγησιν τοῦ ἱ. Εὐαγγ. **Εἰδώς.** Ὁ ἱ. Χρυσ. σημειοῦται: «Οὐ τότε εἰδὼς. . . πάλαι εἰδώς». Ὁμοίως ὁ Θεοφ. **Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα.** Πρβλ. ΙΒ' 23. 27. Β' 4. ΙΖ' Ι. **Ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Πατέρα.** «Μετάβασιν δὲ ὀνομάζει τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν ἐξ ἀναστάσεως ἀνάληψιν» (Θεοφ.). **Ἀγαπήσας . . . ἠγάπησεν αὐτούς.** Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐκλεξάμενος τοὺς Ἀποστόλους προσῳκειώσατο αὐτοὺς καὶ κατέστησεν ἰδίους περιέβαλεν αὐτοὺς διὰ πολλῆς ἀγάπης. Εὔδηλον, ὅτι ἐπιστάσης τῆς στιγμῆς τοῦ ἀποχωρισμοῦ θὰ ἐξεδήλου ἔτι ζωηρότερον τὴν ἀγάπην Αὐτοῦ ταύτην. «Μέλλων ἐγκαταλιμπάνειν αὐτοὺς σφοδροτέραν τὴν ἀγάπην ἐπιδείκνυται». (Χρυσ. Θεοφ.). Ὁ δὲ Ζιγ. «Ἐπιτείνει τὴν ἀγάπην εἰς ἐμπύρευμα μνήμης Αὐτοῦ σφοδροτέρας». Κατὰ ταῦτα ὁ προσδιορισμὸς **εἰς τέλος** ἐκφράζει ἐπίτασιν, «τὸ γὰρ **εἰς τέλος** τὸ σφόδρα δηλοῖ» (Ζιγ.). Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν σημαίνει οὗτος τὸ μέχρι τέλους, μέχρι τελευταίας στιγμῆς, ἥτις ἔννοια φαίνεται συνυπονοουμένη ἐν τῇ προτέρᾳ. Ἡ ἐκφραστικὴ αὕτη παρατήρησις τοῦ ἱ. Εὐαγγ. **(ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους . . . εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτοὺς)** ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὴν προμετωπίδα τῶν μέχρι τέλους τοῦ ΙΖ' κεφ. ἐκτιθεμένων, τὸ πρῖσμα, ὑφ' ὃ δέον ταῦτα νὰ ἐκτιμηθῶσι καὶ ἐξηγηθῶσιν.

Στ. 2. Διὰ τοῦ **καὶ** χωρεῖ ἤδη ὁ ἱ. Εὐαγγ. εἰς τὴν λεπτομερῆ ἀναγραφὴν μιᾶς τῶν (ἔργῳ) ἐκδηλώσεων τῆς ἀγάπης, ἣν ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ ἐγκαταλείψει τῶν ἰδίων Αὐτοῦ ἐν ὑπερβάλλοντι μέτρῳ (στ. 1) ἐξεδήλωσε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης μετοχικῆς προτάσεως, τῆς ἀπολύτου γεν. **δείπνου γενομένου,** ἀναμιμνήσκει οὗτος τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην γενομένου, ἐκ τῆς ἀποστολικῆς δὲ παραδόσεως λίαν γνωστοῦ αὐτοῖς, μυστικοῦ λεγομένου δείπνου (τοῦ ἱστορικοῦ τ. ἔ. ἐκείνου δείπνου, ἐν ᾧ ἡ ἵδρυσις ἑνὸς τῶν ἱερωτάτων καὶ

σπουδαιοτάτων μυστηρίων τῆς Χριστιανικῆς 'Εκκλησίας, τοῦ τῆς Εὐχαριστίας. Πρβλ. Ματθ. ΚΣΤ' 17 κ. έ. Μρκ. ΙΔ' 12 κ. έ. Λουκ. ΚΒ' 7 κ. έ. Α' Κορ. ΙΑ' 23 κ. έ.)· διὰ δὲ τῆς δευτέρας, **τοῦ διαβόλου ἤδη βεβλημ. εἰς τὴν καρδίαν 'Ιούδα Σ. 'Ισκ., ἵνα παραδῷ Αὐτὸν** τὸ κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμὴν προφαινόμενον ἤδη τραγικὸν τέλος τοῦ ὑπὸ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ περιστοιχιζομένου Διδασκάλου. Οὕτω εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ εἰκόνα προσδίδεται ὁ σοβαρὸς καὶ πένθιμος τόνος, ἀπαραίτητος πρὸς ἐξήγησιν τῶν περαιτέρω πράξεων καὶ λόγων τοῦ 'Ιησοῦ. **Τοῦ διαβ. ἤδη βεβλημ.** κλπ. 'Η ἀπογοήτευσις καὶ ἡ μοχθηρὰ διάθεσις τοῦ 'Ιούδα (πρβλ. ΙΒ' 4. ΣΤ' 71) εἶχεν ἤδη κορυφωθῇ εἰς τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν, ὅπως χωρήσῃ μέχρι τῆς προδοσίας. Οὗτος παρέδωκεν ἑαυτὸν τελείως εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ διαβόλου, εὑρόντος ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ κατάλληλον ὄργανον πρὸς διεξαγωγὴν τῶν σατανικῶν αὐτοῦ σχεδίων. Κατὰ τὴν γραφὴν τῆς πλειονότητος τῶν ἀρχαιοτέρων κωδίκων **τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα παραδοῖ αὐτὸν 'Ιούδας Σίμωνος 'Ισκαριώτης,** παρέχουσαν ἀφορμὴν εἰς 'Εξηγητάς τινας, ὅπως τὸ **βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν** ἑρμηνεύσωσιν ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἀποφασίσαντος τοῦ διαβόλου, ὅπως δηλ. ἀναφέρωσι τὸν προσδιορισμὸν **εἰς τὴν καρδίαν** (ἀνθρωποπαθῶς) εἰς τὸν διάβολον, βεβληκότα εἰς τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν κλπ. **'Ιούδα Σίμωνος 'Ισκαριώτου.** (Πρβλ. ΣΤ' 71). **'Ισκαριώτης.** 'Εκ τῆς κώμης 'Ισκαριότ.

Στ. 3. Διαγράφεται ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγ. ἡ ψυχικὴ κατάστασις τοῦ 'Ιησοῦ, μέλλοντος νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀναγραφομένην περαιτέρω ἀξιοσημείωτον πρᾶξιν (τὴν νίψιν τῶν ποδῶν τῶν 'Αποστόλων), ὅπως ἐπιρριφθῇ τὸ προσῆκον φῶς εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ κατανοηθῇ ἡ βαθυτέρα ἔννοια καὶ σημασία αὐτῆς. 'Ο 'Ιησοῦς μέλλων νὰ προβῇ εἰς αὐτήν, παρὰ πᾶσαν τὴν βαθεῖαν πάντως θλῖψιν καὶ ἀδημονίαν διὰ τὴν μοχθηρίαν τοῦ μαθητοῦ, ὃς ὅσον οὔπω θὰ προέβαινεν εἰς τὸ μυσαρὸν αὐτοῦ ἔργον, διατηρεῖ πᾶσαν τὴν ἠρεμίαν τοῦ πνεύματος, διότι γινώσκει, ὅτι θὰ ὑπέκυπτεν ἑκών, γινώσκει ὅτι οὐδεμία ἀνθρωπίνη μοχθηρία ἦτο ἱκανή, ὅπως κατισχύσῃ Αὐτοῦ. Καίτοι δ' ὅμως εἶχεν οὗτος πλήρη γνῶσιν καὶ συνείδησιν **(εἰδὼς)** τῆς ὑπὲρ πάντα τὸν κόσμον καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐμπιστευθείσης Αὐτῷ παρὰ τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς **(πάντα δέδωκεν Αὐτῷ)** ἐξουσίας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀκωλύτου διεξαγωγῆς τοῦ σωτηριώδους ἔργου ὅπερ ἀνέλαβεν, καίτοι ἐπὶ τούτοις εἶχεν ἐν νῷ τήν τε προαιώνιον Αὐτοῦ ἀρχὴν καὶ προέλευσιν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποστολήν, ὡς ἅμα καὶ τὴν ὅσον οὔπω εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς ἐπάνοδον Αὐτοῦ, χάριν τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ, ὅπως ἐκδηλώσῃ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀπεριόριστον

ἀγάπην Αὐτοῦ, καὶ διδάξῃ αὐτοὺς τὸ μέγα καὶ ἀναγκαιότατον διὰ τοὺς ὀπαδοὺς Αὐτοῦ καθόλου μάθημα τῆς ταπεινώσεως, προβαίνει εἰς ὅ,τι διηγεῖται περαιτέρω ὁ ἱ. Εὐαγγ. **Πάντα δέδωκε.** Πρβλ. Γ′ 35. **Ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε** (Πρβλ. Η′ 42). «Ἐνταῦθα θαυμάζων λέγει (ὁ ἱ. Εὐαγγ.), ὅτι ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος, ὁ παρὰ Θεοῦ ἐλθὼν καὶ πρὸς Αὐτὸν ἀπιών, ὁ πάντων κρατῶν, τοῦτο εἰργάσατο, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπηξίωσε καταδέξασθαι πρᾶγμα τοσοῦτον. Παράδοσιν δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν τῶν πιστῶν σωτηρίαν ἐνταῦθα καλεῖ». Πρβλ. Θεοφ. ὃς τὸ **ἀπὸ Θ. ἐξ.** ἑρμηνεύει «ἐκ τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας», ὃν τρόπον καὶ ὁ Ζιγ. σημειούμενος «ὡς Υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεός».

Στ. 4. Ἄρχεται ἡ διήγησις τῆς νίψεως. Τοὺς πόδας τῶν ξένων ἔνιπτον, ὁσάκις ἔνιπτον (πρβλ. Λουκ. Ζ′ 44), οἱ δοῦλοι ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτῶν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει πρὸ τοῦ γεύματος ἢ δείπνου. Ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ ῥήματος **ἐγείρεται** (ἱστορικοῦ ἐν., ζωηρῶς, ὡσεὶ παρόν, ἀναπαριστάντος τὸ γενόμενον, δῆλον γίνεται, ὅτι οἱ δαιτυμόνες εἶχον λάβει θέσιν παρὰ τὴν τράπεζαν. Ὅτι δ᾽ ὅμως ἡ νίψις δὲν ἐπηκολούθησε τὸ δεῖπνον, ὅπερ δύναται τυχὸν νὰ νοηθῇ ἐκ τοῦ ἀορίστου **γενομένου** (στίχ. 2) δῆλον ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ 23 στίχ. καὶ ἑξῆς. Ὁ ἀόριστος ἄρα **γενομένου** δέον νὰ ἐξηγηθῇ ὡς προσδιορίζων γενικῶς τὸν χρόνον καὶ τὴν περίστασιν, καθ᾽ ἣν ἐγένετο ἡ νίψις, ἐπὶ τῷ δείπνῳ δηλ., ὃν τρόπον καὶ ὁ κατὰ τὴν γραφὴν τῶν ἀρχαιοτέρων κωδ. ἐνεστὼς **γινομένου (δεί. γιν.).** Ὑποτίθεται συνήθως, ὅτι ὅπως προβῇ ὁ Ἰησοῦς εἰς ὅ,τι προέβη ἐδόθη Αὐτῷ ἐξωτερικὴ ἀφορμή, οἷα ἡ περὶ πρωτείων ἔρις (πρβλ. Λουκ.ΚΒ′24), ἢ διὰ τὴν ἔλλειψιν δούλου συζήτησις περὶ τοῦ τὶς θὰ ἀνελάμβανε νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν νίψιν τῶν ποδῶν. Ἄλλοι, ὅπερ πιθανώτερον, ἀρνοῦνται πᾶσαν οἱανδήποτε ἐξωτερικὴν ἀφορμήν. **Τίθησι τὰ ἱμάτια.** Ἀντὶ τοῦ ἑν. τὸ ἱμάτιον (Πρβλ. ΚΣΤ′ 65). «Οὐ πάντα, ἀλλὰ τὸ ἔξωθεν περιβόλαιον, ἢ καὶ τὸ μετ᾽ ἐκεῖνο, πρὸς τὸ εὐσταλὴς εἶναι» (Ζιγ.). **Λέντιον.** Λατ. linteum, λινοῦν περίζωμα, ἐμπροσθέλλα. Διαγράφεται ἐν λεπτομερείᾳ πᾶν ὅ,τι. ἀναδεικνύει τὸ ταπεινωτικὸν τοῦ σχήματος, ὃ ὑπεδύθη ὁ Ἰησοῦς, παραστὰς αὐτὸ τοῦτο ἐν δούλου μορφῇ (Πρβλ. Φιλιππ. Β′ 5 κ. ἑξ.). «Οὐδὲ ἁπλῶς νίπτει, ἀλλὰ τὰ ἱμάτια ἀποτιθέμενος. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστη, ἀλλὰ καὶ λέντιον διεζώσατο. Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐγέμισε» (Χρυσ. Ὁμοίως Θεοφ. καὶ Ζιγ.).

Στ. 5. **Νιπτήρ.** Τὸ πρὸς νίψιν δοχεῖον, λεκάνη. **Ἤρξατο (νίπτειν).** Δηλοῦται ἡ μετὰ τὰς δι᾽ ἱκανῶν περιγραφείσας προετοιμασίας ἔναρξις τοῦ ἔργου. **Ὧ.** Καθ᾽ ἕλξιν ἀντὶ **ὅ** (κατὰ σύστοιχον σύνταξιν πρὸς τὸ **διεζωσμένος).**

Στ. 6. Νίψας ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων δῆλον **(ἔρχεται οὖν)** τοὺς

πόδας Ἀποστόλων τινῶν, οἵτινες δὲν ἐτόλμησαν ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὴν ἀπρόοπτον ταύτην δουλικὴν πρᾶξιν τοῦ Διδασκάλου, προσέρχεται ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸν Πέτρον. Ἀλλ' οὗτος συμφώνως πρὸς τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν ὁρμὴν καὶ ζωηρότητα παρέχει ἔκφρασιν εἰς τὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων πάντως δοκιμασθὲν αἴσθημα τοῦ εἰς ἄκρον ἀτόπου καὶ ἀπρεποῦς τοῦ συμβαίνοντος. Σύ, ὁ Διδάσκαλος, ὁ Κύριος, ὁ...ὁ... νίπτεις τοὺς πόδας ἐμοῦ, τοῦ μαθητοῦ, τοῦ δούλου! Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἐξηγητὰς (Χρυσ. Θεοφ. καὶ Ζιγ.) προηγήθη τοῦ Πέτρου μόνος ὁ Ἰούδας, διότι ἂν προηγεῖτο ἄλλος τις τῶν Ἀποστόλων δὲν θὰ ὑπέμενεν ἐπίσης τὴν τοσαύτην ταπείνωσιν τοῦ Διδασκάλου. Κατ' ἄλλους ὁ Ἰούδας κατελείφθη τελευταῖος. Κατά τινας τῶν νεωτέρων, καὶ δὴ καθολικούς, ὁ Ἰησοῦς προσῆλθεν εὐθὺς ἀμέσως πρὸς τὸν Πέτρον καθ' ὃν χρόνον κατὰ τὸν Ὠριγ. ὁ Πέτρος εἶχε καταλειφθῆ τελευταῖος, ὡς ἔλαττον πάντων δεόμενος τῆς νίψεως τῶν ποδῶν.

Στ. 7. Εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου, εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μόνον πρᾶξιν ἀποβλέποντος, ἀπαντᾷ μετὰ ἠρεμίας ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἀγνοῶν οὗτος τό γε νῦν ἔχον τὸν σκοπὸν καὶ τὴν σημασίαν τοῦ ὑπ' Αὐτοῦ τελουμένου ταπεινωτικοῦ ἔργου ὤφειλε νὰ ὑποκύψῃ, ὁσῳδήποτε καὶ ἂν προσέκρουε τοῦτο εἰς τὸ αἴσθημα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐλαβείας αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦν. **Γνώσῃ μετὰ ταῦτα.** Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ δηλ. δοθησομένην ἐξήγησιν τοῦ πράγματος (στ. 12 κ. ἑ. **γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν** κλπ.) Οὕτω ἡ πλειονότης τῶν νεωτέρων Ἑρμηνευτῶν. Ἀλλὰ βαθύτερον καὶ τελειότερον εἰσῆλθον εἰς τὸν νοῦν τῆς πράξεως ταύτης τοῦ Ἰησοῦ, ὃν τρόπον καθόλου εἰς τὰ κατ' Αὐτόν, μετὰ τὸ πάθος, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος φωτισμὸν αὐτῶν, ὅθεν καὶ δίκαιον νὰ μὴ ἀποκλεισθῇ καὶ ἡ ἐκδοχὴ τοῦ ἱ. Χρυσ. (κατ' αὐτὸν δὲ τοῦ Θεοφ. καὶ τοῦ Ζιγ.) καὶ ἱκανῶν νεωτέρων, ἐμβλεπόντων ἐν τῷ **μετὰ ταῦτα** τὸν δηλωθέντα βραδύτερον χρόνον, λανθάνοντα ἐπίσης ἐν τῇ δηλώσει τοῦ Χριστοῦ (ἐν τῷ πρὸς τὸν Πέτρον δηλ. λεχθέντι **μετὰ ταῦτα**), ἀλλ' οὐχὶ ἀποκλειστικῶς ὑπονοούμενον, ὡς ἑρμηνεύει ὁ ἱ. Χρυσ. γράφων· «Μετὰ ταῦτα. Πότε; Ὅταν ἴδῃς εἰς τοὺς Οὐρανοὺς ἀναλαμβανόμενον, ὅταν παρὰ τοῦ Πνεύματος μάθῃς, ὅτι ἐκ δεξιῶν κάθημαι».

Στ. 8. Ὁ Πέτρος ἀντὶ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν προσήκουσαν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν λόγον καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην διαβεβαίωσιν τοῦ Ἰησοῦ, ἐξακολουθεῖ κατηγορηματικῶς ἀρνούμενος, ὅπως νίψῃ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος. Ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπιμονῇ αὐτοῦ τῶν Ἑρμηνευτῶν τινὲς ἐμβλέπουσιν ἰδιογνωμοσύνην καὶ τὸ εἶδος ἐκεῖνο τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὅπερ προσιδιάζει εἰς τοὺς ἀρνουμένους νὰ δεχθῶσιν οἱανδήποτε ὑπηρεσίαν, καίπερ ἀπορρέουσαν ἀπὸ αἰσθημάτων φιλίας καὶ ἀγάπης. Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι

Ἐξηγ. (Χρυσ. Θεοφ. Ζιγ.) δικαιολογοῦσι καὶ τὴν ἐπιμονὴν ταύτην τοῦ Πέτρου προβαλλόμενοι αὖθις τὴν ὑπερβολικὴν εὐλάβειαν αὐτοῦ. «Διϊσχυρίζεται γὰρ τιμῶν αὐτὸν καὶ λίαν αἰδούμενος» (Ζιγ.). Εἰς τὴν κατηγορηματικὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου ὁ Ἰησοῦς ἀπαντᾷ δι᾽ ἰσχυρᾶς ἀπειλῆς. **Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ·** ὅ. ἐ. ἀποστερεῖσαι πάσης κοινωνίας ἀγαθῶν μετ᾽ ἐμοῦ, δὲν θὰ καταστῇς μέτοχος τῶν ἀγαθῶν μου, τῆς αἰωνίου τ. ἔ. τιμῆς καὶ δόξης μου. Κατ᾽ ἄλλην ἐκδοχήν· Ἀποστερεῖσαι τῆς κοινωνίας μου, τῶν ἀπ᾽ αὐτῆς πνευματικῶν ἀγαθῶν. Ἐπειδὴ ἡ ἀπειληθεῖσα αὕτη ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τιμωρία εἶνε ἀναντιρρήτως σφόδρα δυσανάλογος πρὸς τὴν ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐξ ἀγαθῆς κατ᾽ οὐσίαν προαιρέσεως ὁρμωμένην (ὑγιεῖ προθέσει καὶ σεβασμίῳ, ὡς σημειοῦται ὁ Ὠριγ.) ἐπίμονον ἄρνησιν τοῦ Πέτρου, τρέπει δ᾽ ἅμα ὁ Ἰησοῦς τὸν λόγον ἐπὶ τὸ γενικώτερον (**ἐὰν μὴ νίψω σε** ἀντὶ ἐὰν μὴ νίψω τοὺς πόδας σου), καὶ ἐπὶ τούτοις εὐθὺς μετὰ μικρὸν (στίχ. 10) ὁμιλεῖ περὶ λούσεως ἐν μεταφορικῇ προδήλως σημασίᾳ, ἕπεται ὅτι δέον νὰ ζητηθῇ καὶ ἐνταῦθα (ἐν τῷ **ἐὰν μὴ νίψω σε**) βαθυτέρα τις ἔννοια. Ἡ ἔννοια αὕτη κατὰ τὰ περαιτέρω τοῦ 10ου στίχου πιθανώτερον εἶνε ἡ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν νίψις καὶ λοῦσις, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἡ καθόλου (περὶ ἧς κατωτέρω ὁ λόγος, στ. 10), ἀλλ᾽ ἡ τῶν ἐπὶ μέρους ἁμαρτιῶν, εἰς ἃς καὶ οἱ Ἀπόστολοι παρὰ τὸν ἤδη κεκτημένον ὑπ᾽ αὐτῶν καθαρμὸν ἐξηκολούθουν ὑποκείμενοι. Ἄλλοι ἑρμηνεύουσι· Ἐὰν μὴ νίψω σε=ἐὰν ἀρνηθῇς τὴν διακονίαν μου, ἧς μέρος ἡ νίψις αὕτη τῶν ποδῶν σου ἀποτελεῖ (**οὐκ ἔχει μέρος μετ᾽ ἐμοῦ**).

Στ. 9. Ταραχθεὶς σφόδρα ὑπὸ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Ἰησοῦ ὁ Πέτρος, οὐ μόνον ὑποκύπτει εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτὸν ὁρμητικότητι καὶ ὑπερβολῇ δείκνυται ἕτοιμος καὶ ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως πρὸς τοῖς ποσὶ νίψῃ οὗτος καὶ τὸ λοιπὸν ἀκάλυπτον τοῦ σώματος αὐτοῦ μέρος, τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν, ἵνα οὕτω (συμφώνως ἄλλως τε καὶ πρὸς τὸ γενικώτερον **ἐὰν μὴ νίψω σε**) ἐξασφαλίσῃ τρόπον τινὰ ἑαυτῷ ἐπὶ μᾶλλον τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἰησοῦ, ἣν ἀρνηθεὶς νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν νίψιν τῶν ποδῶν ἠπειλήθη νὰ στερηθῇ.

Στ. 10. Ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπαντῶν πρὸς τὸν Πέτρον ἐξακολουθεῖ ὁμιλῶν εἰκονικῶς καὶ μεταφορικῶς ὑφ᾽ ὅ τ. ἔ. πνεῦμα μικρὸν πρότερον εἶπε τὸ **ἐὰν μὴ νίψω σε** (στ. 8) σαφῶς δῆλον ἐκ τῆς ἐκφράσεως Αὐτοῦ **ὑμεῖς καθαροί ἐστε** καὶ δὴ ἐκ τῆς ἐπιφερομένης ὑπ᾽ Αὐτοῦ ἀντιθέσεως, **ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντες,** ἣν ἑρμηνεύων ὁ ἱ. Εὐαγγ. προστίθησιν τὸ **ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτὸν** (Στ. 11). Κατὰ τὴν εἰκόνα, ἥτις ὑπόκειται εἰς τὸν μεταφορικὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ, ὁ **λελουμένος,** ὁ πρωΐας ἐπὶ πρδ. λουσθεὶς τὸ σῶμα καὶ ὢν καθαρός, προκειμένου ὅπως

εἰσέλθῃ εἰς οἰκίαν ἁπλῶς ἢ ὅπως παρακαθίσῃ εἰς τράπεζαν, δὲν χρήζει λούσεως ὁλοκλήρου τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον τῶν ποδῶν, ὡς ρυπανθέντων ἐν τῷ μεταξὺ (παρὰ τοῖς φοροῦσιν ἰδίᾳ πέδιλα) ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν κονιορτοῦ ἢ καὶ τοῦ βορβόρου τυχόν. Κατὰ τὴν διὰ τῆς βιωτικῆς ταύτης εἰκόνος ἐκφραζομένην ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ συμβολικὴν ἔννοιαν, ὁ Πέτρος καὶ οἱ Ἀπόστολοι καθόλου, βαπτισθέντες (οἱ ἕξ, πιθανῶς δὲ καὶ πάντες) τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, **ἰδίᾳ** δὲ πιστεύσαντες εἰς Αὐτόν, ἐκαθάρθησαν (πρβλ. ΙΕ΄ 3) τοῦ ρύπου τῶν ἁμαρτιῶν. Ἀλλ' οὔτε οὗτος, (ἀπόδειξις πρὸς ἄλλοις ἡ ἐπίμονος ἄρνησις αὐτοῦ, ὅπως ὑποκύψῃ ἀσυζητητεὶ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Ἰησοῦ) οὔτε οἱ Ἀπόστολοι καθόλου ἦσαν τελείως ἀπηλλαγμένοι τῶν ἐπὶ μέρους ἠθικῶν ἀτελειῶν καὶ παραπτωμάτων, εἰς ἃ καὶ πᾶς ὀπαδὸς καθόλου τοῦ Ἰησοῦ παρὰ τὸν ἀπ' Αὐτοῦ καὶ δι' Αὐτοῦ καθαρμὸν καὶ τὴν ἀνακαίνισιν ἐξακολουθεῖ ὑποκείμενος. Πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ νέου τούτου ἑκάστοτε προσγινομένου ἠθικοῦ ρύπου ἀπαιτεῖται καὶ νέος καθαρμός, ἐπιτυγχανόμενος διὰ τῆς ἐν χάριτι Χριστοῦ μετανοίας τῆς νίψεως ταύτης τῶν ποδῶν, κατὰ τὴν μεταφορικὴν τοῦ Ἰησοῦ εἰκόνα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἐξηγηταὶ (καὶ τῶν νεωτέρων ἱκανοὶ) περιορίζουσι τὸ λελουμένοι ἐπὶ τῆς ἠθικῆς (τῇ ἐπιδράσει βεβαίως τοῦ Ἰησοῦ) αὐτοκαθάρσεως («ἐπεὶ πᾶσαν πονηρίαν ἔρριψαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκεῖνοι—οἱ Ἀπόστολοι—καὶ μετὰ εἰλικρινοῦς διανοίας συνῆσαν Αὐτῷ τῷ Ἰησοῦ») (Χρυσ.), ἀρνοῦνται δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν τοιαύτην (κάθαρσιν τῶν Ἀποστόλων) ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι οὔπω εἶχε συντελεσθῇ ἡ ἐξιλαστικὴ θυσία τοῦ Ἰησοῦ. «Οἵγε τῶν ἁμαρτημάτων οὐδέπω ἦσαν ἀπηλλαγμένοι, οὐδὲ Πνεύματος ἠξιωμένοι, ἅτε τῆς ἁμαρτίας ἔτι κρατούσης, τῆς κατάρας τοῦ χειρογράφου μένοντος, τοῦ ἱερείου οὐδέπω προσενεχθέντος; Πῶς οὖν αὐτοὺς καθαροὺς εἶναι λέγει; Ἀλλ' ἵνα μὴ διὰ ταῦτα νομίσῃς αὐτοὺς καθαροὺς ὡς ἁμαρτημάτων ἀπηλλαγμένους ἐπήγαγεν. . . » (Χρυσ. Πρβλ. Θεοφ. καὶ Ζιγ.)· οὐχ ἧττον δὲ καὶ Ὠριγ. σημειούμενον· «Διὰ τοῦτο ἔνιψεν [αὐτῶν τοὺς πόδας, ἐπεὶ ἦσαν ὡς ἐν ἀνθρώποις καθαροί, ἀλλ' οὐχὶ παρὰ τῷ Θεῷ». Ἀλλὰ μή τι ὁ Χριστὸς διὰ τὴν εἰς Αὐτὸν πίστιν δὲν ἀφῆκε πολλάκις ἁμαρτίας; Καὶ τῆς ἐξιλαστικῆς δὲ δυνάμεως τοῦ πάθους Αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μετάσχωσι προκαταβολικῶς οἱ Ἀπόστολοι, οἱ ἀξιωθέντες καθ' ὅμοιον τρόπον νὰ κοινωνήσωσι τοῦ ζωοποιοῦ σώματος καὶ αἵματος Αὐτοῦ πρὶν ἢ τοῦτο τεθῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ; Ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ δὴ καὶ τοῦ προπατορικοῦ αὐτοῦ, διατελοῦντες πῶς θὰ ἐκοινώνουν τοῦ ζωοποιοῦ τούτου σώματος καὶ αἵματος; Σημειωτέον, ὅτι ὑπὸ τὸ **λελουμένοι** πρὸς τῇ ἠθικῇ ἀποκαθάρσει οἱ ἀρχαῖοι Ἐξηγ., ἀναφερόμενοι εἰς τὸ ΙΕ΄ 3 **καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν** σημειοῦνται καὶ τάδε· «Κατὰ τοῦτό ἐστε καθαροὶ τέως. Ἤδη τὸ φῶς

ἐδέξασθε. Ἤδη τῆς πλάνης ἀπηλλάγητε τῆς Ἰουδαϊκῆς» (Θεοφ. Πρβλ. Χρυσ.) Ἀλλὰ περὶ τούτου βλπ. ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Σημειώσεως ἀξία καὶ ἡ σημ., ἣν ἀφ' ἑνὸς ὁ ἱ. Χρυσ., ἀφ' ἑτέρου ὁ Ὠριγ. (καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Θεοφ.) ἀποδίδουσιν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς τῶν ποδῶν τῶν Ἀποστόλων νίψεως. Οὕτω ὁ μὲν ἱ. Χρυσ. γράφει· «Καὶ εἰ καθαροί ἐστε τίνος ἕνεκεν νίπτεις τοὺς πόδας; Ὥστε ἡμᾶς μετριάζειν μαθεῖν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐφ' ἕτερον μέρος ἦλθεν, ἀλλ' ὃ τῶν ἄλλων ἀτιμότερον εἶναι δοκεῖ». Ὁ δὲ Ὠριγ. καίπερ σημειούμενος· «Τοῖς δὲ ὡς ἐν ἀνθρώποις καθαροῖς ἤδη γεγενημένοις, καὶ λουσαμένοις τὸ τοῦ Ἰησοῦ βάπτισμα, καὶ νιψαμένοις ὑπ' Αὐτοῦ τοὺς πόδας, ἐνοικεῖν καὶ τὸ ἅγιον δύναται Πνεῦμα, καὶ ἡ ὡς ἔνδυμα ἐξ ὕψους δύναμις» καὶ ὑπονοῶν ἄρα ὑπὸ τὴν νίψιν τῶν ποδῶν καθαρμόν τινα ἢ ἠθικὴν τελείωσιν καθόλου, προϊὼν σημειοῦται: «Τί δὲ ἦν ὃ ἐποίει νίπτων τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ Ἰησοῦς; Ἢ εἰργάζετο διὰ τοῦ νίπτειν αὐτῶν τοὺς πόδας... ὡραίους, μελλόντων αὐτῶν εὐαγγελίσασθαι τὰ ἀγαθά;» ἄλλαις λέξεσιν ἑρμηνεύει τὴν νίψιν τῶν ποδῶν τῶν Ἀποστόλων ἐν τῇ σημασίᾳ συμβόλου καὶ προετοιμασίας αὐτῶν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὃν τρόπον αὐτὸς οὗτος σαφέστερον καθορίζων κατωτέρω λέγει· «Σύμβολόν ἐστι τὸ νίψασθαι ὑμῶν τοὺς πόδας ὑπ' ἐμοῦ τοῦ καθαρθῆναι τὰς βάσεις τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἵνα γένωνται ὡραῖοι, μελλόντων ὑμῶν εὐαγγελίζεσθαι...» (Πρβλ. καὶ Θεοφ.). Ἐν τέλει ἐν σχέσει πρὸς τὴν προβαλλομένην ὑπό τινων (φαινομένην δὲ ὡς διεσαφηνίσθη ἀνωτέρω) ἀντίφασιν μεταξὺ τοῦ λελοῦσθαι τοὺς Ἀποστόλους καὶ καθαροὺς εἶναι καὶ ἀφ' ἑτέρου χρήζειν τῆς τῶν ποδῶν πλύσεως ὁ Ὠριγ. παρατηρεῖ· «Τὰ εἰς πλοῦτον καὶ τρυφὴν συμβαλλόμενα ἐκ περιουσίας τοῖς ἁβροδιαίτοις περιγίνεται, οὐχ' ὡς χρειώδη, ὧν οὐκ ἄνευ, ἀλλ' ὡς περισσά. Οὕτω τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν θειοτέρων χρεία μὲν ἡμῖν τῶν εἰσαγόντων εἰς ζωήν, τὰ δὲ ὑπὲρ ταῦτα... ὑπὲρ τὴν χρείαν εἶναι λεχθείη».

Στ. 11. Τὸ **οὐ πάντες** τοῦ Ἰησοῦ ἔχρῃζεν ἐπεξηγήσεως, διότι ἐν αὐτῷ ἠδύναντο νὰ περιληφθῶσι καὶ πλείους τοῦ ἑνός, οὐδὲ τοῦ Πέτρου ἐξαιρουμένου. Οὕτω ὁ ἱ. Εὐαγγ. ἐπανέρχεται τὸ δεύτερον (πρβλ. ΣΤ' 64) εἰς ὑπόδειξιν τῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα προγνώσεως τοῦ Ἰησοῦ, ἅτε τῆς προδοσίας ταύτης ἀποτελούσης αὐτὸ τοῦτο λίθον προσκόμματος διὰ τὴν πίστιν πολλῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπανειλημμένως δηλοῖ ὁ ἱ. Εὐαγγ. ὅτι τὴν προδοσίαν ταύτην καὶ τὸν προδότην αὐτὸν οὐδαμῶς ἠγνόει ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἔδει νὰ πληρωθῇ ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ (πρβλ. στ. 18 κ. ἑ.).

Στ. 12. Ἀναλαμβάνει **(οὖν, ὅτε οὖν)** ὁ ἱ. Εὐαγγ. τὴν διὰ τῶν στ. 6—11 διακοπεῖσαν διήγησιν τῆς νίψεως τῶν ποδῶν. Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς νίψεως ὁ Ἰησοῦς ἐπανελθὼν εἰς τὴν παρὰ τὴν τράπεζαν θέσιν

Αὐτοῦ (**ἀναπεσών,** διότι οἱ ἀρχαῖοι παρακαθήμενοι εἰς τὴν τράπεζαν ἀνέκειντο. Πρβλ. ΙΒ´ 2) ἀποτείνει πρὸς τοὺς Ἀποστόλους τὴν ἐρώτησιν ἂν ἀντελήφθησαν τῆς σημ. τῆς πράξεως Αὐτοῦ (**γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;**), ὅπως ἐπισυνάψῃ τὴν οἰκείαν αὐθεντικὴν ἑρμηνείαν αὐτῆς.

Στ. 13. Ὁ **Διδάσκαλος** καὶ ὁ **Κύριος** (ἐξυπονοουμένου τοῦ Σύ, ὅθεν ἡ ὀνομ. ἀντὶ κλητ.) ἦσαν παρ' Ἰουδαίοις προσηγορίαι τῶν διδασκάλων ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν, διὰ τούτων δὲ προσηγόρευον καὶ οἱ Ἀπ. τὸν μέγαν Διδάσκαλον αὐτῶν. (Πρβλ. Α´ 39. ΣΤ´ 68). Ὁ Ἰησοῦς ἀποδέχεται καὶ οἰκειοποιεῖται τοὺς τιμητικοὺς τούτους τίτλους ἐν πλήρει δικαιώματι. **Εἰμὶ γάρ.**

Στ. 14. Τὸ παράδειγμα τοῦ Διδασκάλου καὶ δὴ τοῦ Κυρίου εἶνε ἀπολύτως ὑποχρεωτικὸν διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς ὑφισταμένους. Ἂν ἐκεῖνος, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, κατὰ μείζονα λόγον ὤφειλον ἐκεῖνοι νὰ νίπτωσι τοὺς πόδας ἀλλήλων. Ἀλλ' ὅτι λέγων ταῦτα ὁ Ἰησοῦς οὐδαμῶς ἐνόει τὴν κατὰ γράμμα ἐκδοχὴν αὐτῶν καὶ τὴν τυπικὴν μίμησιν καὶ ἐφαρμογήν, δῆλον καὶ ἄλλως καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων.

Στ. 15. Οἱ Ἀπ. ἔδει κατὰ τὸν λόγον καὶ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως τὴν ὑπ' Αὐτοῦ νίψιν τῶν ποδῶν αὐτῶν λάβωσιν ὡς πρότυπον μιμήσεως, οὐδαμῶς ἐπαναλαμβάνοντες μηχανικῶς πρὸς ἀλλήλους ἢ πρὸς ἄλλους τὴν αὐτὴν ταύτην πρᾶξιν, ἀλλὰ συμμορφώνοντες τὰς πράξεις καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν καθόλου πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς (**ἵνα καθὼς ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ποιῆτε**), πρὸς τὴν δι' αὐτῆς ἐκφραζομένην συμβολικὴν ἔννοιαν, ἥτις εὐκόλως προσέπιπτε, ἦτο δὲ ἡ ἐν πνεύματι ἀγάπης, ταπεινώσεως καὶ αὐταπαρνησίας ἐξυπηρέτησις τοῦ πλησίον, ἡ θεμελιώδης αὕτη ἀρχή, ἥτις διέκρινε τὸν βίον ὅλον τοῦ Ἰησοῦ μέχρι τῆς ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ θυσίας (Μρκ. Ι´ 45).

Στ. 16. Ὁ λόγος κατὰ τὸ Μτθ. Ι´ 24 τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ὑποχρεώσεως τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν καθόλου ὀπαδῶν τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως κατακολουθῶσι τῷ ὑποδειχθέντι τύπῳ τῆς πολιτείας αὐτῶν. Ὁ δοῦλος, ὡς ἐλάττων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ πέμποντος, ὀφείλει κατὰ μείζονα λόγον νὰ πράττῃ πρὸς τὸν ὁμόδουλον, ὅ,τι ὁ Κύριος δὲν ἀπηξίωσε νὰ πράξῃ πρὸς αὐτὸν τοῦτον.

Στ. 17. Προβαλὼν τὸν τύπον τῆς μιμήσεως τοῦ γνησίου Αὐτοῦ ὀπαδοῦ μακαρίζει ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἔργῳ κατακολουθοῦντας αὐτῷ, καθότι ἥ τε γνῶσις τῶν καλῶν καὶ ὁ ἐκθειασμὸς καὶ δὴ καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοις δέδοται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ ἔμπρακτος μίμησις καὶ κατακολούθησις αὐτῶν. Τῶν Ἐξηγητῶν τινες ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους διδομένῃ ἐντολῇ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως μιμούμενοι τὸ παράδειγμα Αὐτοῦ νίπτω-

σιν ἀλλήλων τοὺς πόδας, ὡς καὶ παντὸς καθόλου χρήζοντος τῆς νίψεως ταύτης, καὶ ἐν τῷ μακαρισμῷ αὐτῶν καθόσον συμμορφοῦνται πρὸς τὴν ἐντολὴν ταύτην, ἐμβλέπουσι τὴν αὐτὴν σημασίαν τῆς νίψεως καὶ λούσεως, περὶ ἧς ὡμίλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ἀποστ. αὐτούς. (Στ. 8. 10). Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν δηλ. ταύτην οἱ Ἀπόστ. ἔδει νὰ παρέχωσιν ἑαυτοὺς ἕτοιμα καὶ πρόθυμα ὄργανα τῆς καθαρτικῆς τῶν ἁμαρτιῶν δυνάμεως τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ἀσκοῦντες εὐσυνειδήτως καὶ ἐν ταπεινώσει (ἅτε καὶ αὐτοὶ οὗτοι διηνεκῶς τοῦ καθαρμοῦ τούτου χρήζοντες) τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτοῖς δύναμιν τοῦ λύειν.

Στ. 18. Τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἐν τῇ νίψει τῶν ποδῶν τῶν Ἀποστ. δοθέντος ὑποδείγματος (**μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά**) δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προσδοκᾷ ὁ Ἰησοῦς ἢ παρὰ μόνων τῶν 11, ὅθεν καὶ κρίνει ἀναγκαῖον, ὅπως ἐξαιρέσῃ καὶ αὖθις (πρβλ. στ. 10) τὸν προδότην (**οὐ περὶ πάντων ὑμῖν λέγω**). Δικαιολογῶν δὲ τὴν ἐξαίρεσιν ταύτην προστίθησι λέγων, ὅτι αὐτὸς (**ἐγὼ**) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἀποστ. (ἀδυνατοῦντας νὰ γνωρίσωσι) ἐγνώριζεν ἐκείνους **οὓς ἐξελέξατο,** ἐγνώριζεν ἄλλαις λέξ. τὸ ἠθικὸν ποιὸν αὐτῶν, οὕτως ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὸν ἐπὶ πάντας αὐτοὺς ἀνεξαιρέτως νὰ στηρίζῃ τὴν ἐλπίδα τῆς κατακολουθήσεως τοῦ παραδείγματος Αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φυσικὸν νὰ γεννηθῇ ἡ ἀπορία πῶς προγινώσκων τὸ ἠθικὸν ποιὸν τῶν ἐκλεγέντων ὑπ' Αὐτοῦ ὡς ἰδίων καὶ πρὸς τὸ ἴδιον Αὐτοῦ ἔργον ἐξελέξατο καὶ πρόσωπον, πρὸς ὃ οὐδεμίαν εἶχεν ἐμπιστοσύνην, ὅπερ δὲ καὶ θὰ κατεπρόδιδεν Αὐτόν, δηλοῖ ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἀπετέλει πλήρωσιν βουλῆς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Π. Δ. ἤδη διατυπωθείσης, καὶ ἐδικαιολογεῖτο ἄρα ἡ πλήρως καὶ τελείως. **Οὓς ἐξ.** Κατὰ τὴν γρφ. τῶν ἀρχαιοτέρων κωδίκων **τίνας ἐξ. Ἀλλ'.** Παρασιωπᾶται πρότασις, ἧς ἡ ἔννοια περίπου εἶνε : **τοῦτο γέγονε** (ἡ ἐκλογὴ δηλ. καὶ τοῦ Ἰούδα μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων) ἢ **ἔδει (ἀλλ' ἔδει ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ,** (ὅθεν καὶ ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ὑπ' ἐμοῦ), ἅτινα βεβαίως σημαίνουσιν οὐχί, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐξελέξατο τὸν Ἰούδαν πρὸς πλήρωσιν ὡρισμένης ῥήσεως τῆς Γραφῆς καὶ ὅπως προδοθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὕτη περιελαμβάνετο εἰς τὰς ἐν ἀναφορᾷ εἰς Αὐτὸν καὶ τὸ ἐπὶ γῆς ἔργον Αὐτοῦ βουλὰς τοῦ Θεοῦ, τὰς ἐν τῇ Π. Δ. προρρηθείσας, καὶ ἐγένετο ὑπ' Αὐτοῦ οὐχὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν κατὰ τὸ ἠθικὸν ποιὸν τοῦ Ἰούδα καὶ τὸ τελικὸν κατάντημα αὐτοῦ (πρβλ. καὶ ΣΤ' 70), ἀλλὰ συνῳδὰ τῷ χαρακτῆρι τῆς ἀποστολῆς Αὐτοῦ προωρισμένου, ὅπως πραγματώσῃ τὰς πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων προαιωνίους βουλὰς τοῦ Θεοῦ. Ἐξηγηταί τινες συνάπτουσι τὸν **ἀλλ(ά)** μετὰ τῆς γραφικῆς ῥήσεως (διαγραφούσης τὸν Ἰούδαν) **ἀλλ' ὁ τρώγων** κλπ., ἀντιπαραθέτουσι δ' αὐτὴν (τὴν πρότασιν ἀλλ' ὁ τρώγων κλπ.) πρὸς τὴν **οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω,** τὴν πα-

ρεμπίπτουσαν πρότασιν **ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ** ἐκδεχόμενοι ὡς παρένθεσιν. **Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ** κλπ. Ἐκ τοῦ Μ΄ ψαλμοῦ στ. 10 κατ' ἐλευθέραν ἀπόδοσιν ἐκ τῶν Ο΄, παρ' οἷς ἡ ρῆσις ἔχει ὧδε : «Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν». Ταῦτα κατὰ τὴν Μεσσιακὴν τοῦ ψαλμοῦ ἐκδοχὴν λέγει ὁ Ψαλμῳδὸς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Μεσσίου (ἢ κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν προτυπωτικῶς) διαζωγραφῶν τὴν ἄπιστον καὶ προδοτικὴν πολιτείαν τοῦ Ἰούδα. Τὸ μετέχειν τῆς αὐτῆς τραπέζης (ἁλῶν) ἀπετέλει παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἰδίᾳ εἰκόνα στενῆς φιλίας καὶ οἰκειότητος, ὃν τρόπον ἀφ' ἑτέρου τὸ αἴρειν τὴν πτέρναν (πρβλ. Γεν. Γ΄ 15), τὸν πόδα κατὰ τοῦ ἄλλου, ἐξέφραζεν ἐχθρικὴν κατ' αὐτοῦ διάθεσιν, οἵαν ἐπεδείξατο ὁ Ἰούδας κατενεγκὼν διὰ τῆς προδοσίας θανατηφόρον κατὰ τοῦ Διδασκάλου καὶ Εὐεργέτου πλῆγμα. Εἰς τὸ **ἐπῆρε τὴν πτέρναν** ὁ Θεοφ. σημειοῦται : «Ἐκ μεταφορᾶς τῶν παλαιόντων, οἱ ὑποσκελίζοντες τοὺς ἀντιπαλαίοντας διὰ τοῦ εἰς τὰς πτέρνας αὐτῶν πατεῖν καταβάλλουσι», καθ' ὃν χρόνον ὁ Ζιγ. (καὶ τῶν νεωτέρων τινὲς) γράφει : «Εἰώθασιν οἱ τοὺς τρέχοντας ὑποσκελίζειν πειρώμενοι διὰ τῆς πτέρνης ἐπιβουλεύειν». Τῆς παρατιθεμένης ψαλμικῆς ρήσεως **ὁ τρώγων** κλπ. ἀρχομένης ἀπὸ τῶν λ. «ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης μου, ἐφ' ὃν ἤλπισα» ὁ Ὠριγ. παρατηρεῖ. «Ζητήσεις πῶς ἄνθρωπος εἰρήνης Ἰούδας ἦν, καὶ ἐπ' Αὐτὸν ὁ Σωτὴρ ἤλπισεν», ἐφ' ᾧ καὶ προστίθησι· «Δηλοῦσθαι οὖν διὰ τούτων νομίζω, ὅτι γνησίως ποτὲ ἐπεπιστεύκει», καὶ κατωτέρω· «Οὐκ ἂν δὲ οἶμαι ἀρχῆθεν κλέπτης ὤν, ἐπιστεύθη τὸ γλωσσόκομον. Ἄξιος οὖν τοῦ πιστευθῆναι ὢν (εἰ καὶ προεγνώσθη μεταπεσούμενος) ἐπιστεύθη· καὶ τηλικοῦτος ἦν ἄνθρωπος εἰρήνης Χριστοῦ, ὡς ἐλπίδας ἀγαθάς ποτε τὸν Ἰησοῦν ἐπ' αὐτῷ ὡς καλῷ Ἀπ. ἐσχηκέναι». Τῆς γνώμης ταύτης ἔχονται ἑρμηνεύοντες τὰς λέξεις **ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην** καὶ ὁ Θεοφ. καὶ ὁ Ζιγ., ὧν ὁ πρῶτος σημειοῦται· «Ἐξελέξατο μὲν καλὸν ὄντα, ὡς καὶ τὸν Σαούλ· ἀλλὰ μετεβλήθη· αὐτεξούσιος γάρ· συγχωρεῖ δὲ ἑκάστῳ, καθὰ βούλεται πράττειν»· ὁ δὲ Ζιγ. «Ἐπελέξατο καὶ Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην, ὡς τηνικαῦτα καλόν· δεικνὺς ὅτι προσίεται τὸν καλόν, μέχρις οὗ γένηται κακός, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς νῦν ἀρετῆς τὸν εἰς ὕστερον πονηρόν». Παρὰ τῷ Χρυσ. ἐλλείπουσιν ἐν τῷ κειμένῳ αἱ λέξεις **ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην**, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ ἑρμηνεία εἰς αὐτάς.

Στ. 19. Παρέχει τὸν λόγον τῆς ὡρισμένης πλέον περὶ τοῦ Ἰούδα δηλώσεως. (Πρβλ. ΣΤ΄ 70. ΙΓ΄ 10.) Ἐφαρμόσας εἰς Ἑαυτὸν ὁ Ἰησοῦς τὴν ψαλμικὴν ρῆσιν, τὴν διαγράφουσαν τὴν κατὰ τοῦ Μεσσίου ἐπιβουλὴν τοῦ ὑπ' Αὐτοῦ ἐκλεγέντος προσώπου πρὶν ἢ αὐτὸ προβῇ εἰς τὴν κακοῦργον αὐτοῦ πρᾶξιν, ἀπεδείκνυεν, ὅτι Οὗτος πράγματι ἦτο ὁ εἰς ὃν ἡ ρῆσις ἀφεώρα, καὶ συνεπήγετο κατ' ἀκολουθίαν τὴν ἐπ' Αὐτὸν ὡς τὸν

ἀληθῆ Μεσσίαν πίστιν. **Πρὸ τοῦ γενέσθαι.** Πρὶν ἢ γένηται, πραγματωθῇ ἡ ἐν τῇ ψαλμικῇ ρήσει ἐπίβουλος πρᾶξις. **Ὅτι ἐγώ εἰμι.** Ὁ ἐφ' ὃν ἡ ρῆσις πληροῦται, ὁ Μεσσίας, ὃν ἡ Γραφὴ παρίστησι διαγράφοντα τὴν καθ' Ἑαυτοῦ στρεφομένην προδοτικὴν πρᾶξιν.

Στ. 20. (Πρβλ. Μτθ. Ι' 40.) Ὁ Θεοφ. σημειοῦται. «Ποία ἀκολουθία πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ; ... Ἐπειδὴ εἶπε περὶ τοῦ προδοθήσεσθαι καὶ τοῦ μέλλειν ἐγκαταλιπεῖν αὐτοὺς διελέχθη, ἔμελλον δὲ ἐξιέναι λοιπὸν καὶ σκορπίζεσθαι καὶ πολλὰ πάσχειν δεινά, δυσὶ τρόποις αὐτοὺς παραμυθεῖται... τῷ καθ' Ἑαυτὸν ὑποδείγματι, προδοθήσεται μέλλων ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ, νίπτων δὲ τοῦτον, καὶ τῷ προειπεῖν αὐτοῖς, ὅτι εἰ καὶ πολλὰ πείσονται.. ὡς τὸν Θεὸν αὐτὸν τιμήσουσιν αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι. Ὥστε μὴ ἀθυμεῖν διὰ τὰς τῶν διωκτῶν κακίας (Πρβλ. καὶ Χρυσ. καὶ Ζιγ)· Κατ' ἀνάλογον τρόπον ἑρμηνεύουσι καὶ τῶν νεωτέρων τινές, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τὸ πνεῦμα, ὅτι αὐτοὶ οὗτοι οἱ Ἀπ. ὀφείλουσι νὰ ἐμφορῶνται ὑπὸ τῆς ἰδίας, ὅτι ἀντιπροσωπεύουσι τὸν Θεὸν καὶ τὸν Χριστόν, καὶ τὸ θεῖον Αὐτοῦ ἔργον, καὶ νὰ παραμυθῶνται καὶ νὰ φρονηματίζωνται ὑπὸ τῆς ἰδέας ταύτης. Ἄλλοι τοὺς στίχ. 18 καὶ 19 χαρακτηρίζοντες ὡς παρέκβασιν, συνάπτοντες ἄρα τὸν παρόντα στίχον πρὸς τὸν 16ον καὶ 17ον καὶ δὴ πρὸς τὸν πρῶτον, ἑρμηνεύουσιν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἡ ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ ταπεινώσεως ἐξυπηρέτησις τοῦ πλησίον δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὑπὸ τῶν Ἀποστ. ὡς μειοῦσα τὸ ἀξίωμα τῶν ἐπιδεικνυόντων αὐτήν, ὃν τρόπον οὐδαμῶς ἐμειώθη τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἰησοῦ νίψαντος τοὺς πόδας αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ὁ ἀπεσταλμένος δὲν εἶνε μεγαλύτερος τοῦ Ἀποστέλλοντος, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ ὀλιγώτερον μέγας καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν μειοῦται ταπεινούμενος, ὃν τρόπον οὐδαμῶς ἐμειώθη ὁ Ἀποστείλας.

Σαφὴς ὑπόδειξις ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ προδότου, ἀπομακρυνομένου οὕτω τοῦ κύκλου τῶν Ἀποστόλων [Στίχ. 21-30]. Πρβλ. Μτθ. ΚΣΤ' 21-25. Μρκ. ΙΔ' 18-21. Λουκ. 21-23. Καὶ Ἑρμ. Δαμ. τόμ. Γ' σελ. 550 κ. ἑ.

Διαρκούσης τῆς νίψεως τῶν ποδῶν τῶν Ἀποστόλων, τοῦ ἀξιοσημειώτου τούτου συμβόλου, ὑφ' ὃ ὁ Ἰησοῦς ἀνέλαβε τὸ μέγα Αὐτοῦ ἔργον (ὅπερ δὲ ἔδει νὰ ᾖ τὸ ἔμβλημα τῆς συνεχείας Αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ὀπαδῶν Αὐτοῦ καθόλου) συνείχετο Οὗτος ὑπὸ τῆς λυπηρᾶς σκέψεως τῆς πρὸς Αὐτὸν ἀπιστίας τοῦ ἀχαρίστου μαθητοῦ, σκέψεως ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, ἀφ' ἧς ἀπεξεδύθη εἰς τὸ μέγα Αὐτοῦ ἔργον, ἀείποτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν Αὐτοῦ προβαλλομένης, διὸ καὶ πολλῷ μᾶλλον ἀναδεικνυούσης τὴν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ αὐταπάρνησιν Αὐτοῦ καὶ στοργήν. Πειραθεὶς

οὐχ ἅπαξ, ὅπως συνετίσῃ τὸν ἀσύνετον μαθητήν, ὁσημέραι πωρούμενον καὶ ἐγγὺς ἤδη ὄντα, ὅπως προβῇ εἰς τὸ ἀνόσιον αὐτοῦ ἔργον, κρίνει ἀναγκαῖον, ὅπως μὴ ἀρκούμενος εἰς τοὺς γενομένους τέως ὑπαινιγμοὺς καὶ τὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀσαφεῖς δηλώσεις (στ. 10.18) ἀποκαλύψῃ ὡρισμένως πλέον καὶ σαφῶς τὸν προδότην καταρρίπτων τὸ προσωπεῖον αὐτοῦ, καὶ ἀταράχως παρακελευόμενος αὐτὸν ἤδη Αὐτὸς Οὗτος, ὅπως χωρήσῃ εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ, ἣν οἰκειοθελῶς ἠκολούθησεν. Ἀποκαλύπτων τὸν προδότην καὶ ἐξωθούμενος οὕτω αὐτὸν θὰ παρέμενεν οὕτω ὁ Ἰησοῦς μετὰ μόνων τῶν πιστῶν Αὐτοῦ μαθητῶν, ὅπερ ἦτο καιρὸς πλέον νὰ γείνῃ.

Στ. 21. **Ταῦτα εἰπών.** Τοὺς ἀνωτέρω πρὸς τοὺς μαθητὰς ῥηθέντας λόγους ἐπὶ τῇ νίψει τῶν ποδῶν αὐτῶν, περατωθέντας διὰ τῶν τοῦ 20οῦ στίχου. **Ἐταράχθη τῷ πνεύματι.** Ἐνδομύχως, ἰσχυρῶς. (Παρβλ. ΙΑ′ 33. ΙΒ′ 27.). Κατά τινα γνώμην ὑπὸ τοῦ ἐν Αὐτῷ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ (**τῷ πνεύματι,** δηλ. ἐν τῇ σημ. δοτ. ὀργαν.), τῆς θείας ἄλλαις λέξεσι φύσεως, προκαλούσης καὶ ἐξεγειρούσης τὴν ἀνθρωπίνην (ὅθεν τὸ **ἐταράχθη**) εἰς τὴν ἀπερίφραστον ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰούδα. Ὁ λόγος τῆς ψυχικῆς ταραχῆς τοῦ Ἰησοῦ ἔγκειται ἴσως ἐν τῇ ἐξ ἀφορμῆς τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα ἀναπαραστάσει τοῦ πάθους (παρβλ. ΙΒ′ 27), ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῇ ἀνάγκῃ τῆς σαφοῦς πλέον ἀποκαλύψεως τοῦ ἀπαισίου ἔργου, ἀποκαλύψεως γινομένης ἄκοντός πως τοῦ Ἰησοῦ καὶ μετὰ κατωδύνου καὶ ἀσχαλλούσης ψυχῆς διὰ τὸ ἀνόσιον τοῦ πράγματος. Κατὰ τὸν ἱ. Χρυσ. «Ἐννοῶν, ὅτι οὐδενὸς τούτων ἀπολαύσεται (ὁ προδότης), οὔτε τῆς ἐν τοῖς κόποις ὑπομονῆς, οὔτε τῆς τῶν ὑποδεχομένων θεραπείας, ἐταράχθη πάλιν» Ὁμοίως ὁ Θεοφ. καὶ ὁ Ζιγ. σημειούμενος. «Ὑπὸ γὰρ τῆς ἄγαν συμπαθείας ἐταράχθη ὑπεραλγήσας αὐτοῦ».

Στ. 22. Ἡ σαφὴς καὶ κατηγορηματικὴ δήλωσις τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι εἷς ἐκ τῶν Ἀπ. θὰ προέδιδεν Αὐτόν, προκαλεῖ τὴν ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν μεταξὺ αὐτῶν, διαπυνθανομένων ἀλλήλους διὰ τῶν βλεμμάτων τὶς τίνα ὑπώπτευεν, ἢ πειρωμένων, ὅπως ἐμβαθύνῃ ἕκαστος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἄλλου. Ὅτι οἱ Ἀπόστ. ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἐπίσημον διαβεβαίωσιν τοῦ Ἰησοῦ παρὰ τὸ ἀληθῶς ἀπίστευτον τοῦ πράγματος, σαφῶς δῆλον ἐκ τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις Εὐαγγ. φερομένης λεπτομερείας, καθ' ἣν ἕκαστος αὐτῶν ἀποτεινόμενος ἐπηρώτα **μή τι ἐγὼ Κύριε;** Ἐφ' ᾧ ὁ μὲν Ὠριγ. σημειοῦται· «Ἐμέμνηντο γάρ, οἶμαι, ὅτι τρεπτὴ ἡ προαίρεσις τῶν ἔτι προκοπτόντων, καὶ ἐπιδεχομένη τὰ ἐναντία θέλειν οἷς πρότερον προέθετο· τάχα δὲ καὶ μαθόντες πρὸς ἃ ἡμῖν ἡ πάλη»· ὁ δὲ ἱ. Χρυσ. (καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Θεοφ. καὶ ὁ Ζιγ.). «Ἀποροῦνται καίτοι ἑαυτοῖς μηδὲν συνειδότες πονηρόν· τῶν οἰκείων γὰρ λογισμῶν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χριστοῦ

πιστοτέραν ἡγοῦνται». Ἀλλ᾽ ὁ Ὠριγ. προβάλλεται καὶ ἄλλην τοῦ **ἀπορούμενος** ἑρμηνείαν. Κατὰ ταύτην. «Ἕκαστος κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐνεώρα εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ ἑτέρου ἐπαπορῶν εἰ δύναται ἡ τοιαῦτα πράξασα ψυχὴ καὶ οὕτω πρὸς τὸν ἀψευδῆ Διδάσκαλον διατεθεῖσα... ἐπὶ τοσοῦτον τραπῆναι καὶ ἐπιλαθέσθαι τῶν τοῦ Διδασκάλου μαθημάτων καὶ ἐπὶ τὴν προδοσίαν Αὐτοῦ φθάσει». Ὁ αὐτὸς δὲ ἐν σχέσχει πρὸς τὴν αὐτὴν ἀπορίαν εὐλόγως ἐπισυνάπτει, ὅτι «Ἰούδας τάχα ἐκ πρότερον χρηστοτέρων ἐδυσώπει τοὺς Ἀποστ. πρὸς τὸ μηδὲν ὑπονοῆσαι περὶ αὐτοῦ φαῦλον», διετήρησε δὲ φαίνεται τὴν ψυχραιμίαν, ὥστε νὰ μὴ προκαλέσῃ ὑπόνοιαν καὶ μετὰ τὴν σαφῆ τοῦ Ἰησοῦ περὶ τῆς προδοσίας δήλωσιν.

Στ. 23. Ἐκ τῆς περιγραφομένης ἐν τῇ τραπέζῃ θέσεως (ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ) τοῦ μαθητοῦ, εἰς ὃν ἄγει τὸν λόγον ὁ ἱ. Εὐαγγ. δῆλον ὅτι οὗτος (ὁ μαθητὴς) ἦτο κατὰ τὴν τότε συνήθειαν ἀνακεκλιμένος ἀριστερόθεν τοῦ Ἰησοῦ. Ἀνακείμενοι περὶ τὴν τράπεζαν οἱ παλαιοὶ ἐστηρίζοντο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος. Κατὰ ταῦτα ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐξ ἀριστερῶν καθημένου ἐπλησίαζε πρὸς τὸ στῆθος τοῦ προκαθημένου. Ὁ μαθητής, οὗ τὸ ὄνομα παρασιωπᾶται, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐπικρατοῦσαν γνώμην εἶνε αὐτὸς ὁ γράφων τὸ Εὐαγγέλιον, ὅς ἀπό τε τῆς ἐν τῇ τραπέζῃ θέσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιφερομένης (ἐπεξηγηματικῆς τρόπον τινὰ τῆς θέσεως αὐτοῦ ταύτης) προτάσεως **ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς** χαρακτηρίζεται ὡς ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν ὑπὸ τοῦ θείου Διδασκάλου ἀγαπώμενος Ἀπόστολος. Ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον ὁ Ζιγ. σημειοῦται· «Ἔγραψε μὲν οὖν ταῦτα οὐ φιλοτιμούμενος καὶ γὰρ φεύγων τὸν κόμπον τὸ ἑαυτοῦ παρεσιώπησεν ὄνομα... Ἐπεὶ γὰρ αὐτός, ἐπιτραπεὶς παρὰ τοῦ Πέτρου, ἠρώτησε κρυφίως, τίς ἐστιν ὁ παραδιδοὺς αὐτόν· ἀναγκαῖον ἦν εἰπεῖν ποῦ ἀνακείμενος ἠδύνατο ἐρωτᾶν κρυφίως, καὶ πῶς ἐθάρρει ἐκεῖ τε ἀνακεῖσθαι καὶ ἐρωτᾶν μυστικῶς». Ὑπὸ ἀνάλογον πνεῦμα γράφουσιν ὅ τε ἱ. Χρυσ. καὶ Θεοφ., ὁ δὲ Ὠριγ. παρέχει καὶ τὴν ἑξῆς ἀξιοσημείωτον συμβολικὴν ἑρμηνείαν εἰς τὸ ὅτι ὁ Ἰω. ἀνέκειτο εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἰησοῦ. «Ἰωάννης ἀνακείμενος τῷ λόγῳ καὶ τοῖς μυστικωτέροις ἐναπαυόμενος ἀνέκειτο ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Λόγου, ἀνάλογον τὸ κατ᾽ αὐτὸν εἶναι ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς κατὰ τὸ «ὁ Μονογενὴς Θεὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο».

Στ. 24. Ὁ ἱ. Χρυσ. σημειοῦται· «Οἱ μὲν ἄλλοι βλέπουσιν εἰς ἀλλήλους· ὁ δὲ πανταχοῦ θερμὸς Πέτρος τῷ Ἰωάννῃ νεύει». Ὡς λόγον δέ, δι᾽ ὃν δὲν ἀποτείνεται ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Ἰησοῦν προσάγεται· «Ἐπειδὴ γὰρ καὶ πρότερον ἐπετιμήθη, καὶ βουλομένου νίψαι ἐκώλυσε, καὶ πανταχοῦ εὑρίσκεται ἀπὸ πόθου μὲν ὁρμῶν, ἐγκαλούμενος δέ, τούτου χάριν

δεδοικώς, οὔτε ἡσύχασεν, οὔτε ἐφθέγξατο, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ 'Ιω. βούλεται μαθεῖν» (Πρβλ. Θεοφ. καὶ Ζιγ.). 'Αλλὰ πιθανώτερον ἴσως, διότι ἐκάθητο ἀπωτέρω που· καίτοι κατὰ τὴν γραφὴν τῆς πλειονότητος τῶν ἀρχαιοτέρων κωδίκων (**καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰπὲ τίς ἐστι περὶ οὗ λέγει** ἀντὶ τοῦ **πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει**), τὴν καὶ παρὰ τῷ 'Ωριγ., ὁ Πέτρος δὲν ἐπερωτᾷ διὰ νεύματος μόνον, ἀλλὰ καὶ χαμηλῇ τῇ φωνῇ· ὅθεν δῆλον, ὅτι παρακάθηταί πως τῷ ἠγαπημένῳ μαθητῇ.

Στ. 25. Παρὰ τῷ Ζιγ. μετὰ τὴν λέξιν **ἐκεῖνος** ἀναγινώσκεται (ὃν τρόπον καὶ ἐν πολλοῖς τῶν ἀρχτρ. κωδ., ἐν οἷς πρόσετι ἀντὶ τοῦ **ἐπιπεσὼν** κεῖται **ἀναπεσὼν**) καὶ τὸ ἐπίρρ. **οὕτως**, ὅθεν καὶ ἑρμηνεύει· «Οὕτως, ὡς ἀνέκειτο τ. ἔ. μὴ ἀναστάς, ἀλλὰ μόνον μεταστραφείς». 'Αλλὰ καὶ ἄνευ τοῦ **οὕτως** ἡ ἔννοια κατ' οὐσίαν εἶνε ἡ αὐτή. Δηλοῦται δηλ. ὅτι ὁ 'Ιω. ὅπως ἐπερωτήσῃ τὸν 'Ιησοῦν κατὰ τρόπον μὴ ἀκουστὸν εἰς τοὺς ἄλλους, ἴσως δὲ καὶ σχεδὸν μὴ ἀντιληπτόν, ἔκλινεν ὀλίγῳ περισσότερον τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω (ἴσως δὲ καὶ ἐπεξετάθη μικρόν, ἀπὸ τοῦ κόλπου πρὸς τὸ στῆθος· «ἀνακείμενος ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ 'Ιησοῦ ἐπαναβέβηκε, καὶ ἀνέπεσεν εἰς τὸ στῆθος» 'Ωριγ.) καὶ οὕτω προσήγγισε μᾶλλον πρὸς τὸ οὖς τοῦ 'Ιησοῦ. 'Εν σχέσει πρὸς τὸν τρόπον τοῦτον, καθ' ὃν ἀπετάθη ἐπερωτῶν ὁ 'Ιωάννης, τὸν 'Ιησοῦν οἱ ἀρχαῖοι 'Ερμηνευταὶ παρατηροῦσι· «Τί δὲ καὶ ἐπιπίπτει ἐπὶ τὸ στῆθος; Οὐδὲν οὐδέπω περὶ Αὐτοῦ μέγα ὑπώπτευον, ἄλλως δὲ καὶ τὴν ἀθυμίαν κατεπράϋνεν» (ὁ 'Ιησοῦς δηλ. ἀνεχθεὶς τὸν τρόπον τοῦ μαθητοῦ). 'Ομ. Θεοφ. καὶ Ζιγ.

Στ. 26. 'Εκπληρῶν τὴν ἐπιθυμίαν τῶν δύο 'Αποστ. ὁ 'Ιησοῦς παρέχει αὐτοῖς σαφῆ ὑπόδειξιν τοῦ προσώπου, πράττει δὲ τοῦτο κατὰ τρόπον, εἰς ὃν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποδοθῇ ἰδιαιτέρα τις σημασία ὑπὸ τῶν λοιπῶν 'Αποστόλων. Ἔτι καὶ νῦν οἱ οἰκοδεσπόται ἐν 'Ανατολῇ φιλοφρονούμενοι τοὺς ἑστιωμένους ἐγχειρίζουσιν ἢ διαβιβάζουσιν αὐτοῖς βλωμοὺς (βούκαις) ἄρτου ἢ τροφῆς καθόλου. Οὕτω καὶ ὁ 'Ιησοῦς λαβὼν βλωμὸν (ἢ χρησιμοποιήσας τὸν ὃν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκράτει) ἐμβάπτει εἰς τὸν χυμὸν τοῦ φαγητοῦ τοῦ ἐν τῷ προκειμένῳ πινακίῳ καὶ προσφέρει αὐτὸν εἰς τὸν 'Ιούδαν. Οἱ ἀρχαῖοι 'Εξηγηταὶ σχετικῶς πρὸς τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ 'Ιησοῦ παρατηροῦσιν· «Οὐδὲ οὕτως ἐρωτηθεὶς ὁ Κύριος φανεροῖ τὸν προδότην, ἀλλὰ διὰ τοῦ ψωμίου δῆθεν δηλοποιεῖ αὐτὸν ἐντρέπων τὸν προδότην καὶ εἰς αἴσθησιν ἄγων αὐτὸν τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἄρτου· ὧν μεταλαβόντα οὐκ ἔδει προδοῦναι καὶ κατὰ τοῦ τροφέως μανῆναι» (πρβλ. καὶ Χρυσ. καὶ Ζιγ.). Ἄλλαι λέξ. ἐμβλέπουσιν ἐν αὐτῇ σημ. και ἐν σχέσει πρὸς τὸν προδότην (πρβλ. στ. 18), ὅπερ καὶ τῶν νεωτέρων τινὲς ἀποδέχονται. Κατὰ τὴν γραφὴν ἱκανῶν ἀρχτρ. κωδ., ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τοῦ 'Ωριγ. ὁ στ. οὗτος ἀναγινώσκεται· «'Εκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψω τὸ ψω-

μίον καὶ δώσω αὐτῷ· βάψας οὖν τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτου».

Στ. 27. Ἡ κρισιμωτάτη στιγμὴ διὰ τὸν Ἰούδαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἀναποφεύκτου πλέον τῆς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν Αὐτοῦ παραδόσεως Αὐτοῦ. Τὸ κρίσιμον τοῦτο τῆς στιγμῆς ἀναδεικνύει ὁ ἱ. Εὐαγγ. διὰ τοῦ ἐπισυναπτομένου χρονικοῦ προσδιορ. **τότε.** Τότε, ἀκριβῶς τότε, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἐπίδοσιν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰούδα ὡς εἰκὸς λῆψιν τοῦ ψωμίου εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ἰούδαν ὁ τέως τρόπον τινὰ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καιροφυλακτῶν Σατανᾶς καὶ ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ ὡς ἀπόλυτος Κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς αὐτῆς. Διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης (πρβλ. καὶ Λουκ. ΚΒ΄ 3) χαρακτηρίζει ὁ ἱ. Εὐαγγ. τὴν μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ψωμίου ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ Ἰούδα, κατ᾽ ἀκολουθίαν τῆς ὁποίας οὗτος ἔλαβε τὴν ἀμετάθετον πλέον ἀπόφασιν πρὸς διεξαγωγὴν τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ τῇ ἐπηρείᾳ τοῦ Διαβόλου (στ. 3) μελετηθείσης προδοσίας. Πῶς ἡ ἐπίδοσις τοῦ ψωμίου ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἔδωκε τὴν τελευταίαν ὡς εἰπεῖν ὤθησιν εἰς τὸ ἀπονενοημένον ἔργον τοῦ ἀχαρίστου μαθητοῦ δυσκόλως πως δύναται νὰ ὁρισθῇ. Πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι ὁ Ἰούδας μόνος ἐκ τῶν ἄλλων Ἀποστ. (ἐκτὸς τοῦ Πέτρου καὶ Ἰω.) ἐνόησε τὴν σημ. τοῦ ψωμίου, διέκρινεν ὅτι ἐσχίσθη πλέον τὸ προσωπεῖον, τὸ ὁποῖον τέως ἐκάλυπτεν αὐτόν, ἀλλ᾽ ἀντὶ νὰ συνέλθῃ ἀπηναισχύντησεν, καὶ ὥρμησεν ἀκάθεκτος πλέον πρὸς τὸ κακούργημα. Ὁ Κύριος δέδωκε τὸ ψωμίον τῷ Ἰούδα, εἴπως εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἄρτου ἀπόσχοιτο τῆς προδοσίας, ὁδὲ Ἰούδας οὐδὲ οὕτω ἐβελτιώθη» (Θεοφ.). Τὴν φράσιν **εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς** ὁ ἱ. Χρυσ. ἑρμηνεύει : «Ἕως γὰρ ἦν τοῦ χοροῦ, οὐκ ἐτόλμα ἐπιπηδῆσαι ἀλλ᾽ ἔξωθεν προσέβαλλεν· ἐπειδὴ δὲ δῆλον αὐτὸν ἐποίησε καὶ ἀφώρισεν, ἐπεπήδησε λοιπὸν μετὰ ἀδείας· οὐδὲ γὰρ ἔδει τοιοῦτον ὄντα καὶ ἀδιόρθωτον ἐπὶ πολὺ μένοντα κατέχειν ἔνδον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐξέβαλε λοιπὸν καὶ ἀποτμηθέντα λαμβάνει τότε ἐκεῖνος». Ὑπὸ ἀνάλογον πνεῦμα ἑρμηνεύει ὁ ἅγ. Πατὴρ καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ψωμίου γενομένην τῷ Ἰούδᾳ παρακέλευσιν, ὅπως ἐπιταχύνῃ τὸ ἀνόσιον ἔργον, ὅπερ εἶχεν ἤδη ἀποφασίσῃ. **Ὃ ποιεῖς ποίησον τάχιον.** «Τὸ **ποίησον τάχιον** οὐ προστάττοντός ἐστιν, οὐδὲ συμβουλεύοντος, ἀλλ᾽ ὀνειδίζοντος, καὶ δεικνύοντος, ὅτι Αὐτὸς μὲν ἐβούλετο διορθώσασθαι· ἐπειδὴ δὲ ἀδιορθώτως εἶχεν, ἀφίησιν αὐτόν». Ὁμ. καὶ ὁ Θεοφ. Κατὰ τὴν γνώμην ἄρα τοῦ ἱ. Χρυσ. ὁ Σατανᾶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ἰούδαν, ἐγκαταλείψαντος αὐτὸν τοῦ Ἰησοῦ, ὃν τρόπον ἡ εἰς αὐτὸν γενομένη παρακέλευσις ἀπετέλει τὸ σύνθημα τῆς ἐγκαταλείψεως πλέον Ἑαυτοῦ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ προδότου καὶ τῶν διωκτῶν Αὐτοῦ. «Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἴρηκεν **Ἐξουσίαν**

ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· καὶ **οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ.** Ἕως γοῦν κατεῖχεν οὐδεὶς ἴσχυσεν, ἐπειδὴ δὲ ἀφῆκε λοιπόν, εὔκολον τότε τὸ πρᾶγμα γίνεται». Ὁμ. καὶ ὁ Θεοφ. σημειούμενος· «Ἰδοὺ ἀφίημί σε ποίησον ὃ θέλεις· οὐκ ἐμποδίζω σου τῇ γνώμῃ, οὐ κατέχω σε ἔτι. Πρὸ τούτου γὰρ Αὐτὸς κατεῖχε τὴν πονηρίαν, Ἑαυτῷ τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου ἐπιτηρῶν». Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐξηγοῦνται τὸ **ὃ ποιεῖς ποίησον τάχιον** καὶ τῶν νεωτέρων τινες. Καθ' ὃν χρόνον ἄλλοι διατηροῦσι τὴν δύναμιν, τῆς προστακτικῆς **(ποίησον)** ἐν τῃ σημ. παρακελεύσεως πρὸς ὁριστικὴν ἀπόφασιν ἢ κατ' ἄλλους μᾶλλον πρὸς ἐπίσπευσιν τοῦ ἀποφασισθέντος. Ὅτι ὁ Ἰησοῦς παρακελεύεται τὸν Ἰούδαν, ὅπως ἐπιταχύνῃ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ μελετηθέντος καὶ ἀποφασισθέντος ἤδη κακούργου σχεδίου πρόκειται φανερόν. Ὡς πρὸς δὲ τὴν πρόθεσιν, μεθ' ἧς πράττει τοῦτο ὁ Ἰησοῦς πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι ἐπιδιώκει (ὅπερ καὶ ἐπιτυγχάνει) μᾶλλον τὴν ταχυτέραν ἀπομάκρυνσιν τοῦ προδότου ἐκ τοῦ κύκλου τῶν πιστῶν μαθητῶν Αὐτοῦ, ἢ τὴν ἐπίσπευσιν αὐτοῦ τούτου τοῦ κακούργου ἔργου καθ' αὐτὸ (ὅπως ἐπιστῇ τὸ ταχύτερον ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενομένη κρίσιμος ὥρα, καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα σωτηρία τοῦ κόσμου) ὡς τῶν νεωτέρων τινὲς φρονοῦσιν, ἐγνωμάτευσε δ' ἤδη ἐκ παλαιοῦ καὶ ὁ Ὠριγ. γράφων· «Προκαλεῖται τὸν προδότην ἐπὶ τῷ διακονῆσαι τῇ σωτηρίῳ κόσμῳ ἐσομένῃ οἰκονομίᾳ· ἣν οὐκέτι μέλλειν, οὐδὲ βραδύνειν, ἀλλ' ὅση δύναμις ταχύνειν ἤθελεν, οὐ δειλιῶν, ὡς οἴονταί τινες τῶν μὴ νοησάντων τίνα τρόπον εἶπε τὸ **Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο,** ἀλλὰ θαρραλεώτατα ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, ἵνα οὕτως εἴπω, ἀποδυόμενος».

[Ἕπεται συνέχεια]

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΕΡΙΚΟΠΗ

«Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ Πνεύματος Ἁγίου οὓς ἐξελέξατο ἀνελήφθη· οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου· ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς».

[Πράξ. Ἀποστόλων κεφ. α' 1—8]

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΠΑ

«ΠΕΡΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΑΛΗΘΟΥΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΟΣ»

(Συνέχεια ἐκ τοῦ 23ου τεύχους)

Ὁ Πάπας ἀπευθυνόμενος, ὡς συνήθως, πρὸς τοὺς ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῆς Ρωμ. Ἕδρας διατελοῦντας Πατριάρχας, Πρώτους, Ἀρχιεπισκόπους, Ἐπισκόπους καὶ Ὀρδιναρίους ἐξαίρει μὲν ἐν ἀρχῇ τὴν παρατηρουμένην μετὰ τὸν πόλεμον τάσιν πρὸς συνεννόησιν τῶν διαφόρων ἐθνῶν, κατακρίνει ὅμως τὴν τάσιν ἐκείνων, οἵτινες ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ὑπαρχούσης συγγενείας μεταξὺ πασῶν τῶν θρησκειῶν πειρῶνται νὰ συμπήξωσι θρησκευτικήν τινα ἀδελφότητα, ἥτις ὁμολογεῖ κοινάς τινας ἀληθείας, ἀποτελούσας οἱονεὶ βάσιν τοῦ πνευματικοῦ βίου. Διὸ καὶ ἀπαγορεύει εἰς τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς νὰ συμμετέχωσι τῶν συγκεντρώσεων καὶ συνεννοήσεων τούτων, ὡς δυναμένων νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εὐθὺ πρὸς τὴν φυσικὴν θρησκείαν (naturalismus) καὶ πρὸς τὴν ἀθεΐαν.

Μεταβαίνων εἶτα εἰς τὸν κύριον τῆς Ἐγκυκλίου σκοπὸν ὁ Πάπας ἐκθέτει ἐν μακρᾷ σειρᾷ ἐρωτήσεων τὰ προβαλλόμενα συνήθως ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ἐπιχειρήματα, οἷα ἡ θέλησις τοῦ Χριστοῦ, ὅπως οἱ μαθηταὶ Αὐτοῦ ὦσιν ἓν καὶ ἡ ἀγάπη ἀποτελῇ τὸ διακριτικὸν αὐτῶν γνώρισμα καὶ πρὸς ταύτῃ τὰ ἐκ τῆς ἑνότητος ὠφελήματα, διότι διὰ ταύτης εὐχερέστερον θὰ καταπολεμηθῶσι τὰ ἐν τῷ κόσμῳ κακά. Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα, λέγει, ἐπαναλαμβάνουσι καὶ πολλαπλασιάζουσιν οἱ γνωστοὶ Παγχριστιανοὶ συγκροτηθέντες ἤδη εἰς σωματεῖα διευθυνόμενα ὑπὸ μὴ καθολικῶν καὶ κατορθώσαντες νὰ προσελκύσωσι πολυαρίθμους ὀπαδοὺς καὶ νὰ ἐπηρεάσωσι τὰ πνεύματα καὶ πολλῶν καθολικῶν δι' ἐξαπατήσεως αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν ὑπ' αὐτῶν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν, καίτοι ὑπὸ τοὺς δελεαστικοὺς αὐτῶν λόγους ὑποκρύπτεται πλάνη ἀνατρέπουσα αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς καθολικῆς πίστεως. Ἐντεῦθεν καὶ θεωρεῖ καθῆκον αὐτοῦ νὰ προτρέψῃ τὸν ὑπ' αὐτὸν κλῆρον, ὅπως διὰ λόγων καὶ συγγραφῶν γνωρίσῃ εἰς τοὺς κα-

θολικοὺς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ ἐπιχειρήματα, ἅτινα μέλλει νὰ ἐκθέσῃ διὰ τῆς Ἐγκυκλίου αὐτοῦ, ἐξ ὧν θὰ διδαχθῶσι πῶς νὰ σκέπτωνται καὶ νὰ ἐνεργῶσιν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἑνωτικὰς ταύτας κινήσεις.

Ὁ Θεός, ἐπάγεται, ἠδύνατο νὰ ὁρίσῃ μόνον τὸν φυσικὸν νόμον πρὸς διακυβέρνησιν τοῦ ἀνθρώπου, προὐτίμησεν ὅμως τὸν νόμον τὸν ἐξ ἀποκαλύψεως, ἥτις τὸ κορύφωμα αὐτῆς ἔσχεν ἐν τῷ Ἰ. Χριστῷ. Ἀληθὴς ἄρα θρησκεία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰμὴ ἐφ' ὅσον στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀποκαλυφθέντος λόγου τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον πᾶς ἄνθρωπος ἔχει καθῆκον νὰ πιστεύῃ καὶ τοῦ ὁποίου ὀφείλει νὰ τηρῇ τὰς ἐντολάς. Ἀλλ' ὅπως ὁ ἄνθρωπος πράττῃ ἀμφότερα ταῦτα εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ πρὸς ἰδίαν σωτηρίαν, ὁ Χριστὸς ἵδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ὅπερ δὲν ἀμφισβητοῦσιν οἱ αὐτοκαλούμενοι Χριστιανοί, καίτοι διαφωνοῦσιν ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Οὕτω πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀρνοῦνται, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶνε οὕτως ὁρατή, ὥστε νὰ ἐμφανίζηται ὡς ἓν σῶμα πιστῶν συνδεομένων διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πίστεως ὑπὸ ἑνιαίαν ἀρχὴν καὶ διοίκησιν καὶ φρονοῦσιν ὅτι ἡ ὁρατὴ Ἐκκλησία δὲν εἶνε ἡ Ὁμοσπονδία ἀποτελουμένη ἐκ διαφόρων ὁμάδων Χριστιανῶν, ἔστω καὶ ἂν οὗτοι πιστεύωσιν εἰς ἀντιμαχομένας πρὸς ἀλλήλας διδασκαλίας. Εἰς τούτους ὁ Πάπας ἀντιτάσσει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἵδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ ὡς τελείαν κοινωνίαν, ἐξωτερικὴν καὶ εἰς τὰς αἰσθήσεις ὑποπίπτουσαν, μέλλουσαν νὰ ἐκτελῇ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων **ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν μιᾶς κεφαλῆς** διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου καὶ τῆς τελέσεως τῶν μυστηρίων, διὸ καὶ παρομοιάζει αὐτὴν πρὸς βασιλείαν, πρὸς οἰκίαν, πρὸς ποίμνην. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ παύσῃ ὑφισταμένη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων, διότι αὐτὴ ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ ὁδηγῇ τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν χωρῶν καὶ ὅλων τῶν χρόνων εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ μετ' αὐτῆς ὑπεσχέθη νὰ μένῃ πάντοτε ὁ Χριστός. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον ὑφίσταται νῦν, ἀλλ' εἶνε καὶ ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῶν Ἀποστόλων, διότι ἄλλως δέον νὰ δεχθῶμεν ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπέτυχε νὰ πραγματώσῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἢ ὅτι ἐπλανήθη βεβαιώσας, ὅτι «πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς».

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διδασκαλίας ταύτης ὁ Πάπας κρίνει ἀποκρουστέαν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην, ἐφ' ἧς στηριζόμενοι οἱ μὴ καθολικοὶ ζητοῦσι νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ἕνωσιν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Οὗτοι, λέγει, προβάλλοντες τὰ τοῦ Χριστοῦ «ἵνα πάντες ἓν ὦσι» καὶ «γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμὴν» φρονοῦσιν, ὅτι ἡ ἑνότης οὐδέποτε κυρίως εἰπεῖν ὑπῆρξεν οὐδὲ νῦν ὑπάρχει, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἁπλοῦν ἰδεῶδες τοῦ μέλλοντος καὶ προσθέτουσιν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καθ' ἑαυτὴν εἶνε διῃρημένη εἰς τμήματα τ. ἔ. ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων Ἐκκλησιῶν, αἵτινες καίπερ ἔχουσαι

κοινάς τινας διδασκαλίας διΐστανται ἐν ταῖς ἄλλαις, ὅτι αὗται πᾶσαι κέκτηνται τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ **ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἦτο μία καὶ μοναδικὴ τὸ πολὺ ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς μέχρι τῶν πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων.** Ἐντεῦθεν ἀνάγκη, προσθέτουσι, νὰ παραμερισθῶσιν αἱ διαφοραὶ καὶ ἐκ τῶν ἀπομενουσῶν διδασκαλιῶν νὰ συνταχθῇ κοινὸς τύπος πίστεως, τὸν ὁποῖον πάντες ὁμολογοῦντες νὰ αἰσθάνωνται ἀλλήλους ὡς ἀδελφούς, ἵνα αἱ Ἐκκλησίαι ἑνούμεναι οὕτως ἐν **Ὁμοσπονδίᾳ τινὶ** δυνηθῶσιν ἰσχυρῶς νὰ καταπολεμήσωσι τὴν πρόοδον τῆς ἀθρησκείας. Ὑπάρχουσιν, ἐξακολουθεῖ ὁ Πάπας, οἱ ἀναγνωρίζοντες, ὅτι ὁ Προτεσταντισμὸς ἀκρίτως ἀπέρριψεν ἄρθρα τινὰ πίστεως καὶ τελετάς τινας καλὰς καὶ χρησίμους, ἃς τηρεῖ εἰσέτι ἡ Ρωμ. Ἐκκλησία, ἀλλ' ἰσχυρίζονται συγχρόνως, ὅτι καὶ αὐτὴ ἐπλανήθη καὶ προβάλλει εἰς πίστιν διδασκαλίας ξένας πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἀντιθέτους πρὸς αὐτό, ἰδίᾳ δὲ τὴν περὶ πρωτείου καὶ περὶ δικαιοδοσίας, ἥτις ἐδόθη τῷ Πέτρῳ καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ. Ἄλλοι, καίπερ ὀλίγοι, χωροῦσι, λέγει, μέχρις ἀναγνωρίσεως πρωτείου τιμῆς καὶ δικαιοδοσίας τινὸς ἢ ἐξουσίας, ἀλλὰ ταύτην θέλουσιν οὐχὶ θείῳ δικαίῳ, ἀλλὰ συναινέσει τῶν πιστῶν, ἐνῷ ἄλλοι ἐξέφρασαν καὶ τὸν πόθον, ὅπως ὁ Πάπας προεδρεύσῃ τῶν ποικίλων αὐτῶν συνελεύσεων. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν, ἐπάγεται, ἐσκέφθη νὰ ὑποταχθῇ ἢ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτοῦ ὡς διδασκάλου καὶ κυβερνήτου, ἀλλὰ βεβαιοῦσιν, ὅτι εἶνε πρόθυμοι νὰ διαπραγματευθῶσι μετὰ τῆς Ρώμης ὡς ἴσοι πρὸς ἴσους, καίτοι εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι οὐδεμία συνθηκολόγησις θὰ ἐξηνάγκαζεν αὐτοὺς νὰ ἀποστῶσι τῶν ἰδεῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς μιᾶς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀποφαίνεται ὁ Πάπας, ἡ Ἀποστολικὴ Ἕδρα οὐδαμῶς δύναται νὰ μετάσχῃ τοιούτων συναθροίσεων οὐδὲ εἶνε ἐπιτετραμμένον εἰς καθολικοὺς νὰ ὑποστηρίζωσιν ἢ νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ τοιούτων ἐγχειρημάτων, διότι πράττοντες τοῦτο ὑποστηρίζουσι **ψευδῆ χριστιανισμόν,** ξένον πρὸς τὴν μίαν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Οὐδ' εἶνε δυνατὸς **συμβιβασμὸς** προκειμένου περὶ ἀληθείας καὶ δὴ τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας. Καὶ προβαίνων ὁ Πάπας λέγει, ὅτι ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἔπεμψε τοὺς Ἀποστόλους, ἵνα διδάξωσι τὰ ἔθνη τὴν Εὐαγγελικὴν πίστιν καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἵνα τηρήσῃ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ, δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐν τῇ ροῇ τῶν αἰώνων ἡ πίστις ἀπέβη οὕτω σκοτεινὴ καὶ δυσδιάκριτος, ὥστε νὰ γίνωνται σήμερον ἀνεκταὶ γνῶμαι αὐτὸ τοῦτο ἀντιφάσκουσαι πρὸς ἀλλήλας ἢ ὅπερ ταὐτὸν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ κάθοδος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἡ παραμονὴ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Κυρίου

ἀπώλεσαν τὴν δύναμιν καὶ τὴν χρησιμότητα αὐτῶν. Ὅπως δὲ διέταξεν ὁ Κύριος τοὺς Ἀποστόλους νὰ διδάσκωσιν, οὕτω διέταξε καὶ τοὺς ἀνθρώπους νὰ πιστεύωσιν εἰς ὅ,τι ἐγνωρίσθη εἰς αὐτοὺς ὑπὸ μαρτύρων προκεχειροτονουμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ αἱ δύο αὗται ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου δὲν δύνανται νὰ ἐννοηθῶσιν, ἂν μὴ ἡ Ἐκκλησία προβάλῃ εὔκολον καὶ εὐνόητον διδασκαλίαν καὶ ἂν μὴ διδάσκουσα παραμένῃ πάσης πλάνης ἄμοιρος. Ἐντεῦθεν καὶ κατακρίνει ὁ Πάπας ὡς πλανωμένους ἐκείνους, ὅσοι δέχονται μέν, ὅτι ὑπάρχει ἡ παρακαταθήκη τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ φρονοῦσιν ὅτι αὕτη ἀπαιτεῖ μακρὸν κόπον καὶ χρόνον ὅπως ἀναζητηθῇ ὡσανεὶ ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ὅπως ὀλίγοι μόνον γνωρίσωσι τὴν ἀποκάλυψιν αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ ὅπως ἀποτυπώσῃ θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν διδασκαλίαν, προωρισμένην νὰ ὁδηγῇ τὸν ἄνθρωπον δι᾿ ὅλης τῆς σταδιοδρομίας τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ βίου.

Ἐφεξῆς ἀναγνωρίζων ὁ Πάπας, ὅτι σκοπὸς τῶν Παγχριστιανῶν εἶνε νὰ προαγάγωσι τὴν ἀγάπην μεταξὺ ὅλων τῶν Χριστιανῶν ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ἀγάπη δὲν δύναται νὰ ζημιώνῃ τὴν πίστιν. Ἀναφερόμενος δὲ εἰς ὅσα ὁ κατ᾿ ἐξοχὴν μαθητὴς τῆς ἀγάπης Ἰωάννης λέγει, ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν πρέπει νὰ δέχωνται εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν καὶ νὰ χαιρετῶσιν ἐκεῖνον, ὅστις διΐσταται περὶ τὴν πίστιν, συνάγει, ὅτι **ἡ ἀγάπη δέον νὰ στηρίζηται ἐπὶ πλήρους καὶ εἰλικρινοῦς πίστεως** καὶ ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ δέον νὰ ὦσιν ἡνωμένοι κυρίως διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς μιᾶς πίστεως καὶ ἐλέγχει ὡς ἀκατανόητον **Χριστιανικὴν Ὁμοσπονδίαν,** ἐν τῇ ὁποίᾳ ἕκαστον τῶν μελῶν διατηρεῖ τὰς ἰδίας γνώμας καὶ προκειμένου περὶ ζητημάτων πίστεως ἀκόμη. **Χριστιανικὴ Ὁμοσπονδία,** λέγει, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ τῶν ἀποδεχομένων τὴν Παράδοσιν καὶ τῶν ἀρνουμένων αὐτὴν ὡς πηγὴν θείας ἀποκαλύψεως, μεταξὺ τῶν δεχομένων θεοσύστατον τὸν θεσμὸν τῆς ἱεραρχίας ἐν τοῖς τρισὶν αὐτοῦ βαθμοῖς καὶ τῶν ὑποστηριζόντων, ὅτι οὗτοι ἐξειλίχθησαν βαθμιαίως ἀναλόγως τῶν καιρικῶν ἀναγκῶν, μεταξὺ τῶν ὑποστηριζόντων τὴν πραγματικὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς μετουσιώσεως ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ τῶν πιστευόντων, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε παρὼν μόνον διὰ τῆς πίστεως ἢ τῆς σημασίας καὶ ἀξίας τοῦ μυστηρίου, μεταξὺ τῶν ἀναγνωριζόντων τὴν εὐχαριστίαν ὥς τε μυστήριον καὶ ὡς θυσίαν καὶ τῶν λεγόντων, ὅτι αὕτη εἶνε ἡ μνεία ἢ ἀνάμνησις τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες δέχονται ὡς ὠφέλιμον τὴν ἐπίκλησιν τῶν Ἁγίων καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τιμῶσι τὰς εἰκόνας καὶ ἐκείνων, οἵτινες φρονοῦσιν, ὅτι τοιαύτη τιμὴ ἀντιβαίνει εἰς τὴν ὀφειλομένην τιμὴν πρὸς τὸν Χριστόν, «τὸν μόνον μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων». Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Πάπας ἐκφράζει ἀπορίαν τίνι τρόπῳ διὰ τῆς ποικιλίας αὐτῆς τῶν

γνωμῶν δύναται νὰ προοδοποιηθῇ ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη, λέγει, δύναται νὰ προέλθῃ μόνον ἐκ μιᾶς διδασκούσης ἀρχῆς, ἐκ τῆς ἀποδοχῆς ἑνὸς νόμου καὶ μιᾶς πίστεως τῶν Χριστιανῶν, ἐνῷ ἀπὸ τῆς ποικιλίας τῶν γνωμῶν ἓν ὑπολείπεται βῆμα πρὸς τὴν **ἀδιαφορίαν** καὶ τὸν **μοδερνισμόν.**

Προχωρῶν ὁ Πάπας κατακρίνει τὴν γνώμην, ὅτι ἡ δογματικὴ ἀλήθεια δὲν εἶνε ἀπόλυτος, ἀλλὰ σχετικὴ μεταβαλλομένη ἀναλόγως τῶν καιρῶν καὶ τῶν ποικίλων τάσεων τοῦ πνεύματος ἅτε μὴ περιεχομένη ἐν ἀναλλοιώτῳ ἀποκαλύψει καὶ ψέγει τὴν διάκρισιν μεταξὺ ἄρθρων πίστεως **θεμελιωδῶν** καὶ **μὴ θεμελιωδῶν,** ὧν τὰ μὲν πρῶτα εἶνε ὑποχρεωτικὰ εἰς πάντας, τὰ δὲ δεύτερα προαιρετικά, διότι ἡ ὑπερφυσικὴ ἰδιότης τῆς πίστεως πρόδηλον αἰτίαν ἔχει τὴν αὐθεντίαν τοῦ ἀποκαλύπτοντος Θεοῦ, αὕτη δὲ δὲν ἀνέχεται τοιαύτην διάκρισιν. Ἐπὶ τούτου δὲ στηριζόμενος ὁ Πάπας ταὐτίζει τὴν πίστιν εἰς τὴν ἄσπιλον σύλληψιν τῆς Θεοτόκου πρὸς τὴν πίστιν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ τὴν πίστιν εἰς τὸ ἀλάθητον διδασκαλικὸν ἀξίωμα τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος, ὡς τοῦτο ὡρίσθη ὑπὸ τῆς Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ, πρὸς τὴν πίστιν εἰς τὴν Ἐνανθρώπησιν, ἀφοῦ ὅλαι εἶνε ἐξ ἀποκαλύψεως, ἔστω καὶ ἂν ἐνίας μὲν αὐτῶν ἡ Ἐκκλησία καθώρισεν ἐν ἀρχαιοτέροις, ἄλλας δὲ ἐν νεωτέροις χρόνοις. Ἐφεξῆς ὁ Πάπας στρέφει τὸν λόγον εἰς τὸ δικαίωμα, ὅπερ κέκτηται ἡ διδάσκουσα ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀσκουμένη καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοῦ Ρωμ. Ποντίφηκος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν κοινωνίᾳ διατελούντων Ἐπισκόπων, ὅπως ὁρίζῃ ἐπισήμως ἀλήθειάν τινα εἴτε πρὸς καταπολέμησιν πλανῶν εἴτε καὶ χάριν σαφεστέρας καὶ λεπτομερεστέρας ἐντυπώσεως ἄρθρων διδασκαλίας εἰς τὴν διάνοιαν τῶν πιστῶν. Ἀλλ' ὁ Πάπας ἀρνεῖται διαρρήδην, ὅτι κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς ἐκτάκτου ταύτης διδασκαλικῆς αὐθεντίας εἰσάγονται νέαι ἀλήθειαι μὴ περιεχόμεναι τοὐλάχιστον implicite ἐν τῇ παραδοθείσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Θείᾳ Ἀποκαλύψει καὶ ἰσχυρίζεται, ὅτι κηρύττονται πιστευτέαι μόνον τοιαῦται, αἵτινες χρῄζουσι διασαφήσεως ἢ τοιαῦται, αἵτινες ἠμφισβητήθησαν πρότερον.

Ἐξαίρων ὁ Πάπας, ὅτι οὗτοι ἦσαν οἱ λόγοι, δι' οὓς ἡ Ἀποστολικὴ Ἕδρα δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς νὰ μετάσχωσι τοιούτων συνελεύσεων, προσθέτει, ὅτι ὁ μόνος τρόπος, καθ' ὃν δύναται νὰ προαχθῇ ἡ ἑνότης τῶν Χριστιανῶν εἶνε **ἡ ἐπιστροφὴ αὐτῶν** εἰς τὴν μίαν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν, ἥτις ὡς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ παραμένει ἀναλλοίωτος καὶ ἀμόλυντος κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Ἱ. Κυπριανοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἡ Ἐκκλησία εἶνε ἓν σῶμα «συνηρμοσμένον καὶ συμβιβαζόμενον», εἶνε μωρία νὰ ἀποδέχηταί τις, ὅτι τὸ μυστικὸν τοῦτο σῶμα ἀποτελεῖται ἐκ μελῶν διϊσταμένων καὶ διεσκορπισμένων ἐκτός. Ὁ μὴ ἡνωμένος ἑπομένως μετὰ τοῦ

σώματος δὲν εἶνε μέλος αὐτοῦ οὐδ' εἶνε ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Χριστοῦ, τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

Ἐπαναλαμβάνων ὁ Πάπας, ὅτι μόνος ἐκεῖνος ἀποτελεῖ μέλος τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, ὅστις ἀναγνωρίζει τὴν αὐθεντίαν τοῦ Πάπα καὶ ἐπιδακρύων τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ πατρικοῦ οἴκου ὑπὸ τῶν **ἀκολουθούντων τὰς πλάνας τοῦ Φωτίου καὶ τῶν Μεταρρυθμιστῶν,** ὧν οἱ πρόγονοι ἀνεγνώριζον τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης ὡς Ἀρχιποίμενα ψυχῶν, καλεῖ αὐτούς, ὅπωςἐπιστρέψωσι πρὸς τὸν κοινὸν αὐτῶν Πατέρα, ὅστις εἶνε πρόθυμος νὰ παρίδῃ τὰς προηγουμένας κατ' αὐτοῦ προσβολὰς καὶ νὰ ὑποδεχθῇ αὐτοὺς φιλοφρονέστατα. Ἀφοῦ, λέγει, ποθοῦσι νὰ ἑνωθῶσι μεθ' ἡμῶν ἂς εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν μητέρα καὶ διδάσκαλον ὅλων τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, ἂς ἀκούσωσι τὶ περὶ αὐτῆς διδάσκει ὁ Ἱ. Λακτάντιος. Ἂς προσεγγίσωσι πρὸς τὴν Ἀποστολικὴν Ἕδραν, ἥτις ἐγκατεστάθη ἐν τῇ Πόλει, τὴν ὁποίαν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος, οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων, καθηγίασαν διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν καὶ ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ρίζαν καὶ τὴν κοιλίαν, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Ἱ. Κυπριανόν.

Μετὰ θερμὴν εὐχήν, ὅπως ἀξιωθῇ νὰ ἐναγκαλισθῇ ἐπιστρέφοντας εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας τοὺς πλανωμένους, δέησιν πρὸς τὸν Σωτῆρα Θεόν, ὅπως ἐπιστρέψῃ αὐτοὺς καὶ παράκλησιν, ὅπως καὶ ἄλλοι ἑνώσωσι τὰς προσευχὰς αὐτῶν χάριν τούτου πρὸς τὴν Μακαρίαν Παρθένον Μαρίαν ὁ Πάπας διαβεβαιοῖ **τὰ τέκνα αὐτοῦ,** τά τε διατελοῦντα ἐν τῇ καθολικῇ κοινωνίᾳ καὶ τὰ κεχωρισμένα ἀπ' αὐτῆς, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως διαρκῶς ἀπασχολεῖ τὸν νοῦν αὐτοῦ καὶ ἐκφράζει τὴν πεποίθησιν, ὅτι, ἂν οἱ πλανώμενοι ζητήσωσι τὸν οὐράνιον φωτισμόν, θὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν καὶ θὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτήν. Ἡ Ἐγκύκλιος περατουμένη διὰ τῆς συνήθους Ἀποστολικῆς Εὐλογίας ἐξεδόθη ἐν Ρώμῃ παρὰ τῷ Ἁγ. Πέτρῳ τῇ 6ῃ Ἰανουαρίου ἑορτῇ τῶν Θεοφανείων 1928.

† Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

(Ἕπεται τὸ τέλος)

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ
ΚΑΙ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ

Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος 1

Ἱδρυτὴς καὶ θεμελιωτὴς τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως

Ἀγαθάγγελος		1826-1830	Μ. Χαλκηδόνος	237
Ἀθανάσιος Α'		α' 1289-1293	Μοναχὸς	134
		β' 1304-1310		
Ἀθανάσιος Β'		1450-1453(;)	Ἡγούμ. τῆς Μ. Περιβλέπτου	153
Ἀθανάσιος Γ'	(Πατελλάριος)	α' 1634	Μ. Θεσσαλονίκης	187
		β' 1651	. . . .	
Ἀθανάσιος Δ'		1679	Ἐπίσκοπος Ραιδεστοῦ	203
Ἀθανάσιος Ε'		1709-1711	πρ. Μ/της Ἀδριανουπόλεως	210
Ἀθηνόδωρος	(Ἀθηνογένης)	144-148		11
Ἀκάκιος		471-489	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ/ας Κ/λεως	42
Ἀλέξανδρος		314-337	» » » »	22
Ἀλέξιος	(Στουδίτης)	1025-1043	Ἡγούμ. τῆς Μ. τοῦ Στουδίου	96
Ἀλύπιος	(Ὀλύμπιος)	166-169	. . . .	14
Ἀναστάσιος		730-753	Σύγκελλος Γερμανοῦ τοῦ Α'.	70
Ἀνατόλιος		449-458	Ἀποκρισιάριος τοῦ Π/χου Ἀλεξανδρείας — Διάκονος	40
Ἄνθιμος Α'		535-536	Ἐπίσκοπος Τραπεζοῦντος	49
Ἄνθιμος Β'		1623	Μ/της Ἀδριανουπόλεως	185
Ἄνθιμος Γ'		1822-1824	» Χαλκηδόνος	235
Ἄνθιμος Δ'		α' 1840-1841	» Νικομηδείας	241
		β' 1848-1852		
Ἄνθιμος Ε'		1841-1842	» Κυζίκου	242
Ἄνθιμος ΣΤ'		α' 1845-1848	» Ἐφέσου	245
		β' 1853-1855		
		γ' 1871-1873		
Ἄνθιμος Ζ'		1895-1896	» Λέρου καὶ Καλύμνου	253
Ἀντώνιος Α'	(Κασιμάτης)	821- 836	Ἐπίσκοπος Συλαίου	77
Ἀντώνιος Β'	(Καυλέας)	893- 901	Πρεσβύτερος. Ἡγούμενος	83
Ἀντώνιος Γ'	(Στουδίτης)	974- 980	Μοναχὸς τῆς Μ. τοῦ Στουδίου	91
Ἀντώνιος Δ'		α' 1389-1390	Ἱερομόναχος	146
		β' 1391-1397		
Ἀρσάκιος		404-405	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Κ/λεως	33
Ἀρσένιος	(Αὐτωρειανὸς)	α' 1255-1260	Μοναχὸς Μ. παρὰ τὴν Ἀπολλωνιάδα τῆς Βιθυνίας	128
		β' 1261-1267		
Ἀττικὸς		406-425	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Κ/λεως	34

Βασίλειος Α΄ (Σκαμανδρηνός)	970-74	Μοναχὸς	90
Βασίλειος Β΄ (Καματηρός)	1183-86	Διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. τοῦ Χρ. Ἐκκλησίας	115
Βασίλειος Γ΄	1925 —	Μ/της Νικαίας	259
Γαβριὴλ Α΄	1526	Μ/της Θεσσαλονίκης	177
Γάβριὴλ Β΄	1657	» Γάνου καὶ Χώρας	195
Γαβριὴλ Γ΄	1702-707	» Χαλκηδόνος	207
Γαβριὴλ Δ΄	1780-85	» Παλαιῶν Πατρῶν	226
Γεννάδιος Α΄	458-71	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Κ/λεως	41
Γεννάδιος Β΄ (Σχολάριος)	α΄ 1453-56 β΄ 1458 γ΄ 1463	Μοναχὸς	154
Γεράσιμος Α΄	1320-21	Ἡγούμ. τῆς Μ. τῶν Μαγγάνων	138
Γεράσιμος Β΄	1673-74	Μ/της Τορνόβου	202
Γεράσιμος Γ΄	1794-97	» Δέρκων	229
Γερμανὸς Α΄	715-730	» Κυζίκου	69
Γερμανὸς Β΄	1222-240	Διάκονος τῆς Μ. Ἐκκλησίας	125
Γερμανὸς Γ΄	1267	Μ/της Ἀδριανουπόλεως	130
Γερμανὸς Δ΄	α΄ 1842-45 β΄ 1852-53	» Δέρκων	243
Γερμανὸς Ε΄	1913-1818	» Χαλκηδόνος	225
Γεώργιος Α΄	679-686	Σύγκελος τοῦ Π/χείου. Σκευοφύλαξ	64
Γεώργιος Β΄ (Ξιφιλῖνος)	1191-98	Μ. Σκευοφύλαξ	119
Γρηγόριος Α΄ (ὁ Θεολόγος)	379-381	Ἐπίσκοπος πρ. Σασίμων	29
Γρηγόριος Β΄ (ὁ Κύπριος)	1283-89	Κληρικὸς τοῦ παλατίου	133
Γρηγόριος Γ΄ (Μάμμας)	1443-50	Πρωτοσύγκελλος	152
Γρηγόριος Δ΄ (Στραβοαμασείας)	1623	Μ/της Ἀμασείας	184
Γρηγόριος Ε΄	α΄ 1797-98 β΄ 1806-808 γ΄ 1818-1821	» Σμύρνης	230
Γρηγόριος ΣΤ΄	α΄ 1835-40 β΄ 1867-71	» Σερρῶν	240
Γρηγόριος Ζ΄	1923-24	» Χαλκηδόνος	257
Δημόφιλος	370-80	Ἐπίσκοπος Βερροίας ἢ Βερόης τῆς ἐν Θράκῃ	27
Διογένης	114-129	. . . .	7
Διονύσιος Α΄	α΄ 1466-71 β΄ 1489-91	Μ/της Φιλιππουπόλεως	160
Διονυσιος Β΄	1546-55	» Νικομηδείας	170
Διονύσιος Γ΄ (Βάρδαλης)	1662-65	» Λαρίσσης	198
Διονύσιος Δ΄ (Μουσελίμης)	α΄ 1671-73 β΄ 1676-79 γ΄ 1683-84 δ΄ 1686-87 ε΄ 1693-94	» Λαρίσσης	201
Διονύσιος Ε΄	1887-91	» Ἀδριανουπόλεως	251
Δοσίθεος	1190-91	Πατριάρχης Ἱεροσολύμων	118
Ἐλευθέριος	129-136	. . . .	8
Ἐπιφάνιος	520-535	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Κ/πόλεως	48
Εὐάγριος	370	. . . .	28
Εὐγένιος Α΄	240-265	. . . .	19

Εὐγένιος Β'		1821-22	Μ/της Πισιδίας	234
Εὐδόξιος		360-70	Πατριάρχης Ἀντιοχείας	26
Εὐζώϊος		148-154	. . . .	12
Εὐθύμιος Α'		907-912	Μοναχός. Σύγκελλος τῆς Ἐκκλησίας Κ/πόλεως	85
Εὐθύμιος Β'		1410-16	. . . .	149
Εὐσέβιος		339-342	Ἐπίσκοπος Νικομηδείας	24
Εὐστάθιος		1020-25	Πρωτοπρεσβύτ. τοῦ παλατίου	95
Εὐστράτιος (Γαρίδας)		1081-84	Μοναχὸς	101
Εὐτύχιος	α'	552-65	Ἀρχιμανδρίτης. Ἀποκρισιάριος τοῦ Μητροπ. Ἀμασείας	51
	β'	577-82		
Εὐφήμιος		489-95	Πρωτοπρ. τῆς Ἐκκλ. Κ/πόλεως	44
Ἡσαΐας		1323-1334	Μοναχὸς Ἁγιορείτης	139
Θεοδόσιος Α' (Βορραδιώτης)		1178-1183	Μοναχὸς	114
Θεοδόσιος Β' (Χριστιανόπουλος)		1769-1773	Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης	224
Θεόδοτος Α' (Κασσιτερᾶς)		815-821	Μοναχὸς	76
Θεόδοτος Β'		1151-53	Ἡγούμενος	108
Θεόδωρος Α'	α'	677-79	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Κ/πόλεως	63
	β'	686-87		
Θεόδωρος Β' (Εἰρηνικὸς)		1213-15	Χαρτοφύλαξ. Φιλόσοφος	122
Θεόληπτος Α'		1513-22	Μητροπολ. Ἰωαννίνων	167
Θεόληπτος Β'		1585-86	» Φιλιππουπόλεως	175
Θεοφάνης Α' (Καρύκης)		1596-97	» Ἀθηνῶν	178
Θεοφάνης Β'		1657	» Μελενίκου	196
Θεοφύλακτος		931-956	Πρίγκηψ. Σύγκελλος τοῦ Πατριαρχείου	88
Θωμᾶς Α'		607-610	Διάκονος τῆς Μ. Ἐκκλησίας	55
Θωμᾶς Β'		667-669	» Χαρτοφύλαξ	60
Ἰάκωβος	α'	1679-83	Μ/της Λαρίσσης	204
	β'	1685-86		
Ἰγνάτιος	α'	846-858	Πρίγκηψ. Ἡγούμενος	80
	β'	867-877		
Ἱερεμίας Α'		1522-45	Μητροπολίτης Σοφίας	168
Ἱερεμίας Β' (ὁ Τρανὸς)	α'	1572-79	» Λαρίσσης	173
	β'	1580-84		
	γ'	1586-95		
Ἱερεμίας Γ'	α'	1716-26	Μ. Καισαρείας-Καππαδοκίας	213
	β'	1732-33		
Ἱερεμίας Δ'		1809-13	Μητρ. Μιτυλήνης	232
Ἰσίδωρος Α'		1347-49	» Μονεμβασίας	141
Ἰσίδωρος Β'		1456-57	Ἱερομ. Πνευματ. τῆς πόλεως	155
Ἰωακεὶμ Α'	α'	1498-502	Μητροπολίτης Δράμας	165
	β'	1504		
Ἰωακεὶμ Β'	α'	1860-63	» Κυζίκου	247
	β'	1873-78		
Ἰωακεὶμ Γ'	α'	1878-84	» Θεσσαλονίκης	249
	β'	1901-912		
Ἰωακεὶμ Δ' (Κοκκώδης)		1884-86	» Δέρκων	250
Ἰωάννης Α' (ὁ Χρυσόστομος)		398-404	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Ἀντιοχείας	32
Ἰωάννης Β'		518-520	» » » Κ/πόλεως	47

Ἰωάννης Γ′ (Σχολαστικὸς)	562-77	Πρεσβ. Ἀποκρισιάριος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας	52
Ἰωάννης Δ′ (ὁ Νηστευτὴς)	585-95	Διάκονος. Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας	53
Ἰωάννης Ε′	669-675	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Κ/πόλεως	61
Ἰωάννης ΣΤ′	712-714	Διάκονος. Χαρτοφύλαξ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ	68
Ἰωάννης Ζ′ (Γραμματικὸς)	836-842	Σύγκελλος τῆς Ἐκκλ. Κ/πόλεως	78
Ἰωάννης Η′ (Ξιφιλῖνος)	1063-75	Τέως ἀνώτερος πολιτικός, εἶτα μοναχὸς	99
Ἰωάννης Θ′ (Ἱερομνήμων)	1111-1134	Κληρικὸς	103
Ἰωάννης Ι′ (Καματηρὸς)	1198-1206	Διάκ. Χαρτοφ. τῆς Μ. Ἐκκλησ.	120
Ἰωάννης ΙΑ′ (Βέκκος)	1275-82	Χαρτοφύλαξ τοῦ Πατριαρχείου	132
Ἰωάννης ΙΒ′	1294-1304	Ἡγούμεν. τῆς Παμμακαρίστου	135
Ἰωάννης ΙΓ′ (Γλυκὺς)	1316-20	Ἀνώτερος πολιτικὸς χηρεύσας. Λαϊκὸς	137
Ἰωάννης ΙΔ′ (Καλέκας)	1334-47	Ἱερεὺς τοῦ Παλατίου	140
Ἰωαννίκιος Α′	1526	Μητροπολίτης Σωζοπόλεως	169
Ἰωαννίκιος Β′ (Λίνδιος)	α′ 1646-48	» Ἡρακλείας	191
	β′ 1650-51		
	γ′ 1652-54		
	δ′ 1655-56		
Ἰωαννίκιος Γ′ (Καρατζᾶς)	1761-63	» Χαλκηδόνος	221
Ἰωάσαφ Α′ (Κόκκας)	1459-63	Ἱερομόναχος	156
Ἰωάσαφ Β′ (Μεγαλοπρεπὴς)	1555-65	Μητροπολ. Ἀδριανουπόλεως	171
Ἰωσὴφ Α′	α′ 1267-75	Ἡγούμ. τῆς ἐν Γαλησίῳ Μονῆς	131
	β′ 1282-83		
Ἰωσὴφ Β′	1416-39	Μητροπολίτης Ἐφέσου	150
Καλλίνικος Α′	693-705	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Κ/πόλεως	66
Καλλίνικος Β′ (Ἀκαρνὰν)	α′ 1668	Μητροπ. Προύσης	205
	β′ 1689-93		
	γ′ 1694-1702		
Καλλίνικος Γ′	1726	» Ἡρακλείας	214
Καλλίνικος Δ′	1757	» πρ. Προϊλάβου	219
Καλλίνικος Ε′	α′ 1801-1806	» Νικαίας	231
	β′ 1808-1809		
Κάλλιστος Α′	α′ 1350-54	Ἱερομόναχος Ἰβηρίτης	142
	β′ 1355-63		
Κάλλιστος Β′ (Ξανθόπουλος)	1397	Μοναχὸς τῆς Μ. Ξανθοπούλου	147
Κλήμης	1667-68	Μητροπ. Ἰκονίου	199
Κοσμᾶς Α′ (Ἱεροσολυμίτης)	1075-81	Μοναχὸς	100
Κοσμᾶς Β′ (ὁ Ἀττικὸς)	1146-47	Διάκονος ἐν Κων/πόλει	106
Κοσμᾶς Γ′	1714-16	Π/χης πρ. Ἀλεξανδρείας	212
Κυπριανὸς	α′ 1708-09	Μ. Καισαρείας-Καππαδοκίας	209
	β′ 1713-14		
Κυριακὸς	595-606	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Κ/πόλεως	54
Κύριλλος Α′ (Λούκαρις)	α′ 1620-23	Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας	183
	β′ 1623-33		
	γ′ 1633-34		
	δ′ 1634-35		
	ε′ 1637-38		
Κύριλλος Β′ (Κονταρῆς)	α′ 1633	Μητροπ. Βερροίας	186
	β′ 1635-36		
	γ′ 1638-39		
Κύριλλος Γ′ (Σπανὸς)	α′ 1651	» Τορνόβου	192
	β′ 1654		

Κύριλλος Δ'	1711-13	Μητροπολίτης Κυζίκου	211
Κύριλλος Ε' (Καράκαλος)	α' 1748-51 β' 1752-57	» Νικομηδείας	218
Κύριλλος ΣΤ'	1813-18	» Ἀδριανουπόλεως	233
Κύριλλος Ζ'	1855-60	» Ἀμασείας	246
Κῦρος	706-711	Μοναχὸς νήσου παρὰ τὴν Ἀμάστριδα	67
Κωνσταντῖνος Α'	675-77	Διάκονος. Σύγκελλος	62
Κωνσταντῖνος Β'	754-766	Ἐπίσκ. Συλαίου Παμφυλίας	71
Κωνσταντῖνος Γ' (Λειχούδης)	1059-1063	Τέως πρόεδρος τῆς Συγκλήτου καὶ εἶτα Μοναχὸς	98
Κωνσταντῖνος Δ' (Χλιαρηνὸς)	1154-56	Διάκονος καὶ Σακελλάριος τοῦ Πατριαρχείου Κ/πόλεως	110
Κωνστάντιος Ε' (Βαλλιάδης)	1897-1901	Μητροπολίτης Ἐφέσου	254
Κωνσταντῖνος ΣΤ'	1925	» Δέρκων	258
Κωνστάντιος Α'	1830-34	Ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου	238
Κωνστάντιος Β'	1834-35	Μητροπολίτης Τορνόβου	239
Λαυρέντιος	154-166	. . . .	13
Λεόντιος (Θεοτοκίτης)	1189-1190	Ἡγούμενος	117
Λέων (Στυππῆς)	1134-1143	Ἱερεύς. Οἰκονόμος τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας	104
Λουκᾶς (Χρυσοβέργης)	1156-69	Μοναχὸς	111
Μακάριος	α' 1376-79 β' 1390-91	Μητροπολίτης Σεβαστείας	144
Μακεδόνιος Α'	α' 342-46 β' 351-60	Διάκονος τῆς Ἐκκλ. Κ/πόλεως	25
Μακεδόνιος Β'	495-511	Πρεσβύτ. » » »	45
Μανουὴλ Α' (Χαριτόπουλος)	1215-22	Διάκονος τῶν Πατριαρχείων	124
Μανουὴλ Β'	1240'1255	Χηρεύσας ἱερεύς. Πρωτοπαπᾶς τοῦ αὐτοκράτορος	127
Μαξιμιανὸς	431-434	Πρεσβύτερος	37
Μάξιμος Α' (ὁ Κυνικὸς)	380	Φιλόσοφος. Κληρικὸς	30
Μάξιμος Β'	1215	Ἡγούμεν. τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων	123
Μάξιμος Γ'	1477-81	Μοναχός, Ἐκκλησιάρχης	162
Μάξιμος Δ'	1491-97	Μητροπολίτης Σερρῶν	164
Μάρκος Α'	198-211	. . . .	17
Μάρκος Β' (Ξυλοκαράβης)	1465-66	Ἱερομόναχος	158
Ματθαῖος Α'	1397-1410	Μ/της Κυζίκου καὶ κατ' ἐπίδοσιν Μητρ. Χαλκηδόνος	148
Ματθαῖος Β'	α' 1595 β' 1598-1602 γ' 1603	Μ/της Ἰωαννίνων	176
Μεθόδιος Α'	842-846	Μητροπολίτης Κυζίκου	79
Μεθόδιος Β'	1240	Ἡγούμενος	126
Μεθόδιος Γ' (Μορώνης)	1668-71	Μητροπ. Ἡρακλείας	200
Μελέτιος Α' (ὁ Πηγᾶς) (Διετέλεσεν *Ἐπιτηρητής*)	1597-1598	Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας	179
Μελέτιος Β'	1768-69	Μητροπολίτης Λαρίσσης	223
Μελέτιος Γ' (Πάγκαλος)	1845	» Κυζίκου	244
Μελέτιος Δ'	1921-23	» Ἀθηνῶν	256
Μηνᾶς	536-552	Πρεσβύτερος ἐν Κ/πόλει	50
Μητροφάνης Α'	306-314	Πρίγκηψ. Κληρικὸς	21
Μητροφάνης Β'	1440-43	Μητρ. Κυζίκου	151

Μητροφάνης Γ'	α' 1565-72	Μητροπολίτης Καισαρείας	172
	β' 1579-80		
Μιχαὴλ Α' (Κηρουλάριος)	1043-59	Μοναχὸς	97
Μιχαὴλ Β' (Κουρκούας)	1143-1146	Ἡγούμενος	105
Μιχαὴλ Γ'	1170-1177	Διάκονος. Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας	112
Μιχαὴλ Δ' (Αὐτωρειανός)	1207-1213	Μ. Σακελλ. τῆς Μ. Ἐκκλ/ας	121
Νεῖλος (ὁ Κεραμεὺς)	1379-1388	. . . .	145
Νεκτάριος	381-397	Συγκλητικός. (Λαϊκὸς)	31
Νεόφυτος Α'	1153	Μοναχὸς	109
Νεόφυτος Β'	α' 1602-1603	Μ/της Ἀθηνῶν	180
	β' 1608-1612		
Νεόφυτος Γ'	1636-37	» Ἡρακλείας	188
Νεόφυτος Δ'	1688-89	πρ. Μ/της Ἀδριανουπόλεως	206
Νεόφυτος Ε'	1707	» Ἡρακλείας	208
Νεόφυτος ΣΤ'	α' 1734-40	» Καισαρείας	217
	β' 1743-44		
Νεόφυτος Ζ'	α' 1789-94	» Μαρωνείας	228
	β' 1798-1801		
Νεόφυτος Η'	1891-94	» Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης	252
Νεστόριος	428-431	Πρεσβύτερος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας	36
Νήφων Α'	1311-1315	Μ/της Κυζίκου	136
Νήφων Β'	α' 1486-89	» Θεσσαλονίκης	163
	β' 1497-98		
Νικήτας Α'	766-780	Πρεσβύτερος τοῦ ναοῦ τῶν ἁγ. Ἀποστόλων	72
Νικήτας Β' (Μουντάνης)	1187-89	Διάκονος Μ. Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας	116
Νικηφόρος Α'	806-815	Ἀρχιγραμματεὺς τῶν ἀνακτόρων. (Λαϊκὸς)	75
Νικηφόρος Β'	1260-1261	Μητροπολίτης Ἐφέσου	129
Νικόλαος Α' (Μυστικὸς)	α' 901-907	Τέως Συγκλητικός. Μοναχὸς	84
	β' 912-925		
Νικόλαος Β' (Χρυσοβέργης)	984-996	. . . .	92
Νικόλαος Γ' (Κορδινιάτης)	1084-1111	Μοναχὸς	102
Νικόλαος Δ' (Μουζάλων)	1147-51	Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Κύπρου	107
Ὀλυμπιακὸς	187-198	. . . .	16
Ὀνήσιμος	54-68	Ἀποστολικὸς ἀνὴρ	3
Παΐσιος Α'	α' 1651-52	Μητροπολίτης Λαρίσσης	193
	β' 1654-55		
Παΐσιος Β'	α' 1726-32	» Νικομηδείας	215
	β' 1740-43		
	γ' 1744-48		
	δ' 1751-52		
Παρθένιος Α' (ὁ Γέρων)	1639-44	» Ἰωαννίνων	189
Παρθένιος Β'	α' 1644-46	» Ἀδριανουπόλεως	190
	β' 1648-50		
Παρθένιος Γ'	1656-57	» Χίου	194

Παρθένιος Δ′ (Μογιλάλος)	α′ 1657	» Προύσης	197
	β′ 1665 62		
	γ′ 1671-67		
	δ′ 1675-76		
	ε′ 1684-85		
Παῦλος Α′	α′ 337-39	Πρεσβύτ. τῆς Ἐκκλ. Κ/λεως	23
	β′ 341-42		
	γ′ 346-51		
Παῦλος Β′	641-53	Οἰκονόμος τῆς Μ. Ἐκκλησίας	58
Παῦλος Γ′	687-693	Ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ αὐτοκράτορος. (Λαϊκὸς)	65
Παῦλος Δ′	780-84	Κληρικὸς	73
Παχώμιος Α′	α′ 1503-504	Μ/της Ζιχνῶν	166
	β′ 1504-1513		
Παχώμιος Β′	1584-85	» Καισαρείας	174
Περτίναξ	169-187	Τέως στρατηγὸς εἶτα χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος	15
Πέτρος	654-666	Πρεσβύτερος	59
Πλούταρχος	89-105	. . . .	5
Πολύευκτος	956-970	Μοναχὸς	89
Πολύκαρπος Α′	71-89	. . . .	4
Πολύκαρπος Β′	141-144	. . . .	10
Πρόκλος	434-446	Ἐπίσκοπος πρ. Κυζίκου	38
Προκόπιος	1785-89	Μ/της Σμύρνης	227
Πύρρος	α′ 638-41	Πρεσβύτ. τῆς Μ. Ἐκκλησίας	57
	β′ 654		
Ραφαὴλ Α′	1474	Ἱερομόναχος	161
Ραφαὴλ Β′	1603-1608	Μτης Μηθύμνης	181
Ρουφῖνος	284-293	. . . .	20
Σαμουὴλ (Χανδζερῆς)	α′ 1763-68	Μ της Δέρκων	222
	β′ 1773-74		
Σεδεκίων	105-114	. . . .	6
Σεραφεὶμ Α′	1733-1734	Μ/της Νικομηδείας	216
Σεραφεὶμ Β′	1757-61	» Φιλιππουπόλεως	220
Σέργιος Α′	610-638	Διάκονος ἐν Κων/πόλει	56
Σέργιος Β′	999-1019	Ἡγούμενος	94
Σισίνιος Α′	426-427	Πρεσβύτερος	35
Σισίνιος Β′	996-998	Μάγιστρος. Ἰατρὸς (Λαϊκὸς)	93
Στάχυς	38-54	Εἷς τῶν 70 μαθητῶν τοῦ Κυρίου	2
Στέφανος Α′	886-893	Πρίγκηψ. Σύγκελ. τοῦ ἱ. Φωτίου	82
Στέφανος Β′	925-928	Μ/της Ἀμασείας	86
Συμεὼν (Τραπεζούντιος)	α′ 1466	Ἱερομόναχος	159
	β′ 1471-74		
	γ′ 1481-86		
Σωφρόνιος Α′ (Συρόπουλος)	1464	Ἱερομόναχος	157
Σωφρόνιος Β′	1774-1780	Πατριάρχης Ἱεροσολύμων	225
Σωφρόνιος Γ′	1863-66	Μητροπολίτης Ἀμασείας	248
Ταράσιος	784-806	Ἀρχιγραμματεὺς τοῦ αὐτοκράτορος. (Λαϊκὸς)	74
Τιμόθεος Α′	511-518	Πρεσβύτ. τῆς Μ. Ἐκκλησίας	46
Τιμόθεος Β′	1612-1620	Μητροπολ. Παλαιῶν Πατρῶν	182
Τρύφων	928-931	Μοναχὸς Μονῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ	87

Φῆλιξ	136-141	. . . .	9
Φιλάδελφος	211-217	. . . .	18
Φιλόθεος	α′ 1354-55	Μητροπολίτης Ἡρακλείας	143
	β′ 1364-76		
Φλαβιανὸς	446-449	Πρεσβ. τῆς Ἐκκλ. Κ/πόλεως	39
Φραβίτας	489	Ἱερεὺς τοῦ ἐν Γαλατᾷ ναοῦ τῆς Ἁγίας Θέκλης	43
Φώτιος	α′ 858-67	Ἐξ εὐγενῶν τὸ γένος. (Λαϊκὸς)	81
	β′ 877-86		
Χαρίτων (Εὐγενειώτης)	1177-78	Ἡγούμενος	113
Χρύσανθος	1824-26	Μητροπολίτης Σερρῶν	236

* * *

Ὁ ἀνωτέρω ἀλφαβητικὸς—χρονολογικὸς πίναξ συνταχθεὶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν τοῦ Μ. Χαρτοφύλακος τῆς Μ. Ἐκκλησίας κ. Μ Γεδεὼν ***(Πατριαρχ. Πίνακες.*** Ἐν Κων/πόλει 1890) καὶ τοῦ Μακαριωτ Ἀρχ/που Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμου ***(Τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πατριαρχῶν Κων/πόλεως χρονολογικὸς Πίναξ,*** ἐν τῷ περιοδικῷ «***Θεολογία***» τόμ. Δ′ (1926) σελ. 177 κ. ἑξ.), πληρέστερος δ᾽ ἐν πολλοῖς τυγχάνων τοῦ ἐν τῇ β′ ἐκδόσει τοῦ Ζαχαρίου Μάθα, Ἐπισκόπου Θήρας ***(Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων Ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κ. Π. Ἁγίας Μ. τοῦ Χ. Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1884)*** περιλαμβάνει ἐν ὅλῳ 259 Ἐπισκόπους καὶ Πατριάρχας Κων/πόλεως, ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, μέχρι τοῦ νῦν εὐκλεῶς πατριαρχεύοντος Βασιλείου τοῦ Γ′.

Ἐξ αὐτῶν:

2 ὑπῆρξαν Ἀπόστολοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, (Ἀνδρέας καὶ Στάχυς).

130 ὑπῆρξαν Πρεσβύτεροι, διάκονοι, ἡγούμενοι καὶ μοναχοί, συγκεντροῦντες πολλάκις καὶ ἄλλας τῆς Ἐκκλησίας διακονίας καὶ ἀξιώματα,

7 ἐκ λαϊκῶν ἀθρόοι εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ἀνυψωθέντες (Νεκτάριος, Παῦλος, Γ′, Ταράσιος, Νικηφόρος Α′, Φώτιος, Σισίνιος Β′ καὶ Ἰωάννης ΙΓ′) καὶ

120 ἐκ μεταθέσεως γενόμενοι Πατριάρχαι Κων/πόλεως (22 πρὸ τῆς ἁλώσεως καὶ 98 μετ᾽ αὐτήν). Προήρχοντο δὲ οὗτοι:

8 μὲν ἐκ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν (ἤτοι: 3 Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας ὧν ὁ εἷς πρῴην, 1 Ἀντιοχείας, 2 Ἱεροσολύμων, 1 Ἀρχ/πος πρ. Κύπρου καὶ 1 Ἀρχ/πος Σιναίου) καὶ

112 ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν: (ἤτοι 10 Κυζίκου 8 Ἀδριανουπόλεως —ἀνὰ 6

Ἡρακλείας, Νικομηδείας, Χαλκηδόνος καὶ Λαρίσσης—ἀνὰ 5 : Καισαρείας, Δέρκων καὶ Θεσ/νίκης—ἀνὰ 4 : Ἐφέσου καὶ Ἀμασείας—ἀνὰ 3 : Ἀθηνῶν, Ἰωαννίνων, Φιλ/πόλεως, Τορνόβου καὶ Σερρῶν—ἀνὰ 2 : Παλαιῶν Πατρῶν, Προύσης, Σμύρνης, Νικαίας καὶ Συλαίου— καὶ ἀνὰ 1 : Δράμας, Ζιχνῶν, Σοφίας, Σωζοπόλεως, Μηθύμνης, Βερροίας, Χίου, Γάνου, Μελενίκου, Ἰκονίου, Μαρωνείας, Μιτυλήνης, Πισιδίας, Νικοπόλεως-Πρεβέζης, Λέρου, Τραπεζοῦντος, Μονεμβασίας, Σεβαστείας, πρ. Προϊλάβου, ἐπίσκοπος πρ. Σασίμων, ἐπ. Βερροίας τῆς ἐν Θρᾴκῃ καὶ ἐπ. Ραιδεστοῦ).

Ἐπίσης 50 ἐν ὅλῳ Πατριάρχαι ἐπισκόπευσαν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως περισσότερον τῆς μιᾶς περιόδου (3 ἀνὰ πέντε, 2 ἀνὰ τέσσαρας, 9 ἀνὰ τρεῖς καὶ 36 ἀνὰ δύο φοράς), ἤτοι ἐν συνόλῳ 122 περιόδους, οὕτως ὥστε ἐπὶ 259 ἐπισκόπων καὶ Πατριαρχῶν Κων/πόλεως ἀριθμοῦμεν 331 ἐν ὅλῳ πατριαρχείας.

Ἐν Πέραν Κων/πόλεως, τῇ 31 Μαρτίου 1928.

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΕΡΙΚΟΠΗ

Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε. διότι γέγραπται· ***ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.*** *καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε, εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς Θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς Θεόν.*

[Πέτρου Α' κεφ. α' στίχ, 13—21]

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

(συνέχεια ἀπὸ σελ. 416 καὶ τέλος)

Εἰρήνη.

Καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο, πάντως παραγόμενον ἀπὸ τοῦ **εἴρω=συνάπτω συναρμόζω** (ὅπως καὶ τὸ ἀντίστοιχον λατινικὸν pax-pacis ἀπὸ τοῦ pango=πήγνυμι) εἶναι ἐκ τῶν πολυχρήστων ἐν ταῖς Γραφαῖς Παλαιᾶς τε καὶ Καινῆς Διαθήκης, καὶ ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἑλληνικὴν καὶ μέχρις ἡμῶν διήκουσαν **συνήθη** αὐτοῦ σημασίαν ἀλλὰ καὶ **κατ' ἐξοχὴν ἑβραΐζουσαν,** κατ' ἔννοιαν δηλ. ἀρχικῶς μὲν ξένην τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἐφεξῆς ὅμως καθιερωθεῖσαν ἐν τῷ λεκτικῷ ἰδιώματι τῶν θείων Γραφῶν κατ' ἀντιστοιχίαν τοῦ (σημιτικοῦ) ἑβραϊκοῦ ὀνόματος shalom (σπανίως δὲ τοῦ petach), ὅπως τὸ αὐτὸ ὄνομα φέρεται κοινῶς καὶ ἐν τῷ συνήθει τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Μωαμεθανῶν χαιρετισμῷ selam.

1. Κατὰ ταύτην τὴν ἑβραΐζουσαν χρῆσιν σημαίνει ἡ λέξις **εἰρήνη ἀβλάβειαν** ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ **ἀσφάλειαν** ἀπὸ παντὸς κινδύνου (πρβλ. Λουκ. 11,21), **ὁλοκληρίαν** καὶ **ἀκεραιότητα, εὐεξίαν** καὶ **εὐημερίαν, πᾶν καλὸν καὶ ἀγαθόν,** ἐν δὲ τοῖς ἀσπασμοῖς καὶ χαιρετισμοῖς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ἑλληνικὰ **ἐρρῶσθαι, εὐτυχεῖν, εὖ πράττειν χαίρειν,** καὶ τὰ λατινικὰ salve, salvete, salveto, salutem. Οὕτως «εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ» Ματθ. 10, 13. Λουκ. 10, 5-6 (ἔνθα «ἡ εἰρήνη ὑμῶν» **=ὁ εὐπραγίαν καὶ εὐτυχίαν ἐπευχόμενος ἀσπασμὸς ὑμῶν),** κατὰ δὲ τὸν συνήθη τύπον τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἀσπασμοῦ (shalom λεχᾶ, shalom λαχὲμ) «εἰρήνη σοι,» εἰρήνη ὑμῖν» (Λουκ. 24, 36. Ἰωάν. 20, 19. 21, 26). Ἐπίσης δὲ μετὰ ρημάτων δηλωτικῶν ἀποχωρισμοῦ καὶ ἀπομακρύνσεως, κατ' ἐμπρόσθετον δοτικὴν **(ἐν εἰρήνῃ)** ἢ αἰτιατικήν **(εἰς εἰρήνην).** «Ὕπαγε, πορεύου εἰς εἰρήνην» (= τὸ ἡμέτερον **στὸ καλό).** Μαρκ' 5, 34. Λουκ. 7, 50. 8, 48. Ὑπάγετε, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ (=τὸ ἡμέτερον **μὲ τὸ καλό** (Πραξ. 16. 36. Ἰακ. 2. 16. Οὕτω καὶ τὸ Πραξ. 15, 33 «ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης» = **μετὰ τῶν ἀποχαιρετιστηρίων εὐχῶν,** τὸ δὲ τοῦ γέροντος Συμεὼν Λουκ. 2, 29 «ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου

ἐν εἰρήνῃ=**ἐν εὐτυχίᾳ, εὐτυχοῦντα,** ὡς ἀξιωθέντα οὗ ἐπεθύμει καὶ μηκέτι λυπούμενον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἰσραὴλ (Ζυγαβ.).

Ἐνταῦθα ἀνάγεται καὶ τὸ τοῦ ἀγγελικοῦ ὕμνου «δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ, **καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία (ς)** Λουκ. 2, 14., ὡς δοξολογία μὲν **τοῦ Θεοῦ** ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐπὶ τῇ εἰς τὸν κόσμον ἀποστολῇ τοῦ ἐπηγγελμένου υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὡς μακαρισμὸς δὲ **τῶν ἀνθρώπων** ἐπὶ τῆς γῆς, τῶν ἀπολαυόντων τῆς θείας εὐδοκίας καὶ εὐαρεσκείας, ἐπὶ τῷ ἐπιτέλλοντι αὐτοῖς νέῳ αἰῶνι **εὐπραγίας** καὶ **εὐδαιμονίας** ἐν τῇ ἐπικρατήσει καὶ ἐπὶ τῆς γῆς τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας (πρβλ. Ψαλμ. 71 ἢ 72, 3. 7). Περὶ τῆς αὐτῆς καὶ οὕτω νοητέας εἰρήνης εἶναι ὁ λόγος παρὰ τῷ αὐτῷ Λουκᾷ ἐν Πραξ. 10, 36 καὶ Εὐαγγ. 1, 79. 19, 38 («εἰρήνη ἐν Οὐρανῷ,» ὡς τόπῳ καὶ ἕδρᾳ τῆς ἐπὶ γῆς ἀνατελλούσης εὐπραγίας), ἐν ᾧ ἐν στίχ. 42 «τὰ πρὸς εἰρήνην σου» ἐκληπτέον γενικώτερον, **τὰ τῆς σωτηρίας σου, τὰ συντείνοντα πρὸς τὸ καλόν σου.**

Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς μακαριότητος εἶναι ὁ λόγος παρὰ τῷ Παύλῳ ἐν Ρωμ. 2, 10. 8, 6. 10, 15. 14, 17, πιθανῶς δὲ καὶ ἐν τῇ φράσει **ὁ Θεὸς** ἢ **ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης,** ὡς τις πρύτανις καὶ χορηγὸς αὐτῆς (Ρωμ. 15, 33. 16, 20. 2 Κορ. 13, 11. 1 Θεσ. 5, 23. 2 Θεσ. 3, 16. Ἑβρ. 13, 20), καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν ταῖς προσφωνήσεσιν ἢ καὶ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις τῶν ἐπιστολῶν μετὰ τῶν λέξεων **χάρις** καὶ **ἔλεος,** καθ' ὁμοιότητα τῶν ἐπιστολιμαίων μὲν τύπων **ἐρρῶσθαι, εὖ πράττειν,** ἐν πνεύματι ὅμως χριστιανικῷ ἐπιδαψιλευομένης τῆς ἄνωθεν εὐλογίας καὶ εὐπραγίας τοῖς ἀναγνώσταις (Ρωμ. 1, 7. 15, 13. 1 Κορ. 1, 3. 2 Κορ. 1, 2. Γαλ. 1, 3. Φιλ. 1, 2. Κολ. 1, 2. 1 Θεσ. 1, 1. 2 Θεσ. 1, 2. 1 Πετ. 1, 2. 5, 14. 2 Πετ. 1, 2. 2. Ἰωάν. στχ. 3. 3. Ἰωάν. στχ. 15. Ἀποκ. 1, 4), ἐν ᾗ ἀκριβῶς ἐκδοχῇ γίνεται καὶ ἐπ' ἐκκλησίαις χρῆσις ὁμοίων ρήσεων, **εἰρήνη πᾶσιν, εἰρήνη σοὶ τῷ ἀναγινώσκοντι καὶ παντὶ τῷ λαῷ,** καὶ αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν ἀπόλυσιν ἐκφωνουμένης **ἐν εἰρήνῃ προέλθετε.**

Ὁμοίως μὲν ταῖς ἐν τοῖς ἀποχωρισμοῖς διδομέναις εὐχαῖς, πνευματικωτέρου ὅμως χαρακτῆρος εἶναι ὁ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ 14, 27 ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς «εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν».

2. Ἔχει τινὰ σημειώσεως ἄξια καὶ ἡ ἑλληνίζουσα τῆς λέξεως χρῆσις, καὶ πρῶτον ὅπου ἀντιτίθεται πρὸς τὰς μεταξὺ διαφόρων λαῶν ἢ τῶν ἡγεμόνων καὶ κυβερνήσεων αὐτῶν ἔχθρας καὶ διαμάχας (Ματθ. 10, 34. Λουκ. 11, 51. 14, 31. Πραξ. 12, 28. 1 Θεσ. 5, 3. Ἀποκ. 6, 4., καὶ μάλιστα Ἐφεσ. 2, 14—17) ἢ πρὸς τὰς ἐν τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ ἐξ οἱασδήποτε

ἀφορμῆς ἐμφιλοχωρούσας ἔριδας καὶ διχοστασίας καὶ τὰς ἀπ᾿ αὐτῶν προκυπτούσας καταδιώξεις, ταραχὰς καὶ ἀκαταστασίας (Πραξ. 9, 21. 24, 2. Ἐφεσ. 4, 3. Ρωμ. 3, 17 (ἔνθα «ὁδὸς εἰρήνης» ἀπὸ Ἡσ. 59, 8=βίος εἰρηνικός, φιλήσυχος καὶ ἀτάραχος) ἢ πρὸς τὰς μεταξὺ ἀτόμων ὑπαρχούσας διαφωνίας, διαστάσεις καὶ διαπληκτισμοὺς (Πραξ. 7, 36. Ρωμ. 14, 19. 1 Κορ. 7, 15 (ἔνθα «ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς=τὸ κήρυγμα δι᾿ οὗ ἐκλήθημεν ἦτο κήρυγμα εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, οὐχὶ δὲ διχασμῶν καὶ διαστάσεων), 16, 11 (ἔνθα «ἐν εἰρήνῃ»=ἡσύχως, ἄνευ κομματισμῶν), 2 Τιμ. 2, 22. Ἑβρ. 11, 31. 12, 14. 1 Πετ. 2, 11. 2 Πετ. 3, 14. Ἰακ. 3, 18 (ἔνθα «καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην»=εἰρηνικῶς τοῖς εἰρηνικοῖς ὅπου δηλ. βασιλεύει εἰρήνη καὶ ἡσυχία, ἐκεῖ σπείρεται σπόρος καρποφορῶν δικαιοσύνην τοῖς εἰρηνεύουσιν).

Πολλῷ σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ παρὰ τῷ Παύλῳ χρῆσις τῆς αὐτῆς λέξεως ἐπὶ τῆς μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου κανονικῆς σχέσεως, τῆς διαταραχθείσης μὲν διὰ τῆς ἁμαρτίας, ἀποκατασταθείσης δὲ διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἐξιλεώσεως καὶ ἀποκαταλλαγῆς (Ρωμ. 5, 1. 9), καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς συνεπείᾳ τῆς καταλλαγῆς ἐκείνης γεννηθείσης καὶ βασιλευούσης παρὰ τῷ πιστῷ ἐσωτερικῆς γαλήνης, τῆς γαλήνης τῆς ἠθικῆς τῆς ὀφειλομένης τῷ Θεῷ καὶ τῇ ἀνεξαντλήτῳ αὐτοῦ ἀγάπῃ καὶ χάριτι. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῆς μὲν ὡς **εἰρήνης τοῦ Θεοῦ,** τοῦ Θεοῦ δὲ ὡς **Θεοῦ τῆς εἰρήνης** ἐν Φιλ. 4,7—9. (Ἄλλως ἐν τοῖς ἄνω § 1 σημειωθεῖσι χωρίοις).

Τῆς εἰρήνης ταύτης δὲν εἶναι διάφορος ἡ ἐν Κολ. 3, 15 τῷ Χριστῷ ἀποδιδομένη εἰρήνη («εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ» ἀντὶ τῆς κοινῆς γραφῆς «εἰρήνη τοῦ Θεοῦ»), ὡς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ αὐτοῦ προσγενομένη τοῖς πιστοῖς. Οὕτω καὶ Ἰωάν. 16, 33 «ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. Ἀμφιβολίαν ἔχει ἂν τὸ «Εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης» (Ἐφεσ. 6, 15) καὶ «εὐαγγελίζεσθαι εἰρήνην» (αὐτ. 2, 17) νοητέα περὶ ταύτης τῆς εἰρήνης, ἢ γενικώτερον **περὶ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας καὶ ζωῆς** κατὰ τὰ πρότερον § 1 εἰρημένα.

Σῴζω καὶ τὰ ἀπ᾿ αὐτοῦ παράγωγα.

Ὁ παρ᾿ ἄλλους ἀρχαιοτέρους τύπους (σαόω, σώω, σόω καὶ σώννυμι) ἐκνικήσας οὗτος τύπος **σώζω** ἢ κατ᾿ ἄλλους **σῴζω** (σωΐζω) θέμα ἔχει τὸ ἐπίθετο **σάος, σῶς, σῶος,** τῆς αὐτῆς πάντως ἀρχῆς, ἧς καὶ τὰ λατινικὰ salvus, salveo, salvo, salus, saluto, ἴσως δὲ καὶ ἑβραϊκά τινα καὶ μάλιστα τὰ שׁוּב, שׁוֹב, יָשַׁב, καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ κύρια ὀνόματα, ἄλλα τε καὶ αὐτὸ τὸ יהשׁוב, ישׁוב, **Ἰησοῦς** (πρβλ. Ματθ. 1, 21). Ἀλλ᾿ εἴτε εἶναι ριζικὴ εἴτε ὅλως τυχαία ἡ ὑπάρχουσα ὁμοηχία καὶ ὁμωνυμία, χρη-

σιμοποιοῦσιν οἱ Ο΄ τὸ σῴζω πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ ἑβραϊκοῦ הושיע, הושיע καίτοι διὰ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος ἀποδίδουσιν οἱ αὐτοὶ καὶ ἄλλα συνώνυμα ἑβραϊκά, millet, נשל, ישל, καί ποτε καὶ בסר (γαζάρ).

1. Ὁμοῦ μετὰ τῶν παραγώγων αὐτοῦ **σωτήρ, σωτηρία. σωτήριος,** ἁπαντῶν συχνὰ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ (180κις περίπου) σημαίνει τὸ σῴζω ὅ,τι νῦν καὶ παρ' ἡμῖν, ἀπαλλαγὴν μὲν ἢ διαφύλαξιν ἀπὸ κινδύνων ἀπειλούντων βλάβην ἢ ἀπώλειαν τοῦ ζῆν ἢ τοῦ εὖ ζῆν, ἀποκατάστασιν δὲ εἰς τὸ ἀκέραιον καὶ ἀσινὲς τῆς πρὶν καταστάσεως. Ἐπὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν κινδύνων ἢ καὶ ἐπηρειῶν τῆς φυσικῆς ἢ κατὰ τὸ σῶμα ζωῆς κεῖται τὸ ῥῆμα ἐν Ματθ. 8, 25. 14, 30. 16, 25. 24, 22. 27, 40—42. 49. Μαρκ. 3, 4. 8, 35. 13, 20. 15, 30.—31. Λουκ. 6, 9. 8, 50. 9, 24. 17, 33. 23, 35. 37. 39. Ἰωαν. 12, 27. Πραξ. 27, 30—31. Ἑβρ. 5, 7. Ἰουδ. στχ. 5, ἐν ᾧ ἐπὶ ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν προτέραν ὑγείαν ἢ ζωὴν ἐν Ματθ. 9, 21. 22. Μαρκ. 5, 23, 28, 6, 56. 10, 32. Λουκ. 5, 14. 7, 50. 8, 36. 48. 18, 42. Ἰωαν. 11, 12. Πραξ. 4, 9. 14, 9. Ἰακ. 5, 15.

Πολλῷ σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ ῥήματος ὥς τινος τεχνικοῦ ὅρου ἀρνητικῶς μὲν πρὸς δήλωσιν τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπό τε τῶν αἰτίων ἢ κινδύνων, τῶν συνεπαγομένων τὴν ἀπώλειαν τῆς πνευματικῆς καὶ αἰωνίου ζωῆς ἐν τῇ ἐνδόξῳ τοῦ Χριστοῦ βασιλείᾳ καὶ ἀφ' ὧν παρέπονται ἀνιαρῶν τῇ ἀπωλείᾳ ἐκείνῃ (Ματθ. 1, 21. Πραξ. 2, 40. Ρωμ. 5, 9. Ἰακ. 5, 20. 1 Πετ. 4, 18), θετικῶς δὲ πρὸς παράστασιν αὐτῶν τούτων τῶν ἀγαθῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ μετὰ τῶν δικαίων πάντων. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ **ἐναλλαγὴ** τῶν ῥήσεων **σῴζεσθαι** καὶ **εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ** (Ματθ. 19, 24=25. Μαρκ. 10, 26=25. Λουκ. 18, 25=26. Ἰωαν. 3, 17=24).

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἔστιν ὅτε καὶ κατὰ **παρῳχημένον χρόνον** ἐκφορὰ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος ἐν τῇ αὐτῇ ἐκδοχῇ, τοῦτον ἔχουσα τὸν λόγον, ὅτι ἡ αἰώνιος βασιλεία τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐν τῇ τελειώσει καὶ ἐν τῷ πληρώματι αὐτῆς ἀποκειμένη εἰς τὸ **μέλλον,** εἰς τὸν **αἰῶνα τὸν μέλλοντα,** ἔχει καὶ ἐν τῷ παρόντι, **ἐν τῇ παρούσῃ τῆς ἐκκλησίας** περιόδῳ καὶ καταστάσει τὰ προοίμια καὶ οἱονεὶ τοὺς **ἀρραβῶνας** αὐτῆς, καὶ οἱ ἤδη μετὰ πίστεως προσελθόντες τῷ Χριστῷ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ συγκαταλεχθέντες ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ κοινωνίᾳ αὐτῶν μετέχουσι καὶ τῶν παντοίων ἐκείνης δωρεῶν καὶ εὐεργετημάτων, εἴτε τῆς μεταστάσεως ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς αὐτῆς κρατοῦντος σκότους τῆς θρησκευτικῆς ἀγνωσίας καὶ τοῦ ἠθικοῦ μαρασμοῦ εἰς τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας καὶ τῆς ἠθικῆς ἀναβιώσεως καὶ ἀναβλαστήσεως, εἴτε τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, τῆς καταλλαγῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ παρακολουθούσης αὐτῇ γαλήνης τε τῆς ψυχῆς καὶ βεβαίας

ἐλπίδος περὶ τῆς ἀποκειμένης ζωῆς καὶ μακαριότητος. Περὶ ταύτης τῆς **ἐν ἐλπίδι παρούσης ἤδη** σωτηρίας πρόκειται προφανῶς ἐν Ρωμ. 8, 24. Ἐφεσ. 2. 5. 8. 1 Πετ. 3, 21, ὅπως περὶ τῆς **μελλούσης** ἐν Ματθ. 10, 22. 24, 13. Μαρκ. 5, 35. Λουκ. 9, 24. 56. Ρωμ. 5, 10. 1. Κορ. 3, 15. 6, 5. 1 Τιμ. 2. 15. 2 Τιμ. 4, 18. Ἰακ. 4, 12., ἐν ᾧ ἐν τοῖς **ἀορίστως** φερομένοις φαίνεται ὢν ὁ λόγος μᾶλλον περὶ τῆς σωτηρίας **καθόλου** ἢ εἰδικῶς περὶ μιᾶς τινος τῶν δύο περιπτώσεων. Οὕτω Λουκ. 8, 12. Ἰωαν. 5, 34. 10, 9. 12, 47. Πραξ. 2, 21 4, 12. 11, 14. 15, 1. 16, 30. 31. Ρωμ. 9, 27. 10, 9. 13. 11, 14. 26. 1 Κορ. 1, 21. 7, 16. 9, 22. 10, 33. 15, 1. 1 Θεσ. 2, 16. 1 Τιμ. 1, 15. 2, 4 4, 16. 2 Τιμ. 1, 9. Ἑβρ. 7, 25. Ἰακ. 1, 21. 2, 14. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν πιστῶν ὡς **σωζομένων** μετὰ ἢ ἄνευ ἀντιθέσεως πρὸς τοὺς ἀπίστους ὡς **ἀπολλυμένους,** 1 Κορ. 1, 18. 2 Κορ. 2, 15. Λουκ. 13, 23. Πρ. 2, 47 (πρβλ. καὶ 2 Θεσ. 2 10. Ματθ. 18, 11. Λουκ. 19, 10.

3. Πλείονα παρὰ τὸ ρῆμα ἔμφασιν καὶ σεμνότητα ἔχει τὸ οὐσιαστικὸν **σωτὴρ** παρά τε τοῖς θύραθεν καὶ ἐν ταῖς Ἁγίαις Γραφαῖς, παρ' ἐκείνοις μὲν ἐν χρήσει ἀπὸ Πινδάρου καὶ Αἰσχύλου, παρὰ δὲ τοῖς Ο' ἀντιστοιχοῦν πρὸς ἄλλα τε ἑβραϊκὰ ὀνόματα καὶ πρὸς yerha, yerhunh, morhia (Δευτ. 32, 15. Κριτ. 3, 9. 15. Ἡσ. 12, 2. 17, 10. Μιχ. 7, 7. Ψαλμ. 23, 5. 26, 1 κ. ἀλλ.) παρ' ἀμφοτέροις δὲ ἐπιλεγόμενον μάλιστα μὲν ἐπὶ τοῦ θείου, ἔπειτα δὲ ἐπὶ ἀνθρώπων ἐπεχόντων παρὰ τοῖς ἀνθρώποις οἱονεὶ θέσιν τοῦ θείου, βασιλέων καὶ ἡγητόρων.

Ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν αὐτουργῶν τῆς προδηλωθείσης χριστιανικῆς σωτηρίας, καὶ ἐπὶ τοῦ **Πατρὸς** μέν, ὡς πρωτουργοῦ αὐτῆς (Λουκ. 1, 47. 1 Τιμ. 1, 1. 2. 2, 3—4. 4, 10. Τιτ. 1, 3. 2, 10. 3, 4. Ἰουδ. στχ. 25), μάλιστα δὲ ἐπὶ τοῦ **Υἱοῦ** τοῦ ἐπὶ τούτῳ φονέντος ἐπὶ τῆς γῆς ἐν σαρκί, ὅπως διενεργήσῃ τὰ τῆς σωτηρίας τῆς εἰρημένης, τῆς τε ἐπ' ἐλπίδι προσδοκωμένης (Φιλιπ. 3, 20) καὶ τῆς ἤδη ἀρξαμένης καὶ ἐν συντελέσει διατελούσης (Λουκ. 2, 11. Ἰωαν. 4, 42. Πρ. 5, 31. 13, 23.— κατ' ἄλλην γραφὴν ἀντὶ τῆς κοιν. **σωτηρίας**—2 Τιμ. 1, 10. Τιτ. 1, 4. 2, 13. 3, 6. 2 Πετ. 1, 11. 2, 20. 3, 2. 18. 1 Ἰωαν. 4, 13), γενικώτερον δὲ περὶ ἀμφοτέρων τῶν σταδίων τῆς σωτηρίας ἐν Ἐφεσ. 5, 23, καὶ δὴ τῆς σωτηρίας τῆς **ὅλης ἐκκλησίας,** ὡς τινος **σώματος** αὐτοῦ.

4. Καὶ τὰ παράγωγα τοῦ οὐσιαστικοῦ **σωτήρ,** τό τε ἀφῃρημένον **σωτηρία** καὶ τὸ ἐπίθετον **σωτήριος** (ἅπαξ μόνον ὡς τοιοῦτον ἐν Τιτ. 2, 11), καὶ μάλιστα τὸ οὐδέτερον αὐτοῦ, τὸ ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν **σωτηρία·** παρὰ μὲν τοῖς Ο' χρησιμεύουσι πρὸς ἀπόδοσιν ἄλλων τε ἑβραϊκῶν ὀνομάτων καὶ τῶν yesha, yeshua, therhua, shalom, shelem καὶ peletah), ἐν δὲ τῇ Κ. Διαθήκῃ εὐχρηστοῦσιν ἐπὶ τῆς προδηλωθείσης

εἰδικῶς χριστιανικῆς ἐννοίας πλὴν ὀλίγων τινων περιπτώσεων εὐρυτέρας ἐκδοχῆς, ἀρνητικῶς μὲν ἐπὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ οἱουδήποτε κινδύνου καὶ οἱασδήποτε ἐπηρείας καὶ κακοπαθείας φυσικῆς (Λουκ. 1, 69. 71. Πραξ. 7, 25. 27, 34. Ἑβρ. 11, 7), θετικῶς δὲ ἐπὶ προσκτήσεως ἀγαθῶν καὶ εὐεργετημάτων ὑψηλοτέρου καὶ πνευματικωτέρου χαρακτῆρος (Λουκ. 19, 9. 2 Πετ. 3, 15, ἔνθα «σωτηρίαν ἡγεῖσθαι»=**λογίζεθαι ὡς κέρδος, ὡς εὐεργεσίαν.**

Μόνον καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐκ τοῦ ρήματος, εἶναι πολλάκις δυσπροδιόριστον περὶ τίνος ἑκάστοτε πρόκειται, περὶ τῆς ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἀρξαμένης καὶ συντελουμένης, ἢ περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἀϊδίου ζωῆς, ἢ περὶ ἀμφοτέρων ἀδιακρίτως. Περὶ τῆς πρώτης περιπτώσεως φαίνεται ὢν ὁ λόγος ἐν Λουκ. 1, 69. 77. Ἰωαν. 4, 21. Κορ. 1, 6. 6, 2. 7, 10. Φιλ. 1, 19, περὶ δὲ τῆς δευτέρας τῆς ἐν ἐν ἐλπίδι καὶ προσδοκωμένης ἐν Ρωμ. 10, 10. 13, 11. 1 Θεσ. 5, 8—9. 2 Τιμ. 2, 10. Ἑβρ. 1, 14. 5, 9. 18. 1 Πετ. 1, 5. 7, 10. 2, 2. Ἀποκ. 12, 10. Περὶ τῆς αὐτῆς εἶναι ὁ λόγος καὶ αὐτόθι 7, 10 καὶ 19, 1 (ἡ **δοτικὴ** καθ' ἑβραϊσμὸν δηλοῖ ὅ,τι καὶ ἡ γενική, τὸν εἰς ὃν ἀνήκει, τὸν ἀφ' οὗ ἀπορρέει ἡ σωτηρία, πρβλ. Ψαλμ. 3, 9). Περὶ ἀμφοτέρων ἀδιακρίτως ἐν Πρ. 4, 12. 13, 47. Ρωμ. 1, 16. 11, 11. Φιλ. 1, 28. 2, 12. 2 Θεσ. 2, 13. 2 Τιμ. 3, 15.

Ἐν Ἑβρ. 2, 2 ὑπὸ τὴν **σωτηρίαν** νοεῖται μετωνυμικῶς αὐτὸς ὁ **λόγος,** αὐτὸ τὸ κήρυγμα τὸ περὶ τῆς σωτηρίας, ὡς κεῖται ἐν Ἐφεσ. 1, 13. Πρ. 13, 26, ὑπὸ δὲ τὴν «ὁδὸν σωτηρίας» ἐν Πρ. 16, 17 νοοῦνται **τὰ τῆς σωτηρίας,** τὰ ἀπαιτούμενα καὶ φέροντα εἰς σωτηρίαν τὴν αἰώνιον.

Οὕτω καὶ τὸ **σωτήριον**=**σωτηρία** ἐν μὲν Λουκ. 3, 6 εἶναι ἡ **παροῦσα,** ἡ ἐν παρασκευῇ, ἐν δὲ Ἐφεσ. 6, 9 ἡ **μέλλουσα,** καὶ ἐν Λουκ. 3, 30, καὶ Πρ. 28, 28=**τὸ δι' οὗ, τὸ ἐν ᾧ ἡ σωτηρία, ὁ φορεὺς** δηλ. **τῆς σωτηρίας, ὁ Χριστός.**

Β. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Η ΚΑΘΑΓΙΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΥΡΟΥ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ

Μετὰ πάροδον δεκαὲξ ὅλων ἐνιαυτῶν (1912—1928) ἀπὸ τῆς Πατριαρχείας τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ΄ (1912), τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀφορῶν εἰς τὴν πλήρωσιν σπουδαιοτάτης θρησκευτικῆς ἀνάγκης, ἐτέλεσε μίαν τῶν σπανιωτέρων λόγῳ σημασίας καὶ παραστάσεως τελετῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τῇ Ἁγ. καὶ Μεγάλῃ Πέμπτῃ (12 Ἀπριλίου 1928) ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βασίλειος ὁ Γ΄ μετὰ τῶν σεβ. συνοδικῶν καὶ τῶν λοιπῶν μητροπολιτῶν ἱερουργήσασα ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ ηὐλόγησε διὰ τῆς καθιερωμένης ἱεροτελεστίας τὸ πρὸς χρῆσιν τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανικοῦ κόσμου παρασκευασθὲν Μῦρον, τὴν σφραγῖδα ταύτην τῶν δωρεῶν τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Πλήθη πιστῶν εἰς πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις ἀνηκόντων πληρώσαντα τὸν Ναόν, τὸν Πατριαρχικὸν Οἶκον καὶ τὸν περίβολον παρηκολούθησαν μετ' εὐλαβείας τὴν ἱερὰν τελετὴν καὶ ἐδοξολόγησαν τὸν Θεόν, τὸν Δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ.

*
* *

Τῆς σχετικῆς προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας ἐπεμελήθη Συνοδικὴ Ἐπιτροπή, ἐν καιρῷ διορισθεῖσα, ἐκ τῶν Σεβ. Μ.λιτῶν Δέρκων, Σάρδεων καὶ Πριγκηποννήσων μετὰ γραμματέως τοῦ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτου, ἥτις καὶ ἔθηκε τὰς βάσεις τοῦ ὅλου ἔργου, οὗτινος ἡ ἐκτέλεσις καὶ ἡ καθόλου διεξαγωγὴ ἀνετέθη ἀκολούθως εἰς συνοδικῶς διορισθεῖσαν Ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν Πανιερ. Μ/τῶν Μύρων καὶ Λαοδικείας, τῶν πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγ. Ἰ. Συνόδου, Μ. Ἀρχιδιακόνου, Μ. Ἀρχιμανδρίτου ὡς γραμματεύοντος μέλους, καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ α΄ Πατριαρχικοῦ Γραφείου κ. Χρήστου Παπαϊωάννου. Ἡ δὲ φαρμακευτικὴ Ἐπιτροπὴ κατηρτίσθη ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κ. Βασιλείου Αἰμιλιάδου, ἐκ τῶν κ. κ.

'Αλ. Βασιλειάδου, Μ. Σωφρονιάδου, Ε. Τσόλια, Α. Στογιαννίδου, Δ. Βελιτζανίδου, Μ. Καμπαλούρη, Γ. Νικολαΐδου καὶ 'Αντ. Βασιλειάδου.

Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων, 8 'Απριλίου.— Κατὰ τὴν θ. λειτουργίαν, τελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πανοσ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Αἰμιλιανοῦ ἡ Α. Θ. Π. χοροστατήσασα ἀπένειμε διὰ χειροθεσίας τὸ ὀφφίκιον τοῦ Ἄρχοντος Μυρεψοῦ τῆς Μ. 'Εκκλησίας εἰς τὸν ἐντιμολογ. κ. Β. Αἰμιλιάδην, εἰς ὃν καὶ ἐπέδωκε τὸ ἐκ μετάξης λέντιον, κατὰ τὴν σχετικὴν τυπικὴν διάταξιν.

Τῇ 'Αγ. καὶ Μ. Δευτέρᾳ, 9 'Απριλίου.—Κατὰ τὴν θ. λειτουργίαν τῶν προηγιασμένων προσῆλθον τῇ Α. Θ. Π. χοροστατούσῃ οἱ ἀνωτέρω ἐξονομασθέντες φαρμακοποιοί, περιβεβλημένοι τοὺς λευκοὺς χιτῶνας τῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἔλαβον τὴν Πατριαρχικὴν ἄδειαν καὶ εὐλογίαν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ ἔργου. Περατωθείσης δὲ ταύτης ἡ Α. Θ. Π. προσῆλθε μετὰ τῶν συνεκκλησιασθέντων σεβ. ἁγ. συνοδικῶν 'Αρχιερέων Νικαίας, Δέρκων, Νεοκαισαρείας, Πριγκηπονήσων, Σάρδεων, Σηλυβρίας, Ἡλιουπόλεως καὶ Ἴμβρου καὶ τῶν παν. Μητροπολιτῶν Χριστουπόλεως, Σταυρουπόλεως, Μύρων καὶ Λαοδικείας εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ παρὰ τὸν ναὸν καταλλήλως εὐτρεπισθὲν Κουβούκλιον καὶ περιβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. 'Αρχιδιακόνου ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, κατήρξατο τοῦ ἔργου διὰ τοῦ καθιερωμένου ἁγιασμοῦ, διακονουμένη ὑπὸ τοῦ Δευτερεύοντος καὶ τοῦ Τριτεύοντος. Εἶτα ραντίσασα τὰ παρασκευασθέντα ὑλικὰ καὶ τοὺς τέσσαρας λέβητας, ἐνέβαλεν εἰς αὐτοὺς ποσότητα ἐλαίου, οἴνου, ἀρωμάτων καὶ ἀνθέων, τῶν διακόνων ἐκφωνούντων τὸ «Πρόσχωμεν» καὶ ἀνῆψεν τὸ ὑπὸ τοὺς λέβητας πῦρ, μεθ' ὃ ἐπηκολούθησεν ἀνάγνωσις ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π., τῶν παραστάντων ἁγ. 'Αρχιερέων καὶ πάντων τῶν κληρικῶν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ἀπὸ τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου μέχρι τοῦ διακόνου τῆς σειρᾶς, τῶν μὲν 'Αρχιερέων φερόντων ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, τῶν δὲ ἱερέων ἐπιτραχήλιον καὶ τῶν διακόνων ὠράριον. Ἡ ἀνάγνωσις ἐξηκολούθησε μέχρι μεσονυκτίου, ἐγένετο δ' ὑπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ κληθέντων ἐκ τῶν ἐνοριῶν ἱερέων.

Τῇ 'Αγ. καὶ Μ. Τρίτῃ, 10 'Απριλίου.—Μετὰ τὴν θ. λειτουργίαν καὶ χοροστασίαν ἡ Α. Θ. Π. προσῆλθε καὶ αὖθις εἰς τὸ ἱ. Κουβούκλιον συνοδευομένη ὑπὸ τῶν σεβ. συνοδικῶν ἀρχιερέων Νικαίας, Δέρκων, Νεοκαισαρείας, Σάρδεων, Σηλυβρίας, Ἴμβρου, καὶ τῶν παν. μητροπολιτῶν Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως, Μύρων καὶ Λαοδικείας ὡς καὶ πάσης τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς. Κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν Παράκλησιν ἡ Α. Θ. Π. ἐμνημόνευσε πάντων ἐν γένει τῶν ὑπὲρ τοῦ ἔργου συνεισενεγκόντων. Εἶτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐνέβαλεν αὖθις εἰς τοὺς λέβητας ποσότητα ἀρωμάτων καὶ ἀνθέων καὶ ἐσυνεχίσθη, ὡς καὶ κατὰ τὴν προτεραίαν, ἡ ἀνάγνωσις ἐκ τῆς Κ. Δ. ἐξακολουθήσασα μέχρι βαθείας νυκτός.

Τῇ 'Αγίᾳ καὶ Μ. Τετάρτῃ, 11 'Απριλίου.—Περατωθείσης τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων προσῆλθε καὶ αὖθις ἡ Α. Θ. Π. εἰς τὸ ἱ. Κουβούκλιον, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν συνεκκλησιασθέντων Σεβ. Συνοδικῶν Μ/τῶν καὶ τῶν λοιπῶν πανιερ. Μητροπολιτῶν, ὡς καὶ πάσης τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς. Συμπληρωθείσης δὲ τῆς νενομισμένης ἱεροτελεστίας, ἡ Α. Θ. Π. ἐμνημόνευσε καὶ αὖθις πάντων τῶν ὁπωσδήποτε ὑπὲρ τοῦ ἔργου συνδραμόντων καὶ ἐνέβαλεν εἶτα εἰς τοὺς λέβητας τὰ λοιπὰ ἀρώματα

καὶ ἄνθη. Ἔπειτα ἀπένειμεν εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν παρισταμένων φαρμακοποιῶν τοὺς ἐπὶ τούτῳ κατασκευασθέντας χρυσοῦς Σταυρούς, μεθ' ὃ ἐσυνεχίσθη ἡ ἀνάγνωσις ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης, ὡς καὶ κατὰ τὴν προτεραίαν, παραταθεῖσα μέχρι μεσονυκτίου, ὅτε καὶ συνετελέσθη πλήρως τὸ ἔργον τῆς ἑψήσεως.

Τῇ 'Αγ. καὶ Μ. Πέμπτῃ, 12 'Απριλίου. — Συμπληρωθείσης ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν Πατριαρχῶν τῆς ἱ. ἀμφιέσεως τῆς Α. Θ. Παν., τῶν συνιερουργούντων Αὐτῇ Σεβ. 'Αρχιερέων, τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν διακόνων, περὶ ὥραν 9ην κατῆλθον ἅπαντες ἐν πομπῇ διὰ τῆς ἐπισήμου πύλης τοῦ Πατριαρχικοῦ οἴκου, κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν: Προηγουμένων τῶν ἑξαπτερύγων καὶ τῶν πατριαρχικῶν χορῶν, εἵπετο τὸ πρεσβυτέριον μετὰ δύο διακόνων κρατούντων θυμιατήρια, εἶτα ἡ σειρὰ τῶν ἁγ. ἀρχιερέων Νικαίας Βενιαμίν, Δέρκων Φωτίου, Προύσης Νικοδήμου, Νεοκαισαρείας 'Αμβροσίου, Πριγκηπονήσων Θωμᾶ, Σάρδεων Γερμανοῦ, Σηλυβρίας Εὐγενίου, Ροδοπόλεως Κυρίλλου, Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Ἴμβρου Ἰακώβου, Β. 'Αμερικῆς καὶ 'Αλεουτίδων νήσων 'Αλεξάνδρου, Σταυρουπόλεως Ἰωακείμ, Μύρων Πολυκάρπου καὶ Λαοδικείας Δωροθέου, εἰς δύο στοίχους, ἑκάστου δὲ κρατοῦντος δοχεῖον μύρου, τὸ βάθος δε τῆς παρατάξεως κατεῖχεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης κρατοῦσα ὡσαύτως μικρὸν ἀλάβαστρον μύρου περιστοιχιζομένη δὲ τιμητικῶς ὑπὸ τῶν πανοσιολογ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου Αἰμιλιανοῦ καὶ τοῦ 'Αρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Μαξίμου, προπορευομένων Αὐτῆς τῶν πανοσ. Μ. Ἀρχιδιακόνου Γερμανοῦ, Δευτερεύοντος Καλλινίκου, Τριτεύοντος Γρηγορίου καὶ Διακόνου τῆς σειρᾶς Καλλινίκου. Ἡ ὅλη παράταξις κατευθυνθεῖσα εἰς τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον μετεκόμισεν ἐκεῖθεν εἰς τὸν ἱ. Ναὸν τὰ μύρου πεπληρωμένα ἀλάβαστρα. Καὶ τὰ μὲν μικρὰ δοχεῖα ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης καὶ τῆς ἱ. Προθέσεως, τὰ δὲ μεγάλα ἔξω τοῦ Ἁγ. Βήματος, πρὸ τοῦ Εἰκονοστασίου. Κατὰ τὴν Μ. εἴσοδον προηγοῦντο μὲν ἀλάβαστρον Μύρου ἡγιασμένου, κρατούμενον ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Φιλοθέου καὶ ἀλάβαστρον Μύρου μήπω ἁγιασθέντος, κρατούμενον ὑπὸ τοῦ Μ. Συγκέλλου κ. Γαβριήλ, εἵποντο δὲ φερόμενα ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων τὰ μεγάλα ἀργυρᾶ δοχεῖα καὶ εἶτα τὰ τίμια δῶρα. Ἐμνημόνευσε δὲ κατὰ ταύτην ἡ Α. Θ. Π. τῶν ὀνομάτων τῶν εἴδη ἢ χρῆμα εἰσενεγκόντων Παν. Πατριάρχου 'Αλεξανδρείας κ. Μελετίου, τῶν Μακ. 'Αρχιεπισκόπων Κύπρου Κυρίλλου καὶ Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμου, τοῦ Μακαρ. Μητροπολίτου Βαρσοβίας κ. Διονυσίου, σὺν τῷ εὐσεβεῖ αὐτῶν πληρώματι, τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμεν. Θρόνου καὶ τοῦ κατ' αὐτοὺς ποιμνίου, ὡς καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Φαρμακευτικῆς Ἐπιτροπῆς. Μετὰ δὲ τὴν μετουσίωσιν τῶν Τιμίων Δώρων ἐγένετο ἡ εὐλογία καὶ καθαγίασις τοῦ Μύρου, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπὶ τούτῳ τυπικὴν διάταξιν.

Πυκνοτάτη ἦτο ἡ συρροὴ τοῦ ἐκκλησιάσματος, διεκρίνοντο δὲ ἐν αὐτῷ ὁ ἐξοχ. Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Κ. Σακελλαρόπουλος, οἱ ὑποπρόξενοι κ.κ. Α. Κύρου καὶ Ἰ. Δαλιέττος, ὁ Α' Γραμματεὺς τοῦ Προξενείου κ. Α. Νικολόπουλος, ὁ Πρωθιερεὺς τῆς 'Αγγλικῆς παροικίας κ. Μπράουν, ὁ Πρωθιερεὺς τῆς Σερβ. παροικίας κ. Β. Κοβάσεβιτς καὶ οἱ ἐντιμολ. Ἄρχοντες τῆς Πατριαρχ. Αὐλῆς Μ. Ῥήτωρ κ. Βλ. Μιρμίρογλους, Μ. Πρωτέκδικος κ. Γ. Παπαδόπουλος, Μ. Ρεφερενδάριος κ. Κλ. **Κοκκολᾶτος καὶ Μ. Πρωτονοτάριος κ. Χρ. Παπαϊωάννου.**

Περατωθείσης τῆς θ. λειτουργίας μετεκομίσθησαν τὰ δοχεῖα μετὰ πάσης ἐπισημότητος καὶ προεξαρχούσης τῆς Α. Θ. Π. ὑπὸ τῶν ἁγ. ἀρχιερέων, τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν μαθητῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῆς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς καὶ ἐν εὐλαβεῖ συνοδείᾳ τοῦ ἐκκλησιάσματος κατετέθησαν εἰς τὸ Μυροφυλακεῖον ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Πανοσ. Μ. Ἐκκλησιάρχου κ. Ἀνθίμου, μεθ' ὃ τῆς πομπῆς ἀνελθούσης εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Πατριαρχῶν ἐγένετο ἀπόλυσις.

Προνοίᾳ τῆς οἰκείας Ἐπιτροπῆς ἡ ὑποστάθμη τοῦ Μύρου διενέμετο εἰς τοὺς πιστοὺς ἐντὸς μικρῶν κυτίων φερόντων εἰκόνα ἀλαβάστρου μετὰ κυκλοτεροῦς ἐπιγραφῆς : «Ἀπόσταγμα Ἁγίου Μύρου, 1928», τοῦ κατὰ προαίρεσιν ἀντιτίμου ἀφιερωμένου ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Πανσέπτου Πατριαρχικοῦ ναοῦ. Ἐλήφθησαν δὲ φωτογραφίαι τῆς ὅλης ἱερᾶς παρατάξεως πρὸ τῆς ἐπισήμου εἰσόδου τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου, πρὸ τοῦ ἱ. Κουβουκλίου καὶ πρὸ τοῦ Μυροφυλακείου.

ΑΙ ΤΕΛΕΤΑΙ ΤΩΝ ΣΕΠΤΩΝ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΟΦΟΡΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ

Ἐν σεμνοπρεπεῖ ἐπισημότητι διεξήχθησαν αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι τῆς Μ. Ἑβδομάδος ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, προεξαρχούσης τῆς Α. Θ. Π. κατὰ τὴν ἱ. λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων καὶ τὰς ἀκολουθίας τῶν Νυμφίων, ὡς καὶ κατὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἑσπερινὴν ἀκολουθίαν τῆς Μ. Πέμπτης, καθ' ἣν συνεχοροστάτησαν Αὐτῇ οἱ ἐκ τῶν σεβ συνοδικῶν Ἀρχιερέων Νικαίας, Νεοκαισαρείας, Σηλυβρίας, Ροδοπόλεως καὶ Ἴμβρου. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἱ. Εὐαγγελίων ἐγένετο ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π., τῶν συγχοροστατούντων Αὐτῇ Ἀρχιερέων, τῶν πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου, τοῦ Μ. Ἀρχιμανδρίτου καὶ τῶν πατριαρχικῶν ἐφημερίων τοῦ τελευταίου ἀναγνωσθέντος ἀπ' ἄμβωνος ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου.

Τῆς Α. Θ. Π. οἰκουρούσης, λόγῳ ἀσθενείας κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Μ. Ὡρῶν ἐχοροστάτησεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, κατὰ δὲ τὸν Ἑσπερινὸν ὁ σεβασμ. Μ/της Σηλυβρίας. Κατάλληλον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἐπιταφίου προέστη, Πατριαρχικῇ ἐντολῇ, ὁ σεβ. Γέρων Μ/της ἅγιος Νικαίας συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας, Σηλυβρίας, Ροδοπόλεως καὶ Ἴμβρου, τὴν δὲ λειτουργίαν τοῦ ἁγ. καὶ Μ. Σαββάτου ἐτέλεσεν ὁ πανοσ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου μετὰ τοῦ πανοσ. Δευτερεύοντος.

Τῆς λειτουργίας τοῦ Πάσχα προέστη ὁ σεβ. Μ/της Σηλυβρίας συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν σεβ. μητροπολιτῶν Ροδοπόλεως καὶ Ἴμβρου, τοῦ δὲ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀναστάσεως, γενομένου ἐν μεγάλῃ συρροῇ λαοῦ καὶ ἐπισήμων, ὁ σεβ. Μ/της Σάρδεων, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν σεβ. μητροπολιτῶν Ροδοπόλεως καὶ Ἴμβρου.

Ἡ σχετικὴ εὐαγγελικὴ περικοπὴ ἀνεγνώσθη κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος εἰς διαφόρους γλώσσας, ἤτοι ἑλληνιστί, τουρκιστί, ρωσσιστί, σερβιστί, ρουμανιστί, γαλλιστὶ καὶ ἀρμενιστί.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς ἀνῆλθον οἵ τε ἐπίσημοι καὶ τὸ λοιπὸν ἀπειροπληθὲς

ἐκκλησίασμα εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Πατριαρχῶν, ἔνθα ὑπέβαλον συγχαρητήρια πρὸς τὸν Μ. Πρωτοσύγκελλον, ὅστις καὶ διένειμεν ἐξ ὀνόματος τῆς Α. Θ. Π., ἀσθενούσης, τὰ εἰθισμένα πασχαλινὰ ᾠά. Ἐκ τῶν ἐπισήμων προσῆλθον ὁ Γενικὸς τῆς Ἑλλάδος πρόξενος μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ προξενείου, ὁ πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας παρὰ τῇ Μικτῇ ἐπὶ τῆς Ἀνταλλαγῆς Ἐπιτροπῇ, ὁ Βικάριος τοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ ἐξοχώτατος πρεσβευτὴς τῆς Οὐγγαρίας, ὁ Διερμηνεὺς τῆς Ἰταλικῆς πρεσβείας κ. Podestas ἐξ ὀνόματος τῆς πρεσβείας καὶ τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Δωδεκανήσου, οἱ ὀφφικιάλοι τῆς Πα τριαρχικῆς Αὐλῆς, ἱκανοὶ Ρουμάνοι περιηγηταί, πολλοὶ ἐκ τῶν ἐγκρίτων ὁμογενῶν, ἐπιτροπαὶ τῶν ἐνοριῶν μετὰ τῶν προϊσταμένων αὐτῶν καὶ πλεῖστοι ἄλλοι.

Ἡ ὑποβολὴ τῶν συγχαρητηρίων καὶ ἡ διανομὴ τῶν ᾠῶν ἐξηκολούθησε δι' ὅλης τῆς Κυριακῆς καὶ κατὰ τὰς δύο ἑπομένας ἡμέρας. Τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου ἐχοροστάτησε κατ' ἐντολὴν ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, ὅστις καὶ διένειμε μετὰ τὸ πέρας τῆς θ. λειτουργίας πασχαλινὰ ᾠὰ εἰς τὸ πυκνὸν ἐκκλησίασμα.

Τηλεγραφικῶς συνεχάρησαν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα τῇ Α. Θ. Παναγιότητι οἱ Μακ. Πατριάρχαι Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Βουκουρεστίου, οἱ Μακ. Ἀρχιεπίσκοποι Κύπρου, Ἀθηνῶν καὶ ὁ Μακ. Καθολικὸς τῆς Γεωργίας, διὰ γραμμάτων δὲ οἱ Μακ. Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας, Σερβίας, ὁ Παναγιώτατος πρῴην Κων/πόλεως κ. Κωνσταντῖνος, ὁ σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, ὁ Μακαρ. Μητροπολίτης Πολωνίας, ὁ σεβ. ἐπίσκοπος τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν Ἀδόλφος Κιοῦρυ, οἱ σεβ. Μητροπολῖται Χαρκόβου καὶ πάσης Οὐκρανίας Ποιμήν, Μόσχας καὶ Κολόμης Βενιαμὶν καὶ Μογιλιόβου καὶ Λευκῆς Ρωσσίας Ἰωσήφ, ὡς καὶ οἱ Μητροπολῖται τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Ἀσθένεια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.—Μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Σεπτῶν Παθῶν τῆς Ἁγ. καὶ Μ. Πέμπτης, ἡ Α. Θ. Παναγιότης αἰσθανθεῖσα ὑπερβολικὴν κόπωσιν, ἠναγκάσθη νὰ οἰκουρήσῃ. Ὁ Πατριαρχικὸς ἰατρὸς κ. Νικ. Φερμάνογλους ὡς καὶ οἱ ἰατροὶ κ. κ. Ἀλ. Σπανούδης καὶ Μ. Κουρεμμένος διεπίστωσαν γριππώδη πνευμονίαν σοβαρᾶς καταστάσεως, λόγῳ τῆς ἡλικίας τοῦ Σεπτοῦ ἀσθενοῦς.

Ζωηρότατον ἐξεδηλώθη τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἱ. Συνόδου, τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος κατὰ τὴν πορείαν τῆς νόσου. Προσελθόντες δὲ εἰς τὴν Μ. Πρωτοσυγκελλίαν διηρώτησαν τὰ τῆς ὑγείας τοῦ Σεπτοῦ ἀσθενοῦς ὁ διερμηνεὺς τῆς Ἀγγλ. πρεσβείας κ. Τσάμιτς ἀπὸ μέρους τοῦ ἐξοχ. πρεσβευτοῦ, ὁ ἐξοχ. πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας, ὁ ἐξοχ. ἐπιτετραμμένος τῆς Πολωνίας, ὁ ἐξοχ. γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἐξοχ. πρόεδρος τῆς ἑλλην. ἀντιπροσωπείας παρὰ τῇ Μ. Ἐπιτροπῇ, ὁ βικάριος τοῦ Ἀρμεν Πατριαρχείου ἀπὸ μέρους τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων καὶ ἄλλοι.

Ἐπὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῆς Α. Θ. Π., ἡ Μ. Πρωτοσυγκελλία συνέστησε τὴν τέλεσιν κοινῶν δεήσεων διὰ τῆς ἀκολούθου Ἐγκυκλίου:

«Πρὸς τοὺς ἀρχιερατικῶς καὶ ἱερατικῶς προϊσταμένους τῶν ἱ. ναῶν τῆς Ἁγιωτάτη Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

»Μετὰ λύπης ἀνακοινούμεθα ὅτι ἡ κατάστασις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ προσκυνητοῦ ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου κ. κ. Βασιλείου, ἀσθενοῦντος ἐκ τῆς κοπώσεως τῶν ἁγίων ἡμερῶν, εἰσῆλθεν ἀπό τινος εἰς σοβαρὰν φάσιν.

»Καὶ ἡ μὲν ἐπιστήμη διὰ θεραπείας ἀφωσιωμένης καὶ πεφωτισμένης μετέρχεται πάντα τὰ ἐφικτὰ μέσα πρὸς κατανίκησιν τοῦ κακοῦ, καθῆκον ὅμως ἔχομεν πάντες ὅπως συνενώσωμεν τὰς εὐχὰς ἡμῶν καὶ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν θείαν ἀντίληψιν εἰς ἐνίσχυσιν τῆς ἀνθρωπίνης προσπαθείας.

»Διαπιστώσαντες ἐκ πολλῶν ἐνδείξεων τὴν βαθεῖαν εὐλάβειαν καὶ τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον τῶν σεπτῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τοῦ Σεπτοῦ ἀσθενοῦς, ἔχομεν τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἱκανοποιοῦμεν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο διὰ τῆς τελέσεως κοινῶν δεήσεων καὶ προσευχῶν ἐν ἅπασι τοῖς ἱ. ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπὲρ ἀναρρώσεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

»Ἐφ' ᾧ καὶ καλοῦμεν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο καθῆκον ἅπαν τὸ εὐσεβὲς τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα, ἀνατίθεμεν δὲ εἰς τοὺς προϊσταμένους τῶν ἐνοριῶν τὴν σύγκλησιν τῶν ἐπὶ τούτῳ ἱερῶν συνάξεων.

»Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 17 Ἀπριλίου 1928.

† *Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος* ***Αἰμιλιανός»***.

*
* *

Τηλεγραφικῶς διηρώτησαν τὰ τῆς ὑγείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος οἱ Μακαρ. Προκαθήμενοι τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Κύπρου καὶ Ἑλλάδος καὶ ἱκανοὶ τῶν ἱεραρχῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Πρὸς ἅπαντας ἐδόθησαν τηλεγραφικῶς αἱ σχετικαὶ πληροφορίαι.

Μητροπολίτης Σάρδεων.—Ἀπὸ τῆς 22 λήγοντος ἀσθενῶν οἰκουρεῖ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Γερμανός. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπὸ κλίνης ἀσθενείας Αὐτῆς παρακολουθοῦσα μετ' ἐνδιαφέροντος τὰ κατὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς Α. Σεβασμιότητος, ἐπανειλημμένως διηρώτησε τὰ κατ' αὐτὴν διὰ τοῦ πανοσ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, ἀπέστειλε δὲ καὶ τὸν Πατριαρχικὸν ἰατρὸν κ. Ν. Φερμάνογλουν. Τὴν Α. Σεβ. ἐπεσκέψαντο ὡσαύτως καὶ οἱ σεβ. ἀρχιερεῖς, οἱ ἀνώτεροι κληρικοὶ τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ πλεῖστοι φίλοι αὐτῆς.

Ὀνοματικαὶ ἑορταί.—Τοὺς ἑορτάζοντας μητροπολίτας Θάσου (23) καὶ Λιτίτσης (Κυρ. τῶν Μυροφόρων) ἡ Α. Θ. Π. συνεχάρη τηλεγραφικῶς.

— Τὰς Πατριαρχικὰς προσρήσεις πρὸς τὸν ἑορτάζοντα σεβ. μητροπολίτην Προύσης κ. Νικόδημον (Κυρ. Μυροφόρων) διεβίβασεν ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Πολωνικὰ παράσημα. — Τῇ παρασκευῇ, 20 Ἀπριλίου περὶ ὥραν 11 ἐπεσκέφθη τὰ Πατριαρχεῖα ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Πολωνίας ἐξοχ. κ. Παπὲ ἐν συνοδείᾳ τοῦ κ. Δὲ Τσεμπόζ, συμβούλου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Πολωνίας.

Ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ἐπισήμων Πολωνῶν ἀφεώρα εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῶν ὑπὸ τῆς Πολωνικῆς Κυβερνήσεως ἀπονεμηθέντων τελευταίως παρασήμων εἰς μὲν τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας ἁγίους Νικαίας κ. Βενιαμίν, Χαλκηδόνος κ. Ἀγαθάγγελον καὶ Δέρκων κ. Φώτιον τοῦ Σταυροῦ τῶν ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν τῆς «Πολωνικῆς Παλινορθώσεως», εἰς δὲ τοὺς πανιερ. Μητροπολίτας Μύρων κ. Πολύκαρπον, Λαοδικείας κ. Δωρόθεον καὶ τὸν πρωτονοτάριον καὶ Διευθυντὴν τοῦ Α'

Πατριαρχ. Γραφείου κ. Χρ. Παπαϊωάννου τοῦ Σταυροῦ τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ αὐτοῦ παρασήμου. Τιμητικῶς γενόμενοι δεκτοὶ οἱ ἐπίσημοι ὡδηγήθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Πατριαρχῶν, ὅπου ἀνέμενεν αὐτοὺς ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Αἰμιλιανός, συμπαρισταμένων καὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Νικαίας κ. Βενιαμὶν καὶ Λαοδικείας κ. Δωροθέου, τοῦ θεοφιλ. ἐπισκόπου Τραχείας κ. 'Αλεξάνδρου καὶ τοῦ κ. Χρ. Παπαϊωάννου.

Ὁ κ. 'Επιτετραμμένος ἐπιδίδων τὰ ἐπὶ δίσκου κομισθέντα παράσημα προσεφώνησε τὸν Μ. Πρωτοσύγκελλον δηλώσας ὅτι ἡ Πολωνικὴ Κυβέρνησις ἐκτιμῶσα τὸ ἔργον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῇ προστασίᾳ τῆς 'Ορθοδόξου ἐν Πολωνίᾳ 'Εκκλησίας καὶ ταῖς πρὸς αὐτὴν σχέσεσιν αὐτοῦ, εὐηρεστήθη ἵνα ἀπονείμῃ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερόμενα παράσημα, τῶν ὁποίων ἀνέγνωσε τὸν σχετικὸν κατάλογον. Μεθὸ διετύπωσε τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῆς Κυβερνήσεώς του ἐπὶ τῇ γενομένῃ ὑψηλῇ τιμητικῇ διακρίσει.

Ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος ἀντιφωνῶν ἐδήλωσεν ὅτι ἀσθενούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἡ τιμητικὴ ἐντολὴ νὰ ὑποδεχθῇ τοὺς εὐγενεῖς ἀντιπροσώπους τῆς Πολωνίας. Τὸ Οἰκουμεν. Πατριαρχεῖον, εἶπεν, εὐχαριστεῖ θερμῶς διὰ τὴν νέαν ταύτην ἐκδήλωσιν τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἀπὸ μέρους τῶν εὐγενῶν ἀντιπροσώπων τῆς Πολωνικῆς Δημοκρατίας καὶ εὔχεται ὑπὲρ ἐπιτυχίας αὐτῆς εἰς πᾶν θεάρεστον ἔργον, εὐτυχίας δὲ τῶν ἐντίμων αὐτῆς μελῶν καὶ ὁλοκλήρου τοῦ εὐγενοῦς Πολωνικοῦ λαοῦ. Μεθ' ὃ οἱ ἐκ τῶν παρασημοφορηθέντων παρόντες ἐδέχθησαν τὰ συγχαρητήρια τῶν ἐπισήμων Πολωνῶν ἀπεσταλμένων.

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συνδιάλεξιν οὗτοι μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος διηρώτησαν τὰ τῆς ὑγείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εὐχηθέντες ὑπὲρ ταχείας καὶ πλήρους Αὐτῆς ἀναρρώσεως.

Ἡ ὅλη δεξίωσις ἐγένετο μετὰ τῆς ἐπιβεβλημένης τάξεως καὶ ἐπισημότητος ἀποδοθεισῶν εἰς τοὺς ὑψηλοὺς ἀπεσταλμένους τῶν προσηκουσῶν τιμῶν.

'Επίσημοι ἐπισκέψεις.— Προσελθὼν εἰς τὴν Μ. Πρωτοσυγκελλίαν (30) ὁ ἔξοχ σύμβουλος τοῦ 'Υπουργείου τῶν 'Εξωτερικῶν τῆς Πολωνίας κ. J. De Strzembosz ἐν συνοδείᾳ τοῦ κ. S. Vetulani, ἐμπορικοῦ συμβούλου παρὰ τῇ ἐνταῦθα Πολωνικῇ πρεσβείᾳ, ἐξῃτήσατο τὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἐπὶ τῇ προσεχεῖ ἀναχωρήσει αὐτοῦ, γενόμενος δεκτὸς μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

'Απαλλαγὴ ἀπὸ τῶν συνοδικῶν καθηκόντων.— Τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Κυζίκου κ. Καλλινίκου κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 3 λήγοντος μηνὸς τηρήσαντος γλῶσσαν ἥκιστα ἁρμόζουσαν καὶ ἄλλως καὶ πρὸς τὸν ἱερὸν τῶν συνοδικῶν συνεδριάσεων χῶρον ἡ 'Αγία καὶ 'Ιερὰ Σύνοδος μετὰ ἰδιαιτέραν σύσκεψιν αὐτῆς μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐν τῷ ἐπισήμῳ Πατριαρχικῷ Γραφείῳ, ἀπεφάσισε κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 7ης τρέχοντος, Πατριαρχικῇ ἐγκρίσει, τὴν ἀπὸ τοῦ συνοδικοῦ σώματος ἀπομάκρυνσιν τῆς Α. Σεβασμιότητος. Καὶ οὕτω ἀπὸ τῆς 7ης λήγοντος ἡ Α. Σεβασμ. δὲν ἀποτελεῖ μέλος τῆς 'Αγίας καὶ 'Ι. Συνόδου.

'Εν κατακλεῖδι τῆς συνοδικῆς συνεδρίας τῆς 7ης λήγοντος, τελευταίας πρὸ τῶν

διαγενομένων ἑορτῶν τοῦ Θείου Πάσχα, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὔξατο τὰ εἰκότα τοῖς σεβ. ἁγίοις Συνοδικοῖς, ἐξ ὀνόματος τῶν ὁποίων ἀπήντησεν εὐχαριστῶν Αὐτῇ καὶ ἀντεπευχόμενος πᾶσαν ἀπὸ Κυρίου κραταίωσιν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ἱερῶν Πατριαρχικῶν καθηκόντων ὁ Α' τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Ἅγ. Νικαίας κ. Βενιαμίν.

— Τῆς Α. Θ. Παναγιότητος οἰκουρούσης συνεπείᾳ τῆς τελευταίας ἀσθενείας ἐν τῷ ἐν Φαναρίῳ οἴκῳ Αὐτῆς, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος Πατριαρχικῇ ἀδείᾳ καὶ προτροπῇ, συνῆλθεν εἰς συνεδρίαν τῇ 28 λήγοντος ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Α' τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Ἁγίου Νικαίας κ. Βενιαμίν.

—Κατὰ τὴν ὡς ἄνω συνεδρίαν ἡ Ἁγ. καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, μετὰ πολλῆς τῆς εὐχαριστήσεως πληροφορηθεῖσα ὅτι ἡ Α. Θ. Παναγιότης εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναρρώσεως κατόπιν τῆς τελευταίας σοβαρᾶς ἀσθενείας Αὐτῆς, ἀνέθηκε τῷ Σεβασμ. Προεδρεύοντι Γέροντι Ἁγ. Νικαίας κ. Βενιαμὶν ὅπως ἐκφράσῃ τῇ Α. Θ. Π. τὴν χαρὰν Αὐτῆς ἐπὶ τούτῳ καὶ εὐχὰς διαπύρους ὑπὲρ πλήρους ἀναρρώσεως.

—Κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίαν ἡ Ἁγ. καὶ Ἱερὰ Σύνοδος μετὰ λύπης πληροφορηθεῖσα τὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ ἐκ τῶν μελῶν Αὐτῆς σεβ. Μητροπολίτου Σάρδεων κ. Γερμανοῦ, ἐνέκρινεν ὅπως διὰ τοῦ Ἀρχιγραμματέως Αὐτῆς Ἀρχιμανδρ. κ. Μαξίμου ἐκφρασθῶσι τῇ Α. Σεβασμ. ἡ συμπάθεια καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τελείας καὶ ταχείας ἀναρρώσεως αὐτῆς.

Κανονικαὶ ἄδειαι.—Ἐχορηγήθη τρίμηνος ἀναρρωτικὴ ἄδεια τῷ πανιερ. μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀγαθαγγέλῳ πρὸς περίθαλψιν τῆς ὑγείας αὐτοῦ, κλονισθείσης συνεπείᾳ τῆς ἐξ ἧς ἔπασχε γρίππης βαρείας μορφῆς.

—Ὡσαύτως ἐχορηγήθη ἐκκλησιαστικὴ ἄδεια, μηνιαία μὲν τοῖς πανιερ. μητροπολ. Γρεβενῶν κ. Νικολάῳ καὶ Σουφλίου κ. Ἰωακεὶμ πρὸς μετάβασιν εἰς Ἀθήνας δι' ἀνάγκας ἐπαρχιακὰς καὶ λόγους ὑγείας, δίμηνος δὲ τῷ πανιερ. μητροπ. Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Ἰωκεὶμ πρὸς μετάβασιν εἰς Τρίκκαλα ἢ Λουτράκιον ἐπὶ λουτροθεραπείᾳ.

—Ἐπετράπη τῷ πανιερ. μητροπ. Διδυμοτείχου κ. Ἰωακεὶμ ἵνα μεταβῇ καὶ διαμείνῃ ἐπὶ βραχὺ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς διευθέτησιν ἀτομικῶν αὐτοῦ ὑποθέσεων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἐν ᾗ διέμενε πρὸ τῆς εἰς τὴν μητρόπολιν Διδυμοτείχου προαγωγῆς αὐτοῦ.

Μητροπολίτης Ἀμασείας.—Ὁ σεβ. μητροπ. Ἀμασείας καὶ Ἔξαρχος Κεντρῴας Εὐρώπης κ. Γερμανὸς ἤγγειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ τῆς προσεχοῦς ἐκ Λιβόρνου ἀναχωρήσεως αὐτοῦ εἰς Βιέννην, ἕδραν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένης ἐν Εὐρώπῃ ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας.

Μητροπολίτης Σερρῶν. — Θεραπευθεὶς τελείως ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἔνθα ὑπέστη ἐγχείρησιν, ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν ἕδραν αὐτοῦ ὁ πανιερ. μητροπολ. Σερρῶν κ. Κωνσταντῖνος, τοῦθ' ὅπερ ἤγγειλε διὰ γράμματος τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Μητροπολίτης Διδυμοτείχου. — Τῷ πανιερ. μητροπ. Διδυμοτείχου κ. Ἰωακείμ, ἀφικομένῳ εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἐγένετο ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ ἀπὸ μέρους τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, ὡς διὰ γράμματος ἤγγειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Διάφορα. — Κατὰ τὴν συνοδικὴν συνεδρίαν τῆς 28 λήγοντος ἀνεγνώσθησαν γράμματα τῶν πανιερ. μητροπολιτῶν Μαρωνείας, Δρυϊνουπόλεως καὶ Πωγωνιανῆς, Σερβίων καὶ Κοζάνης, Καμπανίας καὶ Νιγρίτης, ἀναφερόμενα εἰς γαμικὰς ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν αὐτῶν, ἐφ' ὧν καὶ ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

Χειροτονίαι.—Ἐπετράπησαν αἱ ἱερατικαὶ χειροτονίαι : Τοῦ Ἀποστόλου Μπουζούδη διὰ τὴν Κοινότητα Χορτιάτη τῆς Ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης, τοῦ Χρήστου Νι-

κολάου διὰ τὴν Κοινότητα Βαμπελίου καὶ τοῦ Γεωργίου Διαμαντοπούλου διὰ τὴν Κοινότητα Μεσοποταμίας τῆς Ἐπαρχίας Καστορίας, τοῦ Ἀγαθαγγέλου Παπαδοπούλου διὰ τὴν Κοινότητα Κτενᾶ τῆς Ἐπαρχίας Σερβίων καὶ Κοζάνης καὶ τοῦ Γεωργίου Ἀλεξίου διὰ τὰ χωρία Ἄνω καὶ Κάτω Ζαλόγγου τῆς Ἐπαρχίας Παραμυθίας καὶ Πάργας.

—Ὡσαύτως ἐπετράπη ἡ εἰς διάκονον διὰ τὴν Κοινότητα Χάλκης τῆς Ἐπαρχίας Πριγκηπονήσων χειροτονία τοῦ Σταματίου Κολόμβου.

—Συνεστήθη τῷ Πανιερ. Μητροπολίτῃ Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Ἰωακεὶμ ὅπως γνωρίσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰκογενειῶν τῶν Κοινοτήτων Αἰανῆς καὶ Μόκρου τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ προκειμένου ἵνα κριθῇ συνοδικῶς ἡ ἀνάγκη τῆς χειροτονίας ἐν αὐταῖς καὶ δευτέρων ἱερέων, ἅμα δὲ καὶ ὅπως ἀποστείλῃ τὰ δικαιολογητικὰ ἔγγραφα περὶ τῶν σπουδῶν τοῦ Σεργίου Κοντοῦ καὶ Δημητρίου Δαλαμήτρου, προταθέντων ὑπὸ τῆς Α. Πανιερότητος πρὸς χειροτονίαν τοῦ μὲν πρώτου διὰ τὴν ὡς ἄνω Κοινότητα Αἰανῆς, τοῦ δὲ δευτέρου διὰ τὴν Κοινότητα Ὀρτάκιοϊ Σερβίων.

—Ὡσαύτως ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ Πανιερ. Μητροπολίτου Λέρου καὶ Καλύμνου κ. Ἀποστόλου ἐνεκρίθη ὅπως ζητηθῶσι τὰ δικαιολογητικὰ ἔγγραφα περὶ τῶν προσόντων τοῦ Θεοδώρου Ἐλευθερίου καὶ Νικολάου Κλωνάρη, προταθέντων ὑπὸ τῆς Α. Πανιερότητος πρὸς χειροτονίαν διὰ τὴν Κοινότητα Καλύμνου, γνωρισθῇ δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερέων τῆς Κοινότητος ταύτης πρὸς προσήκουσαν ἀπόφασιν.

— Δὲν ἐγένετο δεκτὴ αἴτησις τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς ἐν Ὀλύμπῳ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου περὶ χειροτονίας εἰς ἱερέα τοῦ Στεφάνου Κουκάρα, ἅτε τοῦ τελευταίου τούτου ὄντος ἐγγάμου καὶ μὴ δυναμένου ὡς ἐκ τούτου ἵνα προσληφθῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὡς ἄνω Μονῆς.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ τρίτου ἔτους τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ὀρθοδοξίας» ἡ Διεύθυνσις εὑρισκομένη πρὸ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν ἀπευθύνει θερμὴν παράκλησιν πρὸς πάντας τοὺς καθυστεροῦντας τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, ὅπως σπεύσωσι νὰ ἀποστείλωσι ταύτην.

مدير مسؤل : ملەتيوس لوقاكيس